

ข้อเสนอเชิงนโยบาย วิกฤตประชากรและสังคมสูงวัย

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สารบัญ

หัวข้อ	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร.....	4
บทที่ 1 บทนำ.....	9
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	9
1.2 วัตถุประสงค์.....	10
1.3 ขั้นตอนการดำเนินงาน.....	10
1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
บทที่ 2 นโยบาย ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง และบทบาทของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.....	12
2.1 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน : SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS (SDGs).....	12
2.2 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580).....	13
2.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570).....	14
2.4 นโยบายรัฐบาล.....	15
2.5 นโยบายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.....	15
2.6 แผนปฏิบัติราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.....	17
2.7 บทบาทของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต่อการจัดการวิกฤตการณ์เปลี่ยนแปลงประชากร.....	17
บทที่ 3 สถานการณ์ ประเด็นท้าทาย และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร.....	19
3.1 สถานการณ์.....	19
3.2 ประเด็นท้าทาย.....	24
3.3 ปรับเปลี่ยนกรอบแนวคิด.....	33
3.4 นโยบายพัฒนาความมั่นคงครอบครัวไทย ผ่านพันธกิจวิกฤตประชากร.....	34
3.5 สรุป.....	54
บทที่ 4 กระบวนการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายวิกฤตประชากรและสังคมสูงวัย.....	55

4.1 เวทีเสวนาวิชาการ “ความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรต่อความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทย	56
4.2. การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่เหมาะสมกับบริบทและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของประเทศไทย	63
4.3. การประชุมเชิงปฏิบัติการระดับชาติ “พัฒนาความมั่นคงครอบครัวไทย ผ่านพันธกิจวิกฤตประชากร”	66
บทที่ 5 ข้อเสนอเชิงนโยบาย “พัฒนาความมั่นคงครอบครัวไทย ผ่านพันธกิจวิกฤตประชากร”	68
5.1 เสริมพลังวัยทำงาน: ตั้งตัวได้ สร้างและดูแลครอบครัวได้ และพร้อมที่จะสูงอายุน่าอย่างมีคุณภาพในอนาคต	68
5.2 เพิ่มคุณภาพและผลิตภาพของเด็กและเยาวชน: เด็กน้อย แต่เปี่ยมด้วยคุณภาพ	69
5.3 สร้างพลังผู้สูงอายุ พ่อนหนักให้เป็นเบา พลิกวิกฤตทางประชากรให้เป็นโอกาส..	69
5.4 เพิ่มโอกาสและสร้างเสริมคุณค่าของคนพิการ	70
5.5 สร้างระบบนิเวศ (Eco-system) ที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาความมั่นคงของครอบครัว	71
ภาคผนวก.....	73
ภาคผนวก ก	73
ภาคผนวก ข.....	75
ภาคผนวก ค	93
ภาคผนวก ง.....	97

บทสรุปผู้บริหาร

ประเทศไทยในปัจจุบันเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วแบบพลิกโฉมในหลายมิติ รวมถึงวิกฤตจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรอันเกิดจากภาวะการเกิดลดลงสู่ระดับต่ำมาก จนจำนวนประชากรในวัยเด็กและวัยทำงานลดลงมาก และจำนวนประชากรรวมของประเทศมีแนวโน้มลดลง ทั้งนี้จากการคาดประมาณประชากรโดยวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าหากภาวะการเกิดยังอยู่ในระดับต่ำเช่นปัจจุบัน คาดว่าประชากรไทยอาจจะลดลงจาก 66.05 ล้านคนในปัจจุบันเหลือเพียงประมาณ 58.26 ล้านคนในอีก 25 ปีข้างหน้า ไม่เพียงจำนวนประชากรเท่านั้นที่เป็นประเด็นท้าทาย แต่คุณภาพและผลิตภาพของประชากรที่ยังอยู่ในระดับต่ำก็ยิ่งทำให้ความท้าทายทวีคูณมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ประเทศไทยกำลังก้าวสู่สังคมสูงวัยแบบสุดยอดอย่างรวดเร็วและเร่งขึ้น จากการที่ประชากรรุ่นสีนามิที่เป็นรุ่นที่เกิดมามากกว่าล้านคนต่อปี ซึ่งขณะนี้อยู่ในช่วงอายุราว 40 ปีขึ้นไปกลายเป็นคลื่นประชากรลูกใหญ่ที่กำลังทะลักเข้าสู่วัยสูงอายุ

วิกฤตทางประชากรดังกล่าวจะทำให้โอกาสที่ประเทศจะก้าวจากกับดักรายได้ปานกลางเป็นไปได้อย่างเพราะตลาดเล็กลง ผู้ผลิตและผู้บริโภคน้อยลงมาก ทั้งยังอาจนำไปสู่การถดถอยลงของการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม และจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชากรไทย ประเด็นนี้จึงเป็นประเด็นเร่งด่วนที่ต้องหาทางรับมือทันที

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ภายใต้การกำกับของนายวราวุธ ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ตระหนักถึงผลกระทบของวิกฤตด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าวข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อ “ครอบครัวไทย” ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมที่เล็กที่สุดแต่สำคัญที่สุด ซึ่งเป็นไปตามหลักการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 71 ที่กำหนดให้รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม และสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล (นายเศรษฐา ทวีสิน นายกรัฐมนตรี) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในบริบทของสังคมสูงวัย ซึ่งรัฐบาลมีเป้าหมายทางสังคมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยทำให้ประชาชนมีชีวิตที่มีความสุข มีสวัสดิการที่เหมาะสม ดังนั้น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงได้ริเริ่มให้มีการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายวิกฤตประชากรและสังคมสูงวัย¹ โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อมุ่งปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ไปสู่การดำเนินงานแบบองค์รวมเพื่อให้ทุกองคาพยพในสังคมมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาความมั่นคงของครอบครัวไทยสู่ความมั่นคงของมนุษย์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

¹ ได้รับการสนับสนุนเชิงวิชาการจากวิทยาลัยประชากรศาสตร์ สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โครงการจุฬาอารี และธนาคารโลก (The World Bank)

สำหรับการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายวิกฤตประชากรและสังคมสูงวัยมีกระบวนการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

กระบวนการดำเนินงาน

1) การจัดประชุมเสวนาวิชาการในประเด็น “ความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร” เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2567 ณ ห้องประชุม ประชาบดี ชั้น 19 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

2) การจัดโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่เหมาะสมกับบริบทและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของประเทศไทย เมื่อวันที่ 21 - 22 กุมภาพันธ์ 2567 ณ โรงแรมแม่น้ำ รามาดาพลาซ่า กรุงเทพมหานคร

3) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการระดับชาติ “พัฒนาความมั่นคงครอบครัวไทย ผ่านพันธกิจวิกฤตประชากร” เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2567 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อสื่อสารให้สังคมตระหนักถึงประเด็นท้าทายของประชากรที่ส่งผลสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชากรทุกช่วงวัยและการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ และเพื่อให้ทุกภาคส่วนร่วมออกแบบนโยบายมาตรการและขับเคลื่อนการพัฒนาความมั่นคงของครอบครัวไทยสู่ความมั่นคงของมนุษย์

4) การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายวิกฤตประชากรและสังคมสูงวัยและนำเสนอต่อการประชุมคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ครั้งที่ 1/2567 เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 14 มีนาคม 2567 เวลา 14.00 น. ณ ทำเนียบรัฐบาล โดยนายสมศักดิ์ เทพสุทิน รองนายกรัฐมนตรี ปฏิบัติหน้าที่ประธานการประชุม

สำหรับสาระสำคัญของข้อเสนอเชิงนโยบายวิกฤตประชากรและสังคมสูงวัย ซึ่งประกอบด้วย 5 ข้อเสนอ ข้อเสนอละ 5 มาตรการ รวมทั้งสิ้น 25 มาตรการ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอที่ 1 เสริมพลังวัยทำงาน: ตั้งตัวได้ สร้างและดูแลครอบครัวได้ และพร้อมที่จะสูงอายอย่างมีคุณภาพในอนาคต

โดยมีมาตรการสำคัญ เร่งด่วน ดังนี้

1. การเพิ่มโอกาส และสร้างความตระหนักให้กับประชากรวัยทำงาน พัฒนาทักษะ และเสริมศักยภาพ (Reskill / Upskill) เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อการประกอบอาชีพของแรงงานนอกระบบ และบูรณาการฐานข้อมูลด้านตลาดแรงงาน (ทั้งอุปสงค์และอุปทาน)
2. การส่งเสริมการมีงานทำและรายได้ด้วยการกระจายงานสู่พื้นที่ชุมชน
3. การส่งเสริมการออม สร้างแรงจูงใจให้ประชากรในวัยทำงานออมเพื่ออนาคตและเตรียมการเกษียณ (ออมภาคบังคับ)
4. การส่งเสริมสุขภาพของประชากรในวัยทำงานด้วยการปรับสถานที่ทำงานให้เป็นสถานประกอบการที่คำนึงถึงความสุขและส่งเสริมสุขภาพของบุคลากร และการเพิ่มสิทธิประโยชน์ของหลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น
5. มาตรการส่งเสริมสมดุล ชีวิตการทำงานและชีวิตครอบครัว เช่น สร้างแรงจูงใจด้านภาษีหรือการยกย่องทางสังคมให้แก่นายจ้างที่จัดสวัสดิการดูแลเด็กปฐมวัยและผู้สูงอายุให้แก่ลูกจ้าง การทำงานแบบยืดหยุ่น ส่งเสริมบทบาทชายหญิงในการร่วมกันดูแลครอบครัว

ข้อเสนอที่ 2 เพิ่มคุณภาพและผลิตภาพของเด็กและเยาวชน: เด็กน้อย แต่เปี่ยมด้วยคุณภาพ

โดยมีมาตรการสำคัญ เร่งด่วน ดังนี้

1. การส่งเสริมสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษาให้มีความเข้มแข็ง
2. การดูแลสุขภาพทางกายและจิตใจของเด็กและแม่ตั้งแต่ตั้งครรภ์
3. การมีศูนย์เด็กเล็กใกล้บ้าน มีมาตรฐาน รับเด็กอายุน้อยลง มีความยืดหยุ่น ชุมชนช่วยจัดการได้
4. การพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะวิชาชีพตามวัย สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เป็นพลวัต
5. การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างวัย

ข้อเสนอที่ 3 สร้างพลังผู้สูงอายุ ผ่อนหนักให้เป็นเบา พลิกวิกฤตทางประชากรให้เป็นโอกาส

โดยมีมาตรการสำคัญ เร่งด่วน ดังนี้

1. การมุ่งการป้องกันโรคมามากกว่ารักษาโรค เสริมการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้สูงอายุ
2. การขยายโอกาสทางเศรษฐกิจให้ผู้สูงอายุ ขยายอายุเกษียณ ส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ พัฒนาทักษะที่จำเป็น ส่งเสริมการรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) ให้ผู้สูงอายุ และลดข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานของผู้สูงอายุ
3. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เช่น จัดระบบบริการผู้สูงอายุในชุมชน พัฒนาระบบคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในชุมชนโดยชุมชน ส่งเสริมให้มีการเกื้อหนุนและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัวและชุมชน
4. การส่งเสริมให้มีสภาพแวดล้อม ทั้งภายในบ้าน รอบบ้าน และในชุมชนที่เอื้อต่อการทำกิจวัตรประจำวัน การสัญจรและการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุ
5. การส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในทุกระดับเพื่อให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการอย่างครบวงจรกับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอที่ 4 เพิ่มโอกาสและสร้างเสริมคุณค่าของ คนพิการ

โดยมีมาตรการสำคัญ เร่งด่วน ดังนี้

1. การสนับสนุนและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาสำหรับคนพิการตามศักยภาพ และพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับคนพิการ ตลอดจนเพิ่มการจ้างงานคนพิการในทุกภาคส่วน โดยส่งเสริมศักยภาพคนพิการและทำให้เกิดตลาดแรงงานสำหรับคนพิการ รวมทั้งปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงานให้เหมาะสมต่อการทำงาน
2. การส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ที่ครบถ้วนของคนพิการ เพื่อความเท่าเทียมและเป็นธรรม สร้างทัศนคติที่เหมาะสมของชุมชนและครอบครัวในการอยู่ร่วมและดูแลคนพิการ เช่น ระบบการดูแลที่โรงเรียนและศูนย์บริการ ระบบการตรวจสอบสิทธิที่มีประสิทธิภาพ หน่วยบริการรักษาพยาบาลเคลื่อนที่ การให้ความช่วยเหลือในภาวะฉุกเฉิน การพัฒนาระบบการดูแลแทนครอบครัวชั่วคราว (Respite Care) การสร้างแรงจูงใจให้หน่วยงาน ชุมชนด้านการพัฒนาคนพิการด้วยการยกย่องทางสังคม (Social Credit)
3. การป้องกันการพิการแต่กำเนิดและการพิการทุกช่วงวัย (Prevention) รวมทั้งฟื้นฟูสมรรถภาพทางกายและทางใจ (Rehabilitation)

4. การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้คนพิการดำเนินชีวิตได้อย่างอิสระ เช่น ระบบขนส่ง สิ่งอำนวยความสะดวก โดยใช้หลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design) รวมทั้งใช้ระบบเทคโนโลยีและนวัตกรรมช่วยในการดำเนินชีวิต

5. การจัดทำฐานข้อมูลและพัฒนา Application เพื่อประโยชน์ในการหางานและการจ้างงาน

ข้อเสนอที่ 5 สร้างระบบนิเวศ (Eco-system) ที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาความมั่นคงของครอบครัว

โดยมีมาตรการสำคัญ เร่งด่วน ดังนี้

1. การพัฒนาระบบสวัสดิการเหมาะสมและทั่วถึงโดยรัฐ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และเป็นหลักประกันในยามที่เผชิญกับวิกฤต (Social Safety Net)

2. ชุมชนน่าอยู่สำหรับประชากรทุกกลุ่มทุกวัย (Community for all) “ปลอดภัย ปลอดภัย เป็นมิตร และเอื้ออาทรต่อทุกคน”

3. บ้านสำหรับคนทุกช่วงวัย (Housing for all) ทุกกลุ่มเป้าหมาย เข้าถึงได้ อยู่อย่างปลอดภัย

4. การส่งเสริมเศรษฐกิจครัวเรือน เข้าถึงแหล่งทุนได้อย่างเท่าเทียม สร้างกลไกค้ำประกันเพื่อเสริมสภาพคล่องให้ครอบครัวบนหลักการพอเพียงและมีวินัย เสริมสร้างความรู้ในการบริหารการเงินสำหรับครัวเรือน

5. การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เน้นการเปลี่ยนพฤติกรรมของประชากรในการหยุดทำร้ายธรรมชาติ ส่งเสริมเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จะนำข้อเสนอเชิงนโยบายวิกฤตประชากรและสังคมสูงวัย ทั้ง 5 ข้อเสนอ 25 มาตรการ ไปสื่อสารและขับเคลื่อนเชิงนโยบายในช่วงก่อน “วันแห่งครอบครัว” ซึ่งตรงกับวันที่ 14 เมษายน 2567 เพื่อเป็นการส่งเสริมบทบาทและความเข้มแข็งของครอบครัวไทย ต่อไป

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

สืบเนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรจึงสามารถคาดการณ์ได้ถึงวิกฤตประชากรในอนาคตที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับจำนวนประชากรสูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นเสมือนคลื่นมนุษย์ขนาดยักษ์ที่กำลังเคลื่อนเข้ามาสู่สังคมอย่างรวดเร็วและรุนแรง สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าวข้างต้นเป็นประเด็นท้าทายที่สำคัญของสังคมไทยที่รออยู่ในอนาคตข้างหน้าที่สำคัญ ได้แก่ 1) ความท้าทายต่ออัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสภาพทางการเงินการคลังของประเทศ 2) ท้าทายต่อการสร้างระบบคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสม 3) ท้าทายต่อความยั่งยืนของระบบการเงินของครัวเรือน ตลาดการเงิน และระบบการคลังของประเทศ และ 4) ท้าทายต่อความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชน ได้แก่ การได้รับการศึกษา การทำงาน ระบบบริการสุขภาพที่เหมาะสม และที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและปลอดภัย ซึ่งประชากรทุกช่วงวัยต้องให้ความสนใจและทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญกับการจัดการปัญหาและการเตรียมความพร้อมรองรับสังคมสูงวัยในอนาคตทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือน และสังคม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีบทบาทภารกิจหลักในการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคม รวมทั้งการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิตของประชาชน เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่ทุกคนมีโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างเท่าเทียมกัน มีความมั่นคงในชีวิต และมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามความจำเป็นพื้นฐาน บนสิทธิพลเมืองและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงได้กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนภารกิจให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) และให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลและยุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งเน้นด้านการพัฒนาคนและสังคมให้มีคุณภาพเต็มศักยภาพและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง การสร้างโอกาสความเสมอภาคทางสังคมในการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการ และสร้างการบูรณาการความร่วมมือกับองค์กรภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนและในทุกระดับทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคีเครือข่าย และองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ให้ทุกคนดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ และพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของคน การสร้างและยกระดับรายได้ การลดความเหลื่อมล้ำ การเสริมพลังและการให้ความสำคัญกับสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งการยกระดับหรือขยาย

หลักประกันด้านการคุ้มครองทางสังคมขั้นพื้นฐานให้มีความครอบคลุมและเพียงพอที่จะสามารถให้ทุกคนดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้ จากสถานการณ์วิกฤตประชากรดังกล่าว ถือเป็นภารกิจจำเป็นเร่งด่วนที่สอดคล้องกับการขับเคลื่อนภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งทุกภาคส่วนในสังคมจำเป็นต้องบูรณาการร่วมกันในการขับเคลื่อนนโยบาย มาตรการ และกำหนดทิศทาง การขับเคลื่อนของหน่วยงานให้สอดคล้องกับประเด็นท้าทายและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากวิกฤตประชากรที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์

อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมามคนในสังคมไทยให้ความสำคัญกับวิกฤตประชากรค่อนข้างน้อย ซึ่งปัญหาโครงสร้างประชากรของประเทศไทยในอีก 10 ปีข้างหน้าจะเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งและมีผลกระทบสูงมาก รัฐบาลจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญและเร่งด่วนของประเด็นท้าทายจากวิกฤตประชากรที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชากรทุกช่วงวัยและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงได้จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย “วิกฤตประชากรและสังคมสูงวัย” เพื่อให้ทุกภาคส่วนร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายเชิงรุกเพื่อเตรียมพร้อมรองรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทุกมิติที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมทั้งให้คนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างครอบคลุมทุกมิติและเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพของสังคมไทย

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายวิกฤตประชากรและสังคมสูงวัย

1.2.2 เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่ร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายเชิงรุกเพื่อเตรียมพร้อมรองรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง ด้านต่าง ๆ ทุกมิติที่เกิดขึ้นในอนาคต

1.3 ขั้นตอนการดำเนินงาน

การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย “วิกฤตประชากรและสังคมสูงวัย” มีการดำเนินงานสำคัญ ดังนี้

1.3.1 การประชุมเสวนาวิชาการในประเด็น “ความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร” เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2567 ณ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

1.3.2 การจัดโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่เหมาะสมกับบริบทและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของประเทศไทย เมื่อวันที่ 21 - 22 กุมภาพันธ์ 2567 ณ โรงแรมแม่น้ำ รามาดาพลาซ่า กรุงเทพมหานคร

1.3.3 การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ “พัฒนาความมั่นคงครอบครัวไทย ผ่านพันธกิจวิกฤตประชากร” เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2567 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร

1.3.4 การนำข้อเสนอเชิงนโยบายวิกฤตประชากรและสังคมสูงวัย เสนอต่อการประชุมคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ครั้งที่ 1/2567 เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2567 เวลา 14.00 น.

ณ ห้องประชุม 301 ตึกบัญชาการ 1 ทำเนียบรัฐบาล โดยมีนายสมศักดิ์ เทพสุทิน รองนายกรัฐมนตรี ปฏิบัติหน้าที่ประธานการประชุม และการนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ

1.3.5 การนำเสนอผลการดำเนินงานของประเทศไทยโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ต่อการประชุมคณะกรรมการประชากรและการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ สมัยที่ 57 ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา (57th Session of Commission on Population and Development) ระหว่างวันที่ 29 เมษายน ถึง 3 พฤษภาคม 2567

1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 มีข้อเสนอเชิงนโยบายที่ได้รับการผลักดันเป็นนโยบายสาธารณะและนำไปขับเคลื่อนประเทศ เพื่อให้ประชาชนทุกช่วงวัย ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างครอบคลุมทุกมิติ ทั้งถึง และเป็นธรรม รวมทั้งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าของสังคมไทย

1.4.2 ทุกภาคส่วนในสังคมได้รับทราบ เกิดความตระหนักรู้ และเห็นถึงความสำคัญของวิกฤตประชากรและสังคมสูงวัย และเตรียมพร้อมรองรับผลกระทบและนำไปสู่การป้องกันและแก้ไข ปัญหาที่เกิดจากวิกฤตประชากรที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์

บทที่ 2

นโยบาย ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง และบทบาท ของกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์

2.1 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน : SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS (SDGs)

เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มุ่งหวังจะช่วยแก้ปัญหาที่โลกกำลังเผชิญอยู่ เพื่อเสริมแนวคิด “ไม่เป็นการทิ้งใครไว้ข้างหลัง” ในช่วงระยะเวลา 15 ปี (2558 - 2573) โดยมี 17 เป้าหมาย² ดังนี้

- 1) No Poverty ขจัดความยากจนทุกรูปแบบทุกสถานที่
- 2) Zero Hunger ขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร ส่งเสริมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน
- 3) Good Health and well-being รับรองการมีสุขภาพ และความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนทุกช่วงอายุ
- 4) Quality Education รับรองการศึกษาที่เท่าเทียมและทั่วถึง ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน
- 5) Gender Equality บรรลุความเท่าเทียมทางเพศ พัฒนาศักยภาพสตรีและเด็กผู้หญิง
- 6) Clean Water and Sanitation รับรองการมีน้ำใช้ การจัดการน้ำและสุขาภิบาลที่ยั่งยืน
- 7) Affordable and Clean Energy รับรองการมีพลังงาน ที่ทุกคนเข้าถึงได้ เชื้อถือได้ ยั่งยืน ทันสมัย
- 8) Decent Work and Economic Growth ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุมและยั่งยืน การจ้างงานที่มีคุณค่า

² เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน : สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2567 จาก เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน - Sustainable Development Goals (SDGs) - SE Thailand

- 9) Industry Innovation and Infrastructure พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนทั้งถึงและสนับสนุนนวัตกรรม
- 10) Reduced Inequalities ลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ
- 11) Sustainable Cities and Communities ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัยทั่วถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- 12) Responsible Consumption and Production รับรองแผนการบริโภค และการผลิตที่ยั่งยืน
- 13) Climate Action ดำเนินมาตรการเร่งด่วนเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และผลกระทบ
- 14) Life Below Water อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- 15) Life on Land ปกป้อง ฟื้นฟู และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบกอย่างยั่งยืน
- 16) Peace and Justice Strong Institutions ส่งเสริมสังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 17) Partnerships for the Goals สร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วน ความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

บทบาทของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ในการขับเคลื่อน SDGs ของไทย การได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการขับเคลื่อนเป้าหมายที่ 5 “บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเสริมพลังผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคน” นอกจากนี้ยังได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยรับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ และหน่วยงานสนับสนุนในอีก 8 เป้าหมาย

2.2 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)

เป็นแผนการพัฒนาประเทศที่กำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาประเทศเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน³ ซึ่งมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ในประเด็นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตที่มุ่งเน้นการพัฒนาค้นในทุกมิติและในทุกช่วงวัย

³ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) (ฉบับย่อ) : สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2567 จาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างเสริมพลังทางสังคมของทุกภาคส่วน การส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศและบทบาทสตรี การเตรียมความพร้อมของประชากรไทยในทุกมิติ โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ

2.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570)

เป็นแผนระดับที่ 2 ที่แปลงยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติและกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี (2566 – 2570) บนพื้นฐานของหลักการแนวคิดที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ประสิทธิภาพของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดความยืดหยุ่นทนทาน (resilience) เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) และโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) เพื่อบ่มงู่สู่วัตถุประสงค์หลักของแผนพัฒนาฯ คือการ **"พลิกโฉม" ประเทศไทย สู่ "สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน"** โดยมีเป้าหมายหลัก 5 ประการ⁴ คือ 1) การปรับโครงสร้างสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม 2) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ 3) มุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม 4) เปลี่ยนผ่านการผลิตและการบริโภคไปสู่ความยั่งยืน และ 5) สร้างความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีจุดหมายที่เชื่อมโยงกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้แก่ **หมวดหมู่ที่ 8** ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน **หมวดหมู่ที่ 9** ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอ เหมาะสม และหมวดหมู่อื่นที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศน์ของกลุ่มเปราะบางทางสังคม ได้แก่ **หมวดหมู่ที่ 10** ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ และ **หมวดหมู่ที่ 11** ไทยสามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

⁴ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 : สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2567 จาก สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). ราชกิจจานุเบกษา. http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2565/E/258/T_0001.PDF

2.4 นโยบายรัฐบาล

แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2566 โดยมีนโยบายสำคัญภายใต้สโลแกน "1 กระตุ้น 3 เร่ง 3 สร้าง" โดยมีความมุ่งหมายให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสร้างโอกาสในการหารายได้⁵ ดังนี้

นโยบายรัฐบาล 1 กระตุ้น นโยบายกระเป๋าเงินดิจิทัล (Digital Wallet) 10,000 บาท ให้คนไทยทุกคนที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไป สำหรับใช้จ่ายใช้สอยสินค้าที่จำเป็นในการดำรงชีวิต

นโยบายรัฐบาล 3 เร่ง ได้แก่ 1. นโยบายเร่งแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยรัฐบาลยังคงรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข 2. นโยบายเร่งลดหนี้ประชาชน ด้วยการพักหนี้เกษตรกร 3 ปี และพักหนี้ธุรกิจที่เดือดร้อนจากโควิด 1 ปี รวมทั้งการแก้ปัญหาหนี้ในระบบ 3. นโยบายเร่งลดราคาพลังงาน ลดค่าครองชีพประชาชน

นโยบายรัฐบาล 3 สร้าง ได้แก่ 1. นโยบายสร้างรายได้ อาทิ การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว นโยบาย "การต่างประเทศเพื่อเศรษฐกิจ" การเพิ่มรายได้เกษตรกรและราคาสินค้าเกษตร ค่าแรงขั้นต่ำ 600 บาท เงินเดือนคนจบปริญญาตรี 25,000 บาท 2. นโยบายสร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำ เช่น การแจกโฉนดที่ดินให้แก่เกษตรกร แก้กฎหมายที่ดิน ส.ป.ก. 4 - 01 ส่งเสริมการปลูกพืชยืนต้นเพื่อเป็นคาร์บอนเครดิต นโยบายส่งเสริม SME การบูรณาการประกันสุขภาพ 30 บาท ด้วยการนำระบบเทคโนโลยีมายกระดับการให้บริการประชาชน การเร่งผลักดันรัฐบาลดิจิทัล 3. นโยบายสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น การแก้ปัญหายาเสพติด การยกระดับคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ และผลักดันนโยบาย Soft Power

⁵ คำแถลงนโยบาย ของ คณะรัฐมนตรี นายเศรษฐา ทวีสิน นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันจันทร์ที่ 11 กันยายน 2566 สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2566

2.5 นโยบายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

วิสัยทัศน์ : ประชาชนเข้าถึงโอกาส และการคุ้มครองทางสังคม มีความมั่นคงในชีวิต

พันธกิจ : 1. เสริมสร้างศักยภาพคนและสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว

2. เสริมสร้างโอกาสและการคุ้มครองทางสังคมอย่างเท่าเทียม

3. ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมและเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

4. ยกระดับองค์กรให้มีผลสัมฤทธิ์สูงด้วยธรรมาภิบาลและเทคโนโลยีดิจิทัล

นโยบายสำคัญกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ภายใต้การกำกับของนายวราวุธ ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดกรอบแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่ม สามารถเข้าถึงโอกาสและการคุ้มครองทางสังคม จนนำไปสู่การมี "หลักประกันและความมั่นคง" ในชีวิต ด้วย 5 นโยบายสำคัญ⁶ :

1) นโยบายเด็กแรกเกิดและเด็กเล็ก จนถึงอายุ 3 ปี: สนับสนุนให้ท้องถิ่นมีบทบาทในการคุ้มครองเด็กมากขึ้น ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 บริหารจัดการเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด 600 บาท ให้ครอบคลุม และยกระดับศูนย์อนุบาลพัฒนาเด็กเล็กชุมชน

2) นโยบายเด็กและเยาวชน: ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 การยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพของครอบครัวอุปถัมภ์ (Foster Care) เป็นที่พึ่งให้กลุ่มเปราะบางได้จริง การนำร่องโครงการ “ศิลปะบำบัด” สำหรับเด็กใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

3) นโยบายคนทำงาน สำหรับวัยทำงาน: การพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยทั้งการถือครองกรรมสิทธิ์และการเช่า โครงการบ้านตั้งต้นสำหรับผู้เริ่มทำงานใหม่ (First Jobber) พัฒนาเยาวชนสู่การเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม (Social Enterprise) โครงการเตรียมพร้อมสูงวัยก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ (Pre-aging) โดยเฉพาะการบริหารการเงิน โครงการสร้างรายได้สมาชิกนิคมสร้างตนเอง

4) นโยบายผู้สูงอายุ (ไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์): พัฒนาสวัสดิการสังคมต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุการจัดตั้งศูนย์พักพิงและเสริมพลังชีวิต (Rejuvenation Center) บริบาลผู้สูงอายุชุมชน/ตำบลศูนย์บริการจัดหางานผู้สูงอายุ และกองทุนพัฒนาชุมชนเพื่อผู้สูงอายุ สนับสนุนเงินกู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพ เพื่อความมั่นคงในชีวิต

5) นโยบายคนพิการและคนไร้ที่พึ่ง: การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ยกระดับศูนย์บริการคนพิการทั่วไป ร่วมกับองค์กรด้านคนพิการ ตั้งศูนย์การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนพิการกับคนไม่พิการ การปรับปรุงกองทุนส่งเสริมและพัฒนา

⁶ นโยบายสำคัญ นายวราวุธ ศิลปอาชา “พม.เร่งสร้างความเท่าเทียมในประชาชนทุกกลุ่มด้วย 5 นโยบายสำคัญ”

สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2567 จาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/72582>

คุณภาพชีวิตคนพิการ เพื่อคนพิการทุกกลุ่มจำนวน 2.2 ล้านคนทั่วประเทศ และการขับเคลื่อนโครงการฝึกอบรมแรงงานหรือระบบการจับคู่งานกับกลุ่มเป้าหมาย

2.6 แผนปฏิบัติการราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นกระทรวงภาคสังคมและเป็นหน่วยงานหลักในการทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคม การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัว ชุมชน และสังคม แผนปฏิบัติการราชการรายปี (พ.ศ. 2567) ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประกอบด้วย แผนปฏิบัติการที่สำคัญ 4 เรื่อง ดังนี้

- ◆ แผนปฏิบัติการเรื่องที่ 1 พัฒนาศักยภาพคนและสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว อย่างยั่งยืน เป้าหมาย 1) คนทุกช่วงวัยได้รับโอกาสและการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ และ 2) ครอบครัวไทย มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้

- ◆ แผนปฏิบัติการเรื่องที่ 2 สร้างโอกาสและยกระดับการคุ้มครองทางสังคมสำหรับคนทุกช่วงวัย เป้าหมาย ประชาชนทุกช่วงวัยได้รับการคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต

- ◆ แผนปฏิบัติการเรื่องที่ 3 พัฒนาทุนทางสังคม สร้างการมีส่วนร่วม เสริมเศรษฐกิจฐานราก ส่งเสริมเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน เป้าหมาย องค์กรเครือข่ายมีความเข้มแข็งและร่วมเป็นหุ้นส่วน ในการพัฒนาสังคมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

- ◆ แผนปฏิบัติการเรื่องที่ 4 มุ่งพัฒนาองค์กรให้มีสมรรถนะและผลสัมฤทธิ์สูงเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล เป้าหมาย องค์กร พม. ก้าวสู่องค์กรยุคดิจิทัล มีผลสัมฤทธิ์สูง และบุคลากร มีทักษะที่จำเป็นในการขับเคลื่อนงานในศตวรรษที่ 21

2.7 บทบาทของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง

ของมนุษย์ต่อการจัดการวิกฤตการเปลี่ยนแปลงประชากร

ประเด็นท้าทายด้านประชากรจะส่งผลสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชากรทุกช่วงวัย อาทิ กลุ่มเด็กและเยาวชนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาและว่างงานซึ่งส่วนใหญ่มาจากครอบครัวรายได้น้อย แนวโน้มการเพิ่มขึ้นของแรงงานนอกระบบรูปแบบใหม่ (Gig workers) ซึ่งไม่อยู่ในระบบประกันสังคม การขาดแคลนแรงงาน ปัญหาผู้สูงอายุที่ขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมและมีแนวโน้มที่จะมีภาวะพึ่งพิงเพิ่มมากขึ้น

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรแบบก้าวกระโดดดังกล่าว จึงเป็นความท้าทายและเป็นภารกิจจำเป็นเร่งด่วนซึ่งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จำเป็นต้องบูรณาการร่วมกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกในการร่วมกันออกแบบนโยบาย มาตรการ และ

กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนภารกิจ ให้สอดคล้องกับประเด็นท้าทายและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากวิกฤตประชากรที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ และการส่งเสริมให้ภาครัฐและทุกภาคส่วนของสังคม ตื่นตัวมากขึ้น เช่น การกำหนดหรือออกแบบนโยบายที่จะทำให้รายได้จากแรงงานเพิ่มสูงขึ้น และจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคปัจจุบัน และมีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสมัยใหม่ ให้ความรู้และให้ความสำคัญกับการปรับพฤติกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารจัดการการเงิน การออม และการสร้างรายได้ในครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวมั่นคงสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ

บทที่ 3

สถานการณ์ ประเด็นท้าทาย และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร

3.1 สถานการณ์

ประเทศไทยในปัจจุบันเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วแบบพลิกโฉมในหลายมิติ การเปลี่ยนแปลงทางประชากรเป็นมิติหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อคุณภาพชีวิตของประชากรและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ ทั้งนี้ประเทศไทยได้เปลี่ยนจากสังคมเยาว์วัย เป็นสังคมสูงวัยแบบสมบูรณ์โดยใช้เวลาเพียงแค่ 6 ทศวรรษ โดยมีสาเหตุเนื่องมาจากการเปลี่ยนผ่านของกระบวนการทางประชากรที่สำคัญ คือ การลดระดับทั้งการเกิดหรือภาวะเจริญพันธุ์ และภาวะการตาย

3.1.1 เกิดน้อยลง

ระดับเจริญพันธุ์หรือการเกิดลดลงอย่างรวดเร็วมากในช่วง 5 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยพิจารณาจากอัตราเจริญพันธุ์รวม (Total Fertility Rate) หรือจากจำนวนบุตรโดยเฉลี่ยที่สตรีคนหนึ่งมีตลอดวัยเจริญพันธุ์ พบว่าจำนวนบุตรโดยเฉลี่ยได้ลดลงมาเป็นลำดับจากประมาณ 6 คนต่อสตรี 1 คน ในปี พ.ศ.2503 - 2507 เหลือน้อยกว่า 2 คนต่อสตรี 1 คน ในปี พ.ศ.2539 และยังคงมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จนในปี พ.ศ. 2565 เหลือจำนวนบุตรโดยเฉลี่ยเพียงประมาณ 1 คนต่อสตรี 1 คน โดยมีความแตกต่างกันระหว่างเขตเมืองและเขตชนบท คือ ในเขตเมืองอัตราการเจริญพันธุ์รวมเหลือเพียง 0.9 คน ต่อสตรี 1 คน และในเขตชนบท 1.2 คนต่อสตรี 1 คน⁷ ภาวะเจริญพันธุ์ระดับดังกล่าวถือว่าเป็นระดับที่ต่ำมาก (Ultra-low Fertility)⁸ ทั้งยังอยู่ในระดับต่ำกว่าประเทศเอเชียที่พัฒนาแล้ว เช่น ญี่ปุ่น (1.3 คน ต่อ สตรี 1 คน ในปี 2565)⁹ และตามติดประเทศเกาหลีใต้ (0.78 คนต่อสตรี 1 คน ในปี 2565)¹⁰

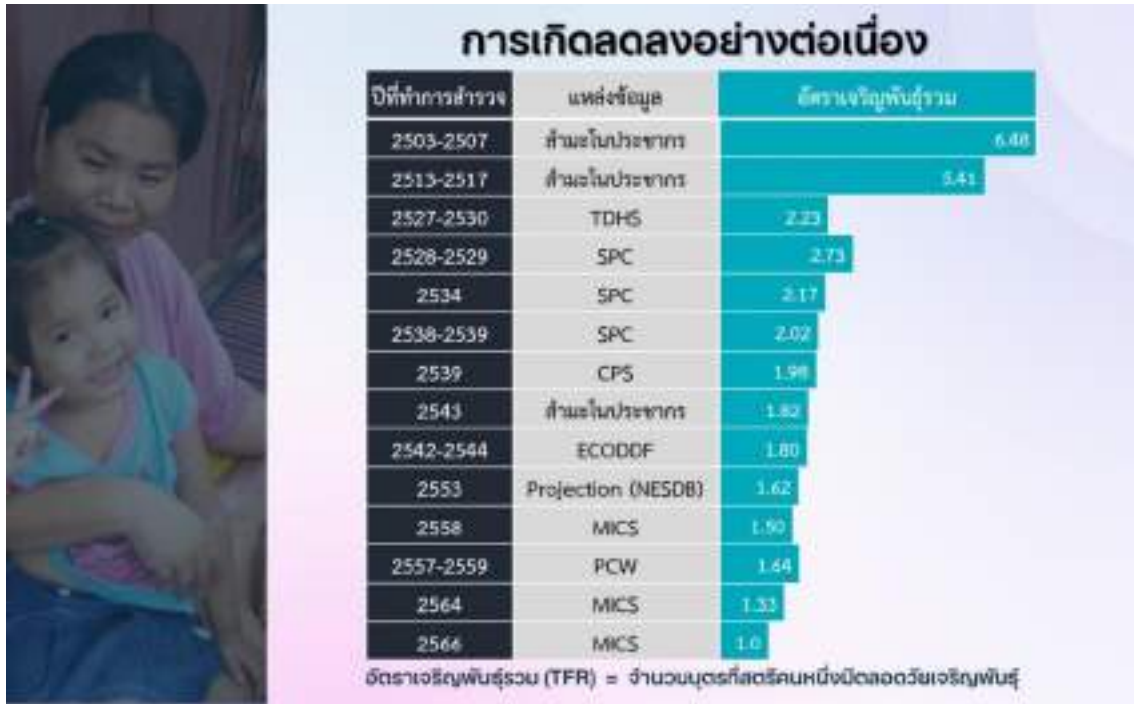
⁷ National Statistical Office of Thailand. 2023. Thailand Multiple Indicator Cluster Survey (MICS) 2022, Survey Findings Report. Bangkok, Thailand: National Statistical Office of Thailand.

⁸ Gavin Jones, Paulin Tay Straughan, and Angelique Chan (eds.) 2009. Ultra-low Fertility in Pacific Asia: Trends, Causes, and Policy Issues. New York: Routledge.

⁹ [http:// ESCAP-2022-PB-Population-data-sheet-final.pdf](http://ESCAP-2022-PB-Population-data-sheet-final.pdf)

¹⁰ Eun, Ki Soo 2023. "The Good, The Bad, and The Weird: How Korea Reached its Lowest-Low Fertility?" Keynote Address in the Workshop on Ultra-low Fertility at the College of Population Studies Chulalongkorn University.

แผนภาพที่ 1 อัตราเจริญพันธุ์รวม

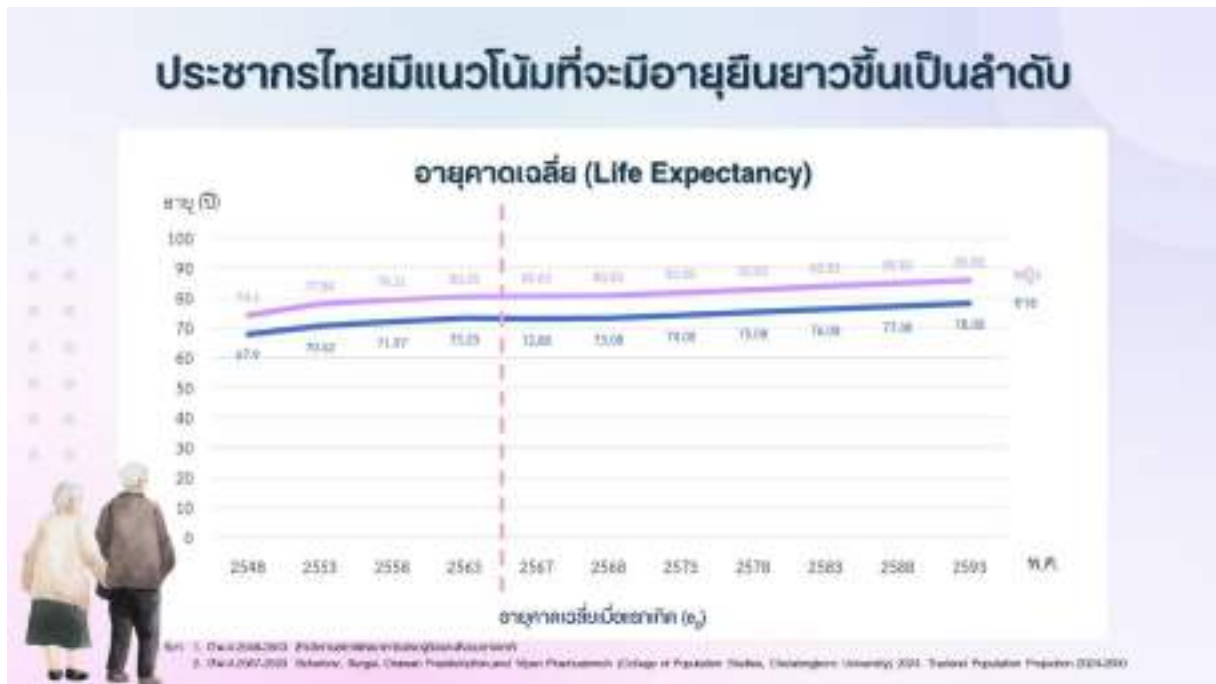
3.1.2 อายุยืนขึ้น

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมาภาวะการตายของไทยได้เริ่มลดลง จากการปฏิรูประบบสาธารณสุขรวมทั้งการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการแพทย์จากประเทศที่พัฒนาแล้วมาใช้ ทำให้ภาวะการตายในประชากรวัยเด็ก (อายุ 0 - 14 ปี) ลดลงเป็นลำดับ¹¹ ต่อมาได้ส่งผลให้ภาวะการตายในประชากรวัยแรงงาน (อายุ 15 - 59 ปี) ลดลง ส่งผลให้ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้นเป็นลำดับ ในปี พ.ศ. 2567 คาดกันว่าประชากรไทยมีอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดประมาณ 76 ปี โดยผู้ชายมีอายุคาดเฉลี่ยประมาณ 73 ปี และผู้หญิงมีอายุคาดเฉลี่ยประมาณ 80 ปี¹²

¹¹ วิพรรณ ประจวบเหมาะ “ประชากรและภาวะสุขภาพ”. 2539 ในมันท์นี ยมจินดา มนุษย์กับธรรมชาติ กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹² Scherbov, Sergei, Orawan Prasitsiriphon, and Vipap Prachuabmoh (College of Population Studies, Chulalongkorn University) 2024. Thailand Population Projection 2024-2050..

แผนภาพที่ 2 อายุคาดเฉลี่ยของประชากรไทย

3.1.3 จำนวนประชากรไทยกำลังลดลง

การที่ภาวะเจริญพันธุ์ลดลงอย่างต่อเนื่องจนสู่ระดับต่ำมากส่งผลให้จำนวนการเกิดน้อยกว่าจำนวนการตาย และทำให้ประชากรไทยเริ่มลดจำนวนลง โดยประชากรไทยได้ลดจำนวนลงจาก 66.55 ล้านคน เมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2562 เหลือเพียง 66.05 ล้านคน เมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2566 (แผนภาพที่ 3)

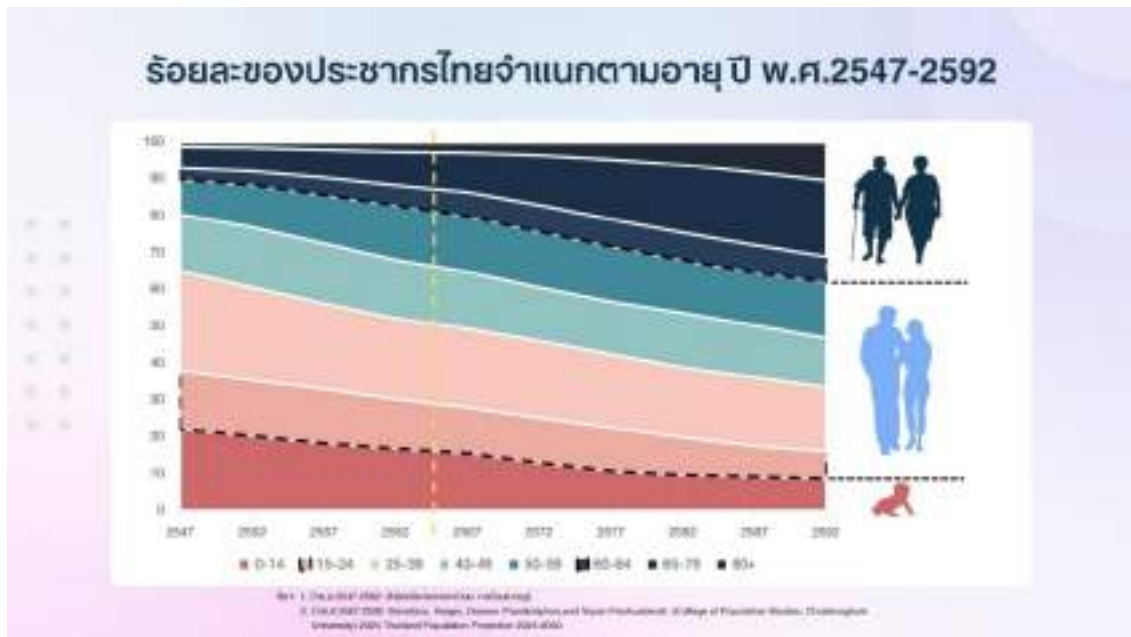
แผนภาพที่ 3 แนวโน้มการลดลงของประชากรไทย: จำนวนการเกิด และจำนวนการตาย จากทะเบียนราษฎร พ.ศ.2536-2566

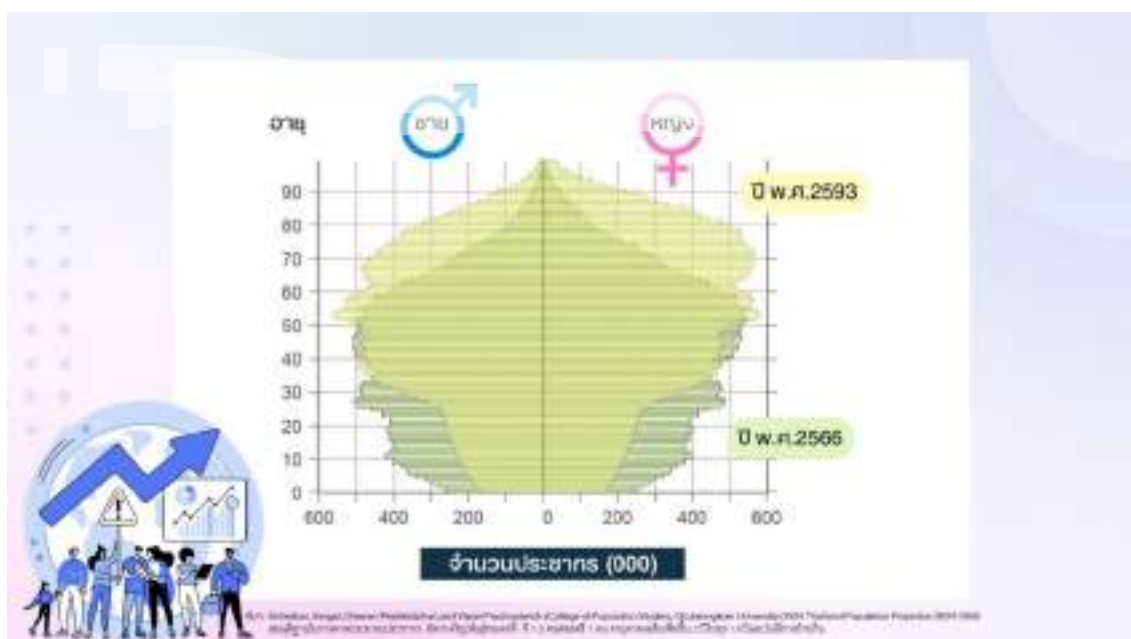
1) ก้าวสู่สังคมสูงวัยแบบสุดยอดด้วยความเร็วสูงขึ้น

การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์สู่ระดับที่ต่ำมาก ยังเป็นปัจจัยเร่งให้สังคมไทยเป็นสังคมสูงวัยแบบสุดยอด (Super Aged Society) รวดเร็วยิ่งขึ้น เนื่องด้วยจำนวนและสัดส่วนของประชากรในวัยเด็กและวัยทำงาน (Working or labor force age group) ลดลงมาก ในขณะที่กลุ่มประชากรสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) กำลังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมากทั้งจำนวนและสัดส่วน (แผนภาพที่ 4.1 และ 4.2)

แผนภาพที่ 4.1 ร้อยละของประชากรไทยจำแนกตามอายุปี พ.ศ.2547-2592

แผนภาพที่ 4.2 พีรามิดประชากรประเทศไทย เปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ.2566 กับปี พ.ศ.2593

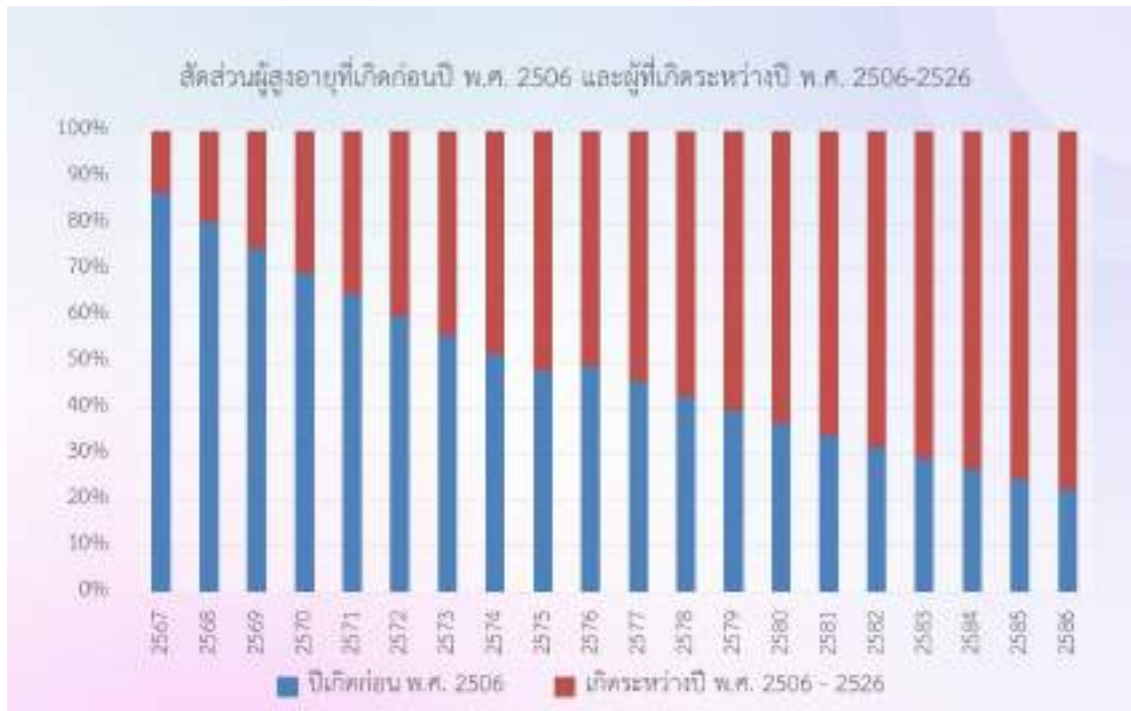
2) คลื่นมนุษย์ลูกใหญ่กำลังถาโถมอย่างรวดเร็วและรุนแรง: ประชากรรุ่นสี่นากำลังเคลื่อนสู่วัยสูงอายุ

ที่น่ากังวลคือ กลุ่มประชากรในวัยทำงานตอนปลายที่มีอายุตั้งแต่ 41 - 59 ปีขึ้นไป มีจำนวนรวมทั้งหมดกว่า 19.25 ล้านคน (เป็นรุ่นที่เกิดมามากกว่าล้านคนต่อปีในระหว่างปี พ.ศ. 2506 - 2526 ซึ่งรุ่นแรกได้เริ่มเป็นผู้สูงอายุแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2566) เนื่องจากภาวะเจริญพันธุ์ของไทยในช่วงนั้นยังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง ประชากรในรุ่นนี้ยังเกิดมาในช่วงที่ภาวะการณตายได้เริ่มลดต่ำลงจึงทำให้มีแนวโน้มสูงที่จะมีอายุยืนยาวจนเป็นผู้สูงอายุในอนาคตอันใกล้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นคลื่นมนุษย์ขนาดมหึมาที่กำลังเข้ามาสมทบกลุ่มประชากรวัยสูงอายุที่มีจำนวนและสัดส่วนมากอยู่แล้วให้เพิ่มขึ้นด้วยความเร่งและเร็วสูงขึ้นมา จากข้อมูลของรุ่นสี่นามีประชากรข้างต้นจะเห็นได้ว่ากว่าร้อยละ 90 ของประชากรในรุ่นนี้จะมีโอกาสอยู่รอดไปจนอายุ 60 ปี จึงเห็นได้ชัดว่าในช่วง 5 ปีข้างหน้าผู้ที่มีอายุ 60 ปี จะมีประมาณเกือบ 1 ล้านคนต่อปีและจะคงอยู่ในปริมาณนี้ไปอีกราว 20 ปี ประกอบกับประชากรในกลุ่มเหล่านี้ก็มีแนวโน้มที่จะมีอายุยืนยาว ประชากรกลุ่มนี้จึงส่งผลให้อัตราการเป็นสังคมสูงวัยสุดยุดเร่งเร็วขึ้น ทั้งยังจะกลายเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประชากรสูงอายุในอีก 20 ปีข้างหน้า (แผนภาพที่ 5 และแผนภาพที่ 6)

แผนภาพที่ 5 จำนวนผู้สูงอายุจำแนกตามปีเกิด

แผนภาพที่ 6 สัดส่วนผู้สูงอายุจำแนกตามปีเกิด

ที่มา: Scherbov, Sergei, Orawan Prasitsiriphon, and Vipana Prachuabmoh (College of Population Studies, Chulalongkorn University) 2024. Thailand Population Projection 2024-2050 สมมุติฐานในการคาดประมาณประชากร: อัตราเจริญพันธุ์รวมคงที่ ที่ 1.0 คนต่อสตรี 1 คน อัตราการตายมีแบบแผนเดียวกับปีพ.ศ. 2564 และอายุคาดเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 2 ปีในทุก 10 ปี และไม่มีการย้ายถิ่น

3.2 ประเด็นท้าทาย

3.2.1 ใครจะดูแลเกื้อหนุนผู้สูงอายุ: ดูแลกันเอง ครอบครัว หรือรัฐ?

แนวโน้มที่เห็นได้เด่นชัดในสังคมสูงวัย คือ ความต้องการผู้ดูแลปรนนิบัติในการทำกิจกรรมประจำวันของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นมาก จากผลการสำรวจประชากรสูงอายุ แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของความต้องการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นตามอายุ กล่าวคือ สัดส่วนของผู้สูงอายุในวัยปลาย (อายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป) ต้องอาศัยผู้ดูแลในการทำกิจกรรมประจำวันมากกว่าผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60 - 69 ปี) เกือบ 9 เท่า¹³ ซึ่งสะท้อนว่ายิ่งประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น ยิ่งมีแนวโน้มที่จะต้องพึ่งพาการดูแลช่วยเหลือจากผู้อื่นเพิ่มขึ้น

¹³ ข้อมูลจากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ชี้ให้เห็นว่า สัดส่วนของผู้สูงอายุที่มีผู้ดูแลในการทำกิจกรรมประจำวันเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 4.0 ในกลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น (อายุ 60-69 ปี) เป็นร้อยละ 11.4 ในกลุ่มผู้สูงอายุวัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) และเป็นร้อยละ 35.6 ในกลุ่มผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป)

ที่ผ่านมาพบว่า ผู้ดูแลหลักของผู้สูงอายุ คือ บุตร และคู่สมรส แต่จากการที่ประชากรไทย มีสัดส่วนผู้ที่เป็นโสด และสัดส่วนผู้ที่ไม่มียุติบัตรเพิ่มขึ้น ส่งผลให้แบบแผนการอยู่อาศัยของประชากร ในยามสูงอายุเริ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยสัดส่วนประชากรที่อยู่อาศัยกับบุตรเริ่มลดลง ในขณะที่สัดส่วนของ ประชากรที่อยู่ตามลำพังคนเดียว และอยู่กันตามลำพังกับคู่สมรสมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากข้อมูล การสำรวจประชากรสูงอายุ ซึ่งให้เห็นว่าผู้สูงอายุอยู่คนเดียวตามลำพังเพิ่มจากร้อยละ 3.6 ในปี พ.ศ. 2537 เป็นร้อยละ 12.0 ในปี พ.ศ. 2564 และในช่วงเวลาเดียวกัน ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับคู่สมรส ตามลำพัง เพิ่มจากร้อยละ 11.6 เป็นร้อยละ 21 ในขณะที่ผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรลดลงจากร้อยละ 72.8 เหลือเพียงร้อยละ 49.9

ประเด็นที่ท้าทายยิ่ง คือ ใครจะมาเป็นผู้ดูแลเกื้อหนุนประชากรสูงอายุในรุ่นต่อ ๆ ไป เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงภาวะเจริญพันธุ์ ส่งผลให้อัตราส่วนเกื้อหนุนผู้สูงอายุ (Potential Support Ratio) หรือสัดส่วนของประชากรในวัยแรงงานที่จะดูแลเกื้อหนุนผู้สูงอายุทางตรงในฐานะลูกหลานหรือ สมาชิกในครอบครัวหรือดูแลทางอ้อมในฐานะฐานภาษีต่อจำนวนประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป 1 คน มีแนวโน้มลดลงเป็นลำดับ ในปัจจุบัน คนในวัยทำงานประมาณ 3.2 คนให้การดูแลเกื้อหนุนผู้สูงอายุ 1 คน หากภาวะเจริญพันธุ์ยังคงอยู่ปัจจุบันและอายุคาดเฉลี่ยของประชากรเพิ่มขึ้น 2 ปีต่อทศวรรษ อัตราส่วนเกื้อหนุนผู้สูงอายุจะลดลงเหลือเพียงประมาณ 2.1 คนต่อผู้สูงอายุ 1 คนภายใน 10 ปี ข้างหน้า¹⁴ ซึ่งหมายความว่าหากภาวะเจริญพันธุ์ลดต่ำกว่าระดับปัจจุบันลงไปอีก อัตราส่วนการเกื้อหนุน ผู้สูงอายุจะยิ่งลดต่ำกว่าระดับที่คาดการณ์ไว้

ยิ่งไปกว่านั้น ในช่วง 5 - 10 ปีข้างหน้า จะเห็นแนวโน้มของผู้ที่จะเป็นผู้สูงอายุในอนาคต อันใกล้หรือผู้สูงอายุสำรอง (ผู้ที่มีอายุ 50 - 59 ปี) ต้องดูแลผู้สูงอายุวัยปลาย (80 ปีขึ้นไป) ที่เป็นรุ่นพ่อแม่ (Parental Support Ratio)¹⁵ ลดลงจาก 5.3 คน ในปี พ.ศ. 2567 เหลือเพียง 3.2 คนปี 2577 สะท้อนว่าใน 10 ปีข้างหน้า ประชากรในวัยใกล้สูงอายุ ไม่เพียงแต่จะต้องเตรียมการของตนเองให้พร้อม ที่จะเป็นผู้สูงอายุ แต่ต้องรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุวัยปลายเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งถ้าหากประชากรในรุ่นนี้ มีภาวะสุขภาพที่ไม่ดีหรือมีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่มั่นคง อาจตกอยู่ในสภาพ “เดี่ยวอ้อมค้อม”

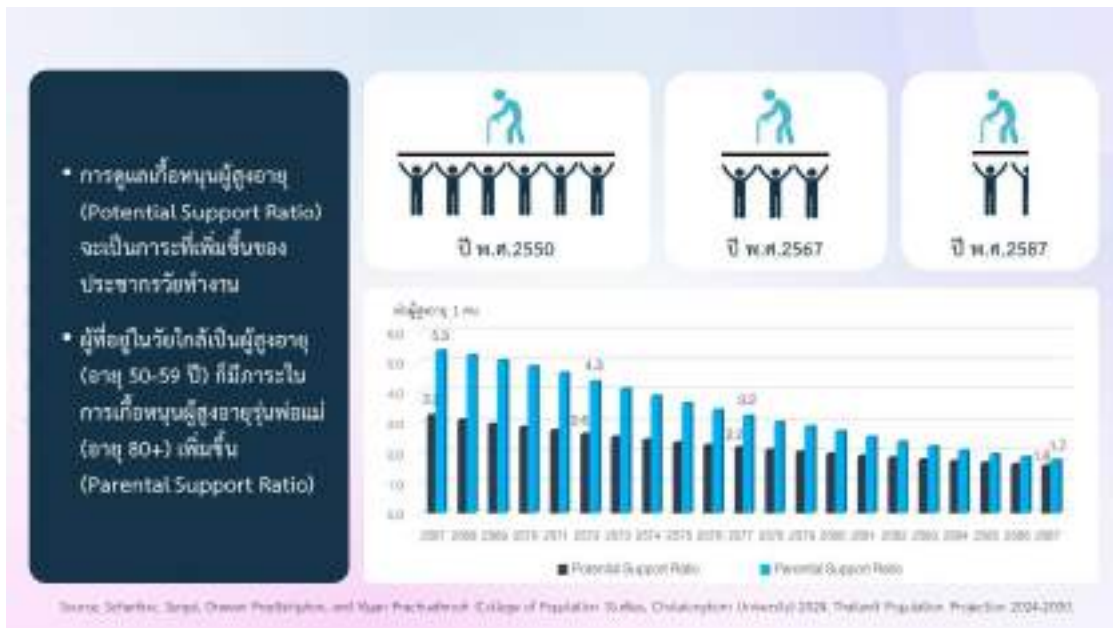
¹⁴ อัตราศักยภาพเกื้อหนุนผู้สูงอายุ (Potential Support Ratio) คำนวณจาก จำนวนประชากรอายุ 15-59 ปี

จำนวนประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

แต่หากขยายอายุการทำงาน เป็น 65 ปี สัดส่วนจะคำนวณจากจำนวนประชากรอายุ 15 - 64 ปี หากด้วย จำนวน ประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป และหากขยายอายุการทำงานเป็น 70 ปีจะคำนวณจาก จำนวนประชากรอายุ 15-69 ปี หากด้วย จำนวนประชากรอายุตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป

¹⁵ Parental Support Ratio= จำนวนประชากรอายุ 50-59 ปี

จำนวนประชากรอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป

3.2.2 ระบบสวัสดิการและหลักประกันของรัฐมีแนวโน้มล้มละลาย

สังคมไทยแต่เดิมบุตรคือกำลังหลักในการดูแลเกื้อหนุนทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตามแนวโน้มที่เห็นได้ชัด คือ การที่ผู้สูงอายุมีบุตรน้อยลงเป็นลำดับ แหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุจากเดิมคือ บุตร ได้เปลี่ยนมาเป็น รายได้จากการทำงาน (ร้อยละ 32.4) จากบุตร (ร้อยละ 32.2) และจากเบี้ยยังชีพ (ร้อยละ 19.2)¹⁶ ใครจะเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจให้กับประชากรสูงอายุในอนาคตจึงเป็นเรื่องที่ท้าทายยิ่ง

ด้วยเหตุนี้ระบบหลักประกันรายได้และสวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมและเพียงพอสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องใช้ชีวิตต่อไปอีกยาวนานหลังจากเกษียณอายุการทำงานจึงทวีความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับ อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนเป็นสังคมสูงวัยอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ประเทศยังคงเป็นประเทศกำลังพัฒนาจะส่งผลกระทบต่อภาระการเงินและการคลังของประเทศ ดังจะเห็นได้จากการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของงบประมาณด้านสังคมในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งยังพบว่าในช่วงปี 2563 - 2564 ส่วนต่างระหว่างรายรับ (Inflow) และรายจ่าย (Outflow) ทางสังคมลดลงเนื่องจากการเปลี่ยนโครงสร้างทางอายุของประชากรเป็นประชากรสูงวัย โดยส่วนต่างระหว่างรายรับและรายจ่ายลดลงจากที่เคยสูงสุด ร้อยละ 22 เหลือเพียงประมาณร้อยละ 7.5 - 10.1¹⁷ แนวโน้มในอนาคตส่วนต่างนี้น่าจะลดลงไปอีกและน่าจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบสวัสดิการต่าง ๆ ที่รัฐจัดเตรียมไว้ เช่น

¹⁶ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2565. การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย ปี 2564. กรุงเทพมหานคร: แสงจันทร์การพิมพ์.

¹⁷ สุพัฒน์ดา เลหาชัย และ ภัทรพร เล้าวงศ์. สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2567 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงประชากรและการกำหนดนโยบายสวัสดิการทางสังคมของประเทศไทย นำเสนอในการอภิปรายทาง

- **เบี้ยยังชีพ** ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 รัฐได้ใช้งบประมาณไปทั้งสิ้นประมาณ 7.7 หมื่นล้านบาทสำหรับผู้สูงอายุจำนวน 10.3 ล้านคน หากคำนวณอย่างคร่าว ๆ ด้วยการกำหนดอัตราการจ่ายเบี้ยยังชีพคงเดิมคือ จ่ายแบบขั้นบันได 600 - 900 บาท ตามกลุ่มอายุ ไปตลอดระยะเวลา 10 ปีข้างหน้าและจ่ายให้ผู้สูงอายุทุกคนตามแนวคิดที่ต้องการให้เปลี่ยนเป็นสวัสดิการพื้นฐานหรือหลักประกันรายได้เบื้องต้น จะพบว่าภายใน 5 ปีข้างหน้าจะเพิ่มเป็น 1.26 แสนล้านบาท และจะเพิ่มเป็นถึง 1.4 แสนล้านบาท ในปี พ.ศ. 2577 (และหากปรับเพิ่มเป็น 1,000 บาท และจ่ายให้ผู้สูงอายุทุกคน คาดว่าภายใน 5 ปี ข้างหน้าต้องใช้งบประมาณถึง 1.89 แสนล้านบาท และหากเพิ่มเป็น 3,000 บาท ใน 5 ปีข้างหน้าคาดว่าจะต้องใช้งบประมาณถึง 5.68 แสนล้านบาท)

- **ระบบประกันสังคม** ปัญหาเสถียรภาพกองทุนประกันสังคมนอกจากจะขึ้นกับการลงทุนเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่สูงแล้ว เพื่อจะช่วยให้กองทุนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่จากการเพิ่มด้วยอัตราเร่งของประชากรสูงอายุ โดยเฉพาะจากกลุ่มสีนามิประชากรที่กำลังเข้าสู่วัยสูงอายุ ซึ่งหมายความว่าระบบประกันสังคมจะมีรายจ่ายเพิ่มสูงขึ้นอย่างมหาศาลจากการจ่ายบำนาญให้กับแรงงานสูงอายุที่เกษียณ ทั้งลักษณะของกองทุนประกันสังคมที่มีรายได้มาจากประชากรวัยแรงงาน ซึ่งมีจำนวนลดลงอย่างมากและไม่ได้สัดส่วนกับประชากรสูงอายุ เป็นประเด็นที่ท้าทายยิ่งต่อการล้มละลายของกองทุนอันเนื่องมาจากแนวโน้มของรายจ่ายเงินจากกองทุนเพื่อเป็นบำนาญให้แก่ผู้สูงอายุเหนือรายได้ที่จัดเก็บมาได้

- **ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า** ก็ตกอยู่ในสภาพที่น่าวิตกเช่นกัน ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพเพิ่มขึ้นอย่างมากในกลุ่มประชากรสูงอายุ ในปัจจุบันคาดกันว่า รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ (ไม่รวมข้าราชการ) เป็นจำนวนถึง 3,957.30 บาทต่อคนต่อปี หากสมมติให้ค่าใช้จ่ายต่อหัวคงที่อย่างเช่นปัจจุบัน และประชากรสูงอายุเพิ่มเป็น 15.78 ล้านคน ใน 5 ปีข้างหน้า ค่าใช้จ่ายสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ จะเพิ่มเป็นประมาณ 62,476 ล้านบาทต่อปี และภายใน 10 ปีข้างหน้า คาดกันว่าจำนวนประชากรสูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็น 18.11 ล้านคน ค่าใช้จ่ายสุขภาพสำหรับประชากรสูงอายุจะเพิ่มสูงถึงประมาณ 71,655 ล้านบาทต่อปี¹⁸

3.2.3 ประชากรวัยเด็กและแรงงานน้อยลง และผลิตภาพ (Productivity) ของประชากรยังคงอยู่ในระดับต่ำ “เด็กน้อย แรงงานน้อย ด้อยคุณภาพ”

จำนวนประชากรที่ลดลง ย่อมหมายความว่าภาระจะรักษาหรือเร่งระดับการพัฒนาของประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ต้องอาศัยประชากรที่มีคุณภาพและผลิตภาพสูงกว่าในปัจจุบัน

วิชาการ เรื่อง “ความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรต่อความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทย”

วันที่ 12 มกราคม 2567 ณ ห้องประชุมประชาบดี ชั้น 19 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

¹⁸ หากคิดรวมเงินเดือนของบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขด้วยจะคิดเป็น 81,322.5 ล้านบาทในปี พ.ศ.2571

และเพิ่มเป็น 94,334.1 ล้านบาทในปี พ.ศ.2576

หลายเท่าตัว ระบบการศึกษาต้องตอบโจทย์ทั้งการพัฒนาคุณภาพประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานที่มีอยู่ จำกัดให้รับมือกับความต้องการของตลาดและแนวโน้มทางเศรษฐกิจในยุคดิจิทัล

ที่ผ่านมาคุณภาพของการศึกษายังมีปัญหา ดังจะเห็นได้จาก ผลลัพธ์ของการศึกษา ยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และสมรรถนะตามมาตรฐานสากล จากการประเมินของ ธนาคารโลกด้วยดัชนีทุนมนุษย์ (Human Capital Index) ในปี พ.ศ. 2560 ว่าเด็กที่เกิดในปัจจุบัน จะมีทุนมนุษย์อยู่ในระดับใดเมื่ออายุครบ 18 ปี พบว่า เด็กไทยมีระดับผลิตภาพเพียงแค่ร้อยละ 61 จากการลงทุนในทุนมนุษย์ด้านภาวะสุขภาพและการศึกษา โดยในด้านการศึกษานั้นพบว่า เด็กไทยอายุ ตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป เมื่ออายุครบ 18 ปี โดยเฉลี่ยได้รับการศึกษา 12.7 ปี แต่กลับมีผลลัพธ์การเรียนรู้ เหมือนเรียนแค่เพียง 8.7 ปี ในทำนองเดียวกันผลจากการประเมินด้วย PISA (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) โดยวัดความรู้ในด้าน 3 มิติ คือ การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งเชื่อว่าเป็นสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาในโลกแห่งการแข่งขัน และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งจากผลการประเมินในปี พ.ศ. 2566 พบว่า ในช่วง 2 ทศวรรษ ที่ผ่านมาผลการประเมินด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของไทยไม่เปลี่ยนแปลงและยังคงต่ำกว่า มาตรฐาน ยิ่งไปกว่านั้นผลการประเมินด้านการอ่านมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง¹⁹

วิกฤตทางประชากรจากการเกิดที่ลดลงต่ำมาก การสูงอายุทางประชากรที่เป็นไปด้วยอัตรา เร่งและเร็วขึ้น ในขณะที่คุณภาพของประชากรยังอยู่ในระดับต่ำ จะทำให้โอกาสที่ประเทศจะก้าวจากกับ ดักรายได้ปานกลางเป็นไปได้ยากเพราะตลาดเล็กลง ผู้ผลิตและผู้บริโภคน้อยลงมาก ทั้งยังอาจนำไปสู่ การถดถอยลงของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

ประเทศไทยเคยได้รับประโยชน์จากโครงสร้างทางอายุของประชากรในช่วงท้ายของ ศตวรรษที่ 20 และต้นศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนผ่านทางประชากร จากการที่ภาวะเจริญพันธุ์ที่เคยอยู่ ในระดับสูงมากและลดลงเป็นลำดับจนอยู่ในระดับใกล้เคียงกับระดับทดแทน (ระดับที่ปีตามารดาจะมี บุตรมาทดแทนตน ซึ่งคือ ระดับที่มีบุตรโดยเฉลี่ย 2 คนต่อสตรี 1 คน) โดยเฉพาะในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2523 - 2553 ทำให้โครงสร้างทางอายุของประชากรไทยเปลี่ยนไป จากที่เคยมีสัดส่วนของ ประชากรวัยเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี) ค่อนข้างสูง กลายเป็นสัดส่วนของประชากรวัยเด็กซึ่งเป็นกลุ่มวัย ฟังฟังทางเศรษฐกิจลดลง ในขณะที่สัดส่วนของประชากรในวัยทำงาน (อายุ 15 - 59 ปี) ซึ่งเป็นผู้ผลิต หรือกำลังแรงงานเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ช่วงนี้ถือได้ว่าเป็นช่วงโอกาสทองทางประชากรหรือช่วงแห่ง การปันผลทางประชากรที่จะส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ²⁰

¹⁹ <https://pisathailand.ipst.ac.th/issue-2019-48/>

²⁰ Kua Wongboonsin, Philip Guest & Vipap Prachuabmoh (2005) DEMOGRAPHIC CHANGE AND THE DEMOGRAPHIC DIVIDEND IN THAILAND, Asian Population Studies, 1:2, 245-256, DOI: 10.1080/17441730500317493

โอกาสในการปันผลทางประชากร โดยเฉพาะการปันผลทางประชากรครั้งที่ 1 นี้มักจะเกิดขึ้นในระยะเวลาเพียงไม่กี่ทศวรรษ ซึ่งในกรณีของประเทศไทยนั้นมีระยะเวลาประมาณ 3 ทศวรรษ สัดส่วนของประชากรวัยทำงาน เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 55.64 ในปี พ.ศ.2523 เป็นร้อยละ 61.68 ร้อยละ 65.92 และร้อยละ 67 ในปี พ.ศ. 2533 พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2553 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม โอกาสสำหรับประเทศที่จะได้รับเงินปันผลทางประชากร ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสัดส่วนของประชากรวัยทำงาน เท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกัน 4 ประการต่อไปนี้ (Bloom et al. 2003, p. 53):²¹

1) เงื่อนไขทางประชากร: การรวมกันของอัตราการตาย ภาวะเจริญพันธุ์ และอัตราส่วนการพึ่งพาที่ลดลง (Dependency Ratio หรือสัดส่วนของประชากรในวัยพึ่งพิง (เด็กและผู้สูงอายุ) ต่อประชากรในวัยทำงาน)

2) ช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์: เกิดขึ้นเฉพาะในระยะกลางของการเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์

3) เงื่อนไขทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่: หรือคุณภาพของประชากร โดยเฉพาะประชากรในวัยทำงาน

4) เงื่อนไขเชิงนโยบายที่จะช่วยให้การปันผลทางประชากรมีประสิทธิผลมากขึ้น:

ก. นโยบายเศรษฐกิจ: ตลาดเสรี

ข. นโยบายแรงงาน: ตลาดแรงงานที่ยืดหยุ่น

ค. นโยบายการพัฒนาบุคลากร:

- การลงทุนด้านสุขภาพที่มีคุณภาพสูง
- การลงทุนทางการศึกษาที่มีคุณภาพสูง

ง. ระบบการเงิน: สร้างแรงจูงใจในการลงทุนและการออม

สำหรับประเทศไทยเมื่อเทียบกับประเทศในเอเชียตะวันออก แม้จะมีระยะเวลาในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนของประชากรในวัยทำงาน แต่ได้รับประโยชน์จากการปันผลทางประชากรไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เนื่องจากประชากรในวัยทำงานของไทย แม้จะมีจำนวนมากในขณะนั้น แต่ทักษะและความสามารถของแรงงานค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศหรือเขตเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออก เช่น ญี่ปุ่น ไต้หวัน เกาหลีใต้ ซึ่งในช่วงการปันผลทางประชากร ประชากรในวัยทำงานเหล่านั้นพร้อมไปด้วยปริมาณและคุณภาพ²²

²¹ BLOOM, D. E., CANNING, D. & SEVILLA, J. (2003) The Demographic Dividend: A New Perspective on the Economic Consequence of Population Change , Rand, Santa Monica.

²² ENGARDIO, P. (2003) 'The chance of a lifetime: poor nations get a "demographic dividend"', Business Week Online: International Asian Cover Story , [online] Available at: www.businessweek.com (accessed 25 Mar. 2003). (Original work published 2002.)

เมื่อพิจารณาในด้านอุปสงค์ในช่วงเวลาเดียวกัน จะพบว่าจำนวนประชากรวัยทำงาน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับผลิตภัณฑ์มวลรวมของระบบเศรษฐกิจไทย จากการศึกษาที่ผ่านมา โดยรังสรรค์ ณะพรพันธุ์ (2550)²³ แสดงให้เห็นว่าในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ต้นศตวรรษที่ 21 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของไทยนั้น เติบโตอย่างมากในช่วงปี 2528 - 2530 แล้วค่อย ๆ เติบโตด้วยอัตราที่ลดลงเรื่อย ๆ ในช่วงปี 2533 - 2535, 2538 - 2540, 2543 - 2545 (12.84%, 8.88%, 1.62%, 2.86%) ซึ่งก็จะสอดคล้องกับช่วงที่ประเทศไทยกำลังลดภาวะเจริญพันธุ์ทำให้สัดส่วนประชากรวัยเด็ก ลดลง ขณะเดียวกันสัดส่วนประชากรวัยทำงานเพิ่มสูงขึ้นมาก

ตารางที่ 1 โครงสร้างอุปสงค์มวลรวมของระบบเศรษฐกิจไทยปี พ.ศ. 2538/2530 - 2546/2548 (% ของ GDP at Current Market Prices)

ประเภทของรายจ่าย	2528-2530	2533-2535	2538-2540	2543-2545	2546-2548p
1. รายจ่ายในภาคบริโภค	73.61	64.89	63.98	68.14	68.44
1.1 เอกชน	61.16	55.36	53.90	59.90	57.18
1.2 รัฐบาล	12.45	9.53	10.08	11.24	11.28
2. การสะสมทุนและการเมืองอื่น	26.89	40.37	38.51	22.61	26.48
2.1 เอกชน	19.64	33.13	28.22	15.02	19.67
2.2 รัฐบาล	7.25	7.24	10.29	7.59	6.79
3. การเปลี่ยนแปลงสินค้าคงคลัง	0.44	0.95	0.54	0.96	1.49
4. สินค้าและบริการส่งออก	26.11	36.81	43.12	65.56	70.30
4.1 สินค้าส่งออก	20.58	28.10	33.83	53.98	58.78
4.2 บริการส่งออก	5.55	7.71	9.48	11.58	11.54
5. สินค้าและบริการนำเข้า	26.05	41.68	46.85	58.32	67.11
5.1 สินค้านำเข้า	23.99	37.51	40.11	51.10	59.40
5.2 บริการนำเข้า	2.07	4.17	6.74	7.22	7.71
6. รายจ่ายรวม	100.99	100.34	99.28	98.98	99.58
7. ความคลาดเคลื่อนทางสถิติ	-0.99	-6.34	-0.72	1.02	0.42
B. รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
9. มูลค่ารวมรวม (ล้านบาทต่อปี)	1,163,269	2,507,031	4,509,954	5,168,959	6,498,292

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
หมายเหตุ: (2546, 2547, 2548p)

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลจะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของผลิตภัณฑ์มวลรวมนั้น ประกอบด้วย การบริโภคภาคเอกชนถึงร้อยละ 54 - 61 และโครงสร้างของผลิตภัณฑ์มวลรวมดังกล่าว ก็ยังคง

²³ โครงสร้างอุปสงค์มวลรวมของระบบเศรษฐกิจไทย 2528 - 2548, เอกสารสถิติเศรษฐกิจประเทศไทยหมายเลข 102, มิถุนายน 2550, คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เป็นเช่นเดิมเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (ร้อยละ 58.48 ในปลายปี 2566 โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเป็น 17.68 ล้านล้านบาท เทียบกับปี 2548 ที่มีมูลค่า 6.5 ล้านล้านบาท) ซึ่งหมายความว่า การบริโภคภาคเอกชนเป็นเครื่องจักรสำคัญในการสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศไทย

หากจำนวนประชากรลดลงไปเรื่อย ๆ อันเนื่องมาจากจำนวนคนเกิดน้อยกว่าจำนวนคนตาย ก็จะทำให้เครื่องจักรด้านการบริโภคภาคเอกชนอ่อนแอลง และจะส่งผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศไทยให้ถดถอยได้อย่างรวดเร็ว

การบรรเทาปัญหาการถดถอยของผลิตภัณฑ์มวลรวมในระยะสั้นและระยะกลางจำเป็นต้องเพิ่มกำลังของเครื่องจักรทางเศรษฐกิจตัวอื่น (การใช้จ่ายของภาครัฐ การลงทุนของภาคเอกชน และการส่งออกสุทธิ) ซึ่งจะเห็นได้ว่าเครื่องยนต์การใช้จ่ายของภาครัฐไม่สามารถเพิ่มได้อย่างรวดเร็วมากนัก เพราะปัจจุบันนี้ งบประมาณรายจ่ายประจำปีของไทยอยู่ในระดับ 3.48 ล้านล้านบาท โดยมีการขาดดุลงบประมาณปีละเกือบ 1 ล้านล้านบาทอยู่แล้ว หากเพิ่มการใช้จ่ายภาครัฐโดยไม่เพิ่มประสิทธิภาพของการใช้งบประมาณ ก็จะเป็นการสร้างหนี้สาธารณะอย่างไร้ประสิทธิภาพ ส่วนเครื่องจักรด้านการส่งออกสุทธินั้น แม้จะมีการเร่งสร้างโอกาสในตลาดต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง แต่การกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่มาตรการทางภาษี (Non-tariff Barriers) นับวันก็ยิ่งเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของการส่งออก และเมื่อพิจารณาถึงเครื่องจักรการลงทุนของภาคเอกชน ประเทศไทยเป็นประเทศที่ขาดแคลนแรงงาน (ทั้งแรงงานที่มีและไม่มีทักษะ) และยังเป็นประเทศที่ใช้เทคโนโลยีค่อนข้างต่ำ²⁴ ซึ่งทั้ง 3 เครื่องยนต์เศรษฐกิจดังกล่าวนี้ จะเห็นว่าปัญหาสำคัญที่ทำให้กำลังของ

²⁴ ในปี 2564 ประเทศไทยได้อันดับที่ 43 จากผลการจัดอันดับดัชนีนวัตกรรมโลก ซึ่งขยับจากอันดับที่ 44 ในปีก่อนหน้า เป็นรองสิงคโปร์ และมาเลเซีย ที่อันดับ 8 และ 36 ตามลำดับ ในขณะที่ประเทศเวียดนามอยู่ที่อันดับ 44

3 เครื่องยนต์นี้ต่างก็คือ “ประสิทธิภาพ” ซึ่งจะต้องแก้ปัญหาโดยเร็วด้วยการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างผลิตภาพ (Productivity) ให้กลับเข้ามาทดแทนการลดลงของการบริโภคภาคเอกชนอันเนื่องมาจากลดจำนวนลงของประชากร

ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ณ ราคาประจำปี

	2558q	2558q1	2558q2				2558q3			
			Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
การบริโภคภาคเอกชน	8,491,325	79,205,898	2,181,998	2,385,198	2,428,198	2,698,877	2,825,887	2,810,277	2,878,900	2,846,818
การบริโภคขั้นสุดท้ายของรัฐ	3,079,838	2,383,052	745,585	751,122	828,823	734,302	719,580	731,088	795,383	737,918
การส่งออกสุทธิ	4,059,705	4,515,809	1,203,808	873,875	993,047	1,059,780	1,082,345	996,543	1,021,801	1,041,172
ส่วนเปลี่ยนแปลงสุทธิ	378,448	-71,052	231,041	177,409	246,452	121,544	87,767	-89,227	-180,084	100,926
การผลิตรวม	11,258,775	11,329,738	2,895,583	2,895,693	2,978,888	2,830,009	2,884,320	2,907,722	2,886,073	2,970,612
สินค้า	2,886,888	2,758,518	2,417,288	2,581,588	2,877,231	2,783,881	2,888,888	2,837,888	2,877,871	2,884,288
บริการ	1,389,177	1,870,817	278,295	284,187	338,888	437,118	485,388	478,937	488,888	518,318
การนำเข้าสินค้าและบริการ	11,320,027	11,417,052	2,898,898	3,021,088	3,232,652	2,898,838	2,775,118	2,881,382	2,838,340	2,922,178
สินค้า	8,324,438	8,788,888	2,188,788	2,488,277	2,848,748	2,848,888	2,832,888	2,818,841	2,888,888	2,818,888
บริการ	2,995,589	2,628,164	691,110	532,810	383,904	383,950	348,888	371,141	358,318	388,478
ส่วนการนำเข้า	17,007,058	17,074,248	4,218,438	4,132,278	4,248,754	4,428,578	4,428,580	4,258,822	4,405,373	4,382,388
การถือครองสินค้า	250,898	248,587	71,878	88,272	98,488	188,538	87,188	74,028	37,888	47,787
ส่วนการผลิต	17,370,815	17,382,121	4,289,138	4,213,542	4,338,242	4,517,084	4,518,748	4,333,827	4,440,975	4,538,485

ที่มา: กรมบัญชีกลาง สำนักการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สัดส่วนการบริโภคภาคเอกชน	95.88%	98.48%	91.79%	97.88%	97.39%	96.79%	94.05%	91.29%	90.37%	97.75%
สัดส่วนการบริโภคขั้นสุดท้ายของรัฐ	18.05%	16.88%	17.88%	18.22%	18.48%	17.03%	16.24%	17.17%	16.08%	16.08%
สัดส่วนการส่งออกสุทธิ	28.40%	22.88%	28.03%	27.88%	29.17%	26.88%	26.03%	28.03%	18.95%	25.11%
สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงสุทธิ	-2.17%	3.78%	0.54%	-4.00%	-8.02%	6.54%	2.48%	1.02%	2.80%	1.38%
รวม	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%

ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (บาท) 143,988,44 136,888,81

ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (บาท) 11,877,37 13,058,33

3.2.4 ครอบครัวไทยกำลังเลือนหาย

ประเด็นท้าทาย คือ ครอบครัวไทยซึ่งเป็นหลักในการสร้างและพัฒนาคนกำลังเลือนหาย คราวเรือนที่อยู่คนเดียวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 16.4 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 21.4 ในปี 2565 ยิ่งไปกว่านั้นเพียงแค่ครึ่งหนึ่งของเด็กไทย (อายุ 0 - 17 ปี) อยู่ในครอบครัวที่พร้อมหน้าทั้งพ่อและแม่ ส่วนที่เหลือไม่ได้อยู่กับทั้งพ่อและแม่ หรืออยู่กับครอบครัวที่มีลักษณะเป็นแม่หรือพ่อเลี้ยงเดี่ยว นอกจากนี้ยังพบว่า คราวเรือนที่ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพังคนเดียว หรือ อยู่กับคู่สมรสตามลำพังเพิ่มขึ้นเป็น 1 ใน 3 ของผู้สูงอายุทั้งหมด และการอยู่กับบุตรซึ่งเคยเป็นรูปแบบการอยู่อาศัยหลักลดลงเหลือเพียงประมาณ ร้อยละ 50 เท่านั้น สะท้อนว่าผู้สูงอายุรุ่นหลังมีลูกน้อยลง เป็นโสดหรือหย่าร้างเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีลูกแต่ต้องไปทำงานต่างถิ่น

3.3 ปรับเปลี่ยนกรอบแนวคิด

การที่จะรับมือกับวิกฤตทางประชากร และก้าวข้ามประเด็นท้าทายในบริบทสังคมสูงวัยแบบสุดยอด (Super Aged Society) ต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์หรือกรอบแนวคิดของประเทศไทย ดังนี้

1) ยังมีประชากรน้อยลง ยิ่งต้องทำให้ประชากรทุกคนที่มีอยู่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า สามารถพึ่งตน และเป็นกำลังในการพัฒนาสังคมได้ โดยมีครอบครัวเป็นหน่วยที่สำคัญในการสร้างและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงของมนุษย์

2) เปลี่ยนจากสังคมปัจเจก เป็นสังคมเอื้ออาทร และอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง ในการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกโฉมทั้งด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและนวัตกรรม ต้องทำให้คนในสังคมตระหนักรว่า

- “อยู่คนเดียวไม่รอด แต่ต้องรวมกันเพื่อรอด สังคมไทยไม่ใช่ครอบครัว ไม่ใช่มิตร ไม่โดดเดี่ยวเดียวดายยามสูงวัย”
- “ไม่ได้มีแต่สิทธิ แต่ทุกเพศทุกวัยต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคมส่วนรวมด้วย”
- “ต้องเปลี่ยนค่านิยมจากสังคมที่มุ่งแข่งขันเพื่อความสำเร็จ เพื่อกำไรสูงสุด เป็นสังคมที่อยู่บนความพอเพียง เกื้อกูลและแบ่งปันกันอย่างเป็นธรรมชาติ เพื่อให้ทุกคนรอด”

3) ทำแบบเดิมไม่ได้อีกแล้ว

- ต้องทำทันที ทำงานเชิงรุก ทำงานเป็นทีมโดยรวมพลังทุกภาคส่วน การเปลี่ยนเป็นสังคมสูงวัยด้วยอัตราเร่งกว่าเดิมมาก ถึงเวลาแล้วที่ต้องทำให้ทุกหน่วยงานทุกภาคส่วนตระหนักว่าทางรอดของสังคมไทยต้องอาศัยการทำงานเป็นทีม ร่วมกันคิด ร่วมกันหาทางออก และร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม
- ในการแก้ปัญหาดังกล่าวต้องเร่งสร้างความมั่นคงของครอบครัว ด้วยเหตุที่ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา มีทรัพยากรอันจำกัด การเน้นนโยบายที่ให้รัฐอุดหนุนหรืออุ้มชูทั้งหมดจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงินการคลังของประเทศในระยะกลางและในระยะยาว ต้องเน้นการสร้างความมั่นคงของครอบครัวให้เป็นสถาบันหลักในการสร้างและพัฒนาความมั่นคง และความอยู่ดีมีสุขของประชากรไทยในทุกมิติ ลดความเหลื่อมล้ำโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ กระบวนการยุติธรรม โดยมุ่งให้ประชาชนแต่ละคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เปลี่ยนจากสวัสดิการถ่วงหน้าเป็นโอกาสถ่วงหน้ารัฐบาลต้องบริหารประเทศโดยมุ่งประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ขจัดการทุจริต และยึดหลักนิติธรรม

3.4 นโยบายพัฒนาความมั่นคงครอบครัวไทย ผ่านพันธกิจวิกฤต

ประชากร

แม้ว่าประเทศไทยจะมีความพยายามรับมือกับประเด็นด้านสังคมสูงวัยมาเป็นระยะเวลากว่า 4 ทศวรรษแล้ว ดังจะเห็นได้จากการกำหนดแผนผู้สูงอายุแห่งชาติมาถึง 3 ฉบับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา รวมทั้งการพยายามปรับแก้โครงสร้างประชากรให้ต่ำกว่าระดับทดแทนตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 9 เป็นต้นมา แต่การดำเนินการยังคงล่าช้าและไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร

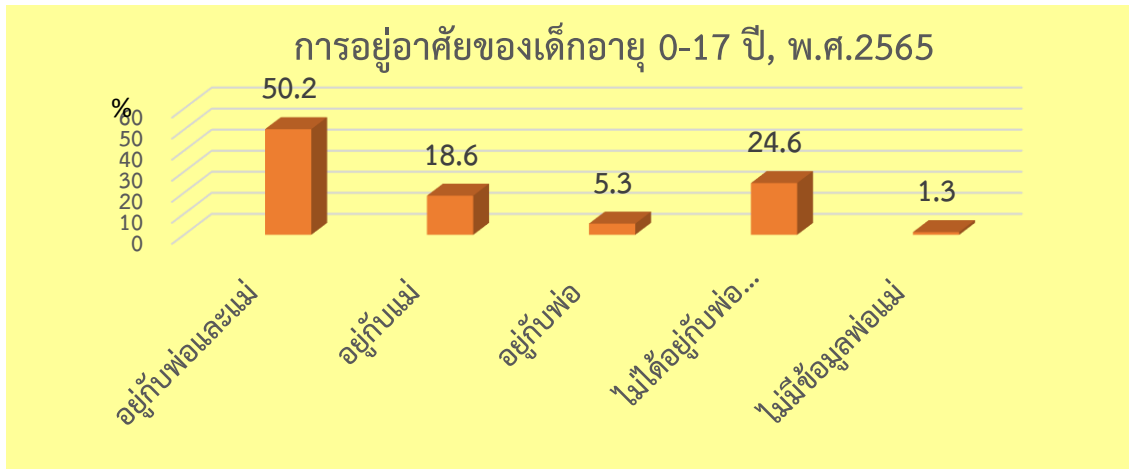
การกำหนดนโยบายและแนวทางการขับเคลื่อนให้ทันกับวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ต้องดำเนินการทันทีก่อนที่ประชากรไทยจะประสบกับความสูญเสียความมั่นคงของชีวิต ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและความมั่นคงของประเทศไทย

ทำไมต้องเน้นที่ครอบครัว

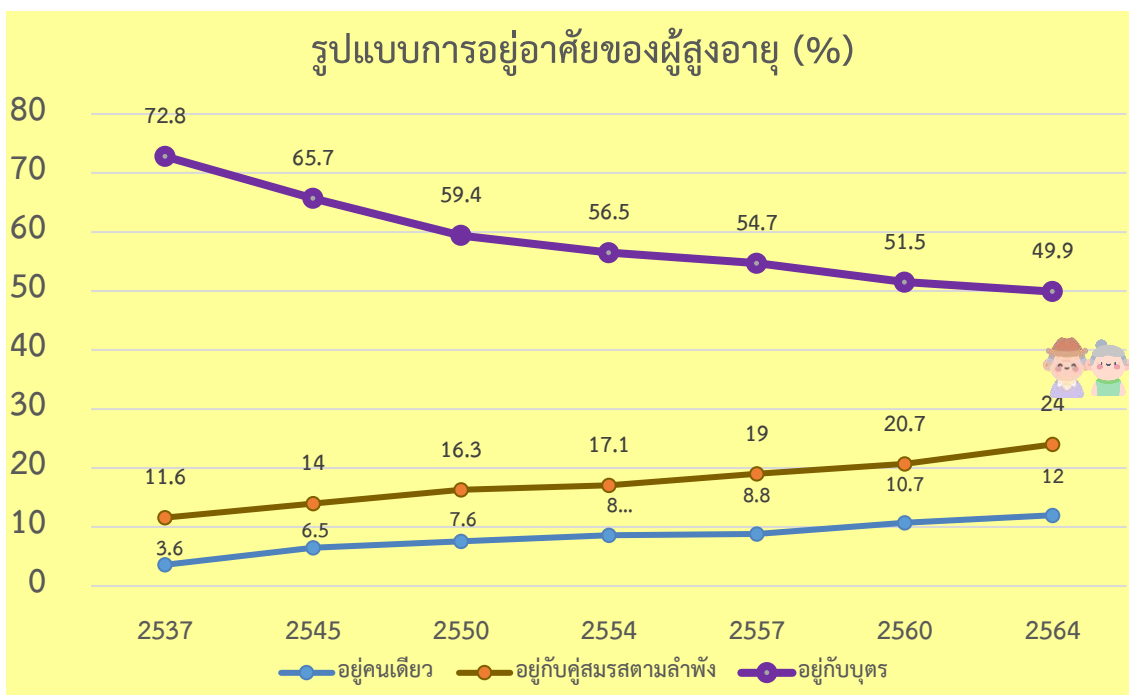
- ประเด็นท้าทาย คือ ครอบครัวไทยกำลังเลือนหาย คริวเรือนที่อยู่คนเดียวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 16.4 ในปี 2558 เป็นร้อยละ 21.4 ในปี 2565²⁵ ยิ่งไปกว่านั้นเพียงแค่ครึ่งหนึ่งของเด็กไทยอยู่ในครอบครัวที่พร้อมหน้าทั้งพ่อและแม่

²⁵ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดัชนีความก้าวหน้าของคน ประจำปี 2565

ทั้งยังพบว่า คริวเรือนที่ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพังคนเดียว หรือ อยู่กับคู่สมรสตามลำพัง เพิ่มขึ้น

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติและ UNICEF. การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2565

ที่มา: Knoel, J. B. Teerawichitchainan, V. Prachuabmoh, and W. Pothisiri. 2015. The situation of Thailand's Older Population: An Updated based on the 2014 Survey of Older Persons in Thailand, Chiang Mai: HelpAge International

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2564. การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ.2564.

- ครอบครัวที่มั่นคง ต้องเริ่มจากความพร้อมและความเต็มใจของบุคคลที่จะร่วมกันสร้างครอบครัว มีบุตรเมื่อพร้อม ร่วมกันดูแลให้บุตรเติบโตอย่างมีคุณภาพ เป็นกำลังคนรุ่นใหม่ในการพัฒนาตน ครอบครัว และสังคม ในยุคปัจจุบัน ครอบครัวที่มั่นคงและอบอุ่นต้องสามารถรักษาสมดุลชีวิตครอบครัว และชีวิตการทำงานของสมาชิกในครอบครัว ต้องช่วยกันทำงานหารายได้ และต้องช่วยกันดูแลสมาชิกในครอบครัวและความเป็นอยู่ในบ้าน ต้องสามารถเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยและช่วยประคับประคองสมาชิกในครอบครัวในยามที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกโฉมและวิกฤตต่าง ๆ ทางสังคม
- ยิ่งยุคที่มีการเกิดน้อยลงมากและประชากรอายุยืนยาวมากขึ้น ครอบครัวยิ่งทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เพราะกลายเป็นศูนย์รวมของสมาชิกหลากหลายวัย และจะมีความมั่นคงได้เมื่อสามารถรักษาสัมพันธภาพและการเกื้อหนุนที่ดีระหว่างวัย ครอบครัวที่มั่นคงจะเป็นขุมพลังที่สำคัญในการสร้างเสริมพลังและคุณค่าของประชากรทุกวัย ตั้งแต่วัยเด็ก วัยแรงงาน วัยสูงอายุ รวมทั้งคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสที่อาศัยอยู่ในครอบครัว ดังนั้นการจะฝ่าวิกฤตประชากรได้ต้องมีการปรับกรอบแนวคิด นโยบาย ตลอดจนแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาความมั่นคงของครอบครัวไทย

นโยบายที่ต้องเร่งดำเนินการในระยะสั้น 5 - 10 ปีข้างหน้า คือ

นโยบายที่ต้องเร่งกำกับตั้งแต่วันนี้

1. เสริมพลังวัยทำงาน: “ตั้งตัวได้ สร้างและดูแลครอบครัวได้ และพร้อมที่จะสูงอายุอย่างมีคุณภาพในอนาคต”
2. เพิ่มคุณภาพและผลิตภาพของเด็กและเยาวชน: “เด็กน้อย แต่เปี่ยมด้วยคุณภาพ”
3. สร้างพลังผู้สูงอายุ ผ่อนหนักให้เป็นเบา พลิกวิกฤตทางประชากรให้เป็นโอกาส
4. เพิ่มโอกาสและสร้างเสริมคุณค่าของคนพิการ และกลุ่มผู้เปราะบางหรือขาดโอกาส
5. สร้างระบบนิเวศ (Eco-system) ที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาความมั่นคงของครอบครัว

นโยบายที่ 1 เสริมพลังวัยทำงาน: “ตั้งตัวได้ สร้างและดูแลครอบครัวได้ และพร้อมที่จะสูงอายุอย่างมีคุณภาพในอนาคต”

ประเด็นท้าทาย

- ประชากรวัยทำงาน (อายุ 15 - 59 ปี) คือ ช่วงวัยที่สำคัญในการสร้างรายได้ของประเทศและสร้างความมั่นคงของครอบครัว กลับมีจำนวนลดลงเป็นลำดับ และคุณภาพและศักยภาพต่ำ (มีปัญหาทั้ง Proficiency และ Quantity)
- ต้องแบกรับภาระจากการดูแลทั้งลูกที่มีค่าใช้จ่ายด้านการเลี้ยงดูการศึกษาสูง และการดูแลพ่อแม่ที่สูงอายุซึ่งมีค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพสูงมาก
- สร้างครอบครัวได้ยากขึ้น เนื่องจากสภาพสังคมที่มีการแข่งขันสูง เน้นความสำเร็จเชิงเศรษฐกิจของบุคคล

ตั้งตัวได้

- สร้างงานที่มีคุณค่าและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและลดการย้ายถิ่นของคนหนุ่มสาวและวัยแรงงานออกจากพื้นที่ รวมทั้งทำให้สามารถสร้างและดูแลครอบครัวในชุมชนบ้านเกิดได้
- เร่งเพิ่มผลิตภาพของประชากรวัยทำงานด้วยการเสริมสร้างทักษะ ให้สามารถเป็นกำลังหลักในการสร้างความมั่นคงของครอบครัว และทำให้ประเทศสามารถแข่งขันและฟื้นจากกับดักรายได้ปานกลาง ด้วยการพัฒนาระบบสวัสดิการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อปรับเปลี่ยนและเพิ่มพูนทักษะการทำงาน (Reskill/Upskill) เช่น การให้ประชากรวัยทำงานโดยเฉพาะกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป กลุ่มประชากรวัยทำงานที่มีการศึกษิต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน เป็นโควตาหรือคูปองเพื่อไปใช้เพิ่มพูนความรู้และทักษะการทำงานตามที่ต้องการเป็นระยะ ๆ
- ส่งเสริมความรอบรู้ด้านอาชีวอนามัยและการป้องกันจากโรคเรื้อรัง และส่งเสริมการพัฒนาระบบอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน (Healthy Workplace) เพื่อให้ประชากรวัยแรงงานมีสุขภาพที่ดี ลดการสูญเสียจากความพิการ และสามารถเป็นกำลังในการสร้างครอบครัวที่มั่นคง
 - เร่งขับเคลื่อนระบบการดำเนินงานด้านสุขภาพในบริบทของสังคมสูงวัย ควรปรับจากการเน้นการรักษา สู่การป้องกันโรค พร้อมกับการฟื้นฟู การป้องกันเป็นกระบวนการต้นทางที่จะลดปัญหาการเจ็บป่วยและลดค่าใช้จ่ายสุขภาพของบุคคล ครอบครัวและรัฐควรให้ความสำคัญกับกระบวนการคัดกรองโรค ได้แก่ การตรวจสุขภาพประจำปี การตรวจคัดกรองภาวะ

ความซึมเศร้า หรือภาวะสุขภาพจิต และควรมีระบบให้คำปรึกษาในการดูแล สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและครอบคลุมประชากร ทุกกลุ่ม นอกจากนี้กระบวนการฟื้นฟูสุขภาพหลังจากเจ็บป่วยให้ฟื้นกลับ สู่อุสสภาพเดิมหรือใกล้เคียงกับสภาพเดิมให้มากที่สุด จะช่วยลดการสูญเสีย พหุผลพลึงเนื่องจากภาวะพึ่งพิงจากการติดเตียง/ทุพพลภาพ

- **เน้นการวางรากฐานสุขภาพที่ดีก่อนให้กำเนิดบุตร** ไม่ว่าจะเป็นการตรวจ สุขภาพก่อนสมรส การเตรียมการก่อนตั้งครรภ์ การฝากครรภ์ การดูแลสุขภาพ ของมารดาและทารกในครรภ์ และการดูแลส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการของ ทารกและเด็ก เพื่อให้กำลังคนรุ่นใหม่ทุกคนที่เกิดมามีสุขภาพะที่ดี
- **ลดการเจ็บป่วย และอุบัติเหตุในประชากรวัยแรงงาน** เพื่อให้กำลังแรงงานที่มี อยู่มีศักยภาพกายและใจที่ดี มีผลิตภาพสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มประชากร วัยแรงงานกลุ่มที่มีอายุ 40 - 50 ปีขึ้นไป ซึ่งจะเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ที่จะ กลายเป็นผู้สูงอายุในอีก 10 - 20 ปีข้างหน้า นอกจากนี้ยังต้องเน้นการลด การสูญเสียจากการเจ็บป่วยหรือพิการของประชากรวัยแรงงานอันเนื่องจาก การขาดความตระหนักและการขาดพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจาก ความเสี่ยงและอุบัติเหตุจากยวดยานพาหนะและการทำงาน โดยระบบ สาธารณสุขควรให้ความสำคัญกับงานด้านอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อม ในการทำงานให้มากยิ่งขึ้น พัฒนาระบบส่งเสริมสุขภาพะของลูกจ้าง เช่น การให้ ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอนามัย การป้องกันตนให้ทำงานอย่างปลอดภัย การส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและส่งเสริมสุขภาพะในสถานที่ ทำงาน (Healthy Workplace) รวมทั้งมีระบบกำกับติดตามให้เป็นไปตาม มาตรฐานภายใต้กฎหมายแรงงาน และสิทธิสวัสดิการในการคุ้มครอง ด้านสุขภาพอย่างจริงจัง โดยทำงานอย่างมีบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการ/นายจ้าง และเครือข่ายระบบสุขภาพ

สร้างและดูแลครอบครัวได้

- **พัฒนาระบบการสร้างสมดุลในชีวิตการทำงานและชีวิตครอบครัว**
 - พัฒนาระบบการดูแลเด็กเล็ก (อายุต่ำกว่า 3 ปี) ที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สร้างสถานที่รับเลี้ยงเด็กเล็กแบบดูแลเฉพาะช่วงกลางวัน (Day care) ที่มีคุณภาพสูง และมีบริการที่ครอบคลุมและมีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม หรืออาจจัด ในรูปสวัสดิการให้กับลูกจ้างทั้งภาครัฐและเอกชน ในรูปของการจัดหาบริการ หรือการสนับสนุนค่าใช้จ่าย ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยในประเทศพัฒนาแล้ว ต่างชี้ให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมที่สำคัญประการหนึ่งที่จะเอื้อต่อการมีบุตรทั้งยัง

ช่วยพัฒนาคุณภาพของประชากรในช่วงวัยที่สำคัญที่สุด คือการจัดบริการ การดูแลเด็กเล็กที่มีมาตรฐานและเข้าถึงได้ ซึ่งช่วยให้ประชากรวัยแรงงาน สามารถทำงานเชิงเศรษฐกิจได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ต้องวิตกกังวลว่าใครจะช่วย ดูแลบุตรที่ยังเล็ก รวมทั้งยังช่วยให้มารดาสามารถกลับไปทำงานเชิงเศรษฐกิจ ได้เร็วขึ้น นอกจากนี้ บริการดูแลเด็กในช่วงปฐมวัยที่มีมาตรฐานยังเป็น การลงทุนมนุษย์ที่สำคัญยิ่งต่อพัฒนาการของเด็ก ทั้งยังให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า ในเชิงเศรษฐกิจและสังคม²⁶

- พัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุช่วงกลางวันในชุมชน หรือใกล้สถานที่ทำงาน เพื่อให้ผู้สูงอายุที่เริ่มมีสุขภาพะกดยสามารถได้รับการดูแล ทำกิจกรรมและ ฟื้นฟูสุขภาพะ ในระหว่างที่บุตรหลานออกไปทำงานเชิงเศรษฐกิจ
- เสริมศักยภาพของครอบครัวและชุมชนในการดูแลสมาชิก โดยเฉพาะเด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ และกลุ่มเปราะบางแบบองค์รวมอย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมให้ชุมชนสามารถ ดูแลเกื้อหนุนประชากรทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม
- ส่งเสริมบทบาทหญิงชายในการสร้างและร่วมกันรับผิดชอบต่อครอบครัว “คู่คิด คู่สร้าง ร่วมทางชีวิต”
- พัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับครอบครัวในยามที่เกิดภาวะวิกฤตหรือภัยพิบัติต่าง ๆ ให้สามารถ “ล้มแล้วลุกได้เร็ว”

พร้อมที่จะสูงอายุอย่างมีคุณภาพในอนาคต

- เร่งพัฒนาศักยภาพการทำงานของประชากรรุ่นสีนามิ (อายุ 40 - 59 ปี ในปัจจุบัน) เพื่อให้มีทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน หรือสามารถเปลี่ยน งานให้เหมาะสมกับวัยได้ รวมทั้งสร้างค่านิยมให้ต้องการทำงานเชิงเศรษฐกิจใน ยามสูงวัย
- หากสามารถคงไว้หรือดึงประชากรรุ่นสูงวัยรุ่นสีนามินี้ ให้เข้ามาเป็นกำลังแรงงานได้ ไปจนถึงอายุ 64 ปี จะช่วยชดเชยกับประชากรวัยแรงงาน (15 - 59 ปี) ที่ลดจำนวนลงได้ ส่วนหนึ่ง แม้ประชากรในกลุ่มนี้อาจจะไม่ได้ช่วยในการเพิ่มผลิตภาพของประเทศมากนัก แต่การทำงานจะช่วยให้ผู้สูงอายุยังมีรายได้ ลดการพึ่งพาครอบครัวและรัฐ

²⁶ สมชัย จิตสุชน. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2567. ประชากร ความเหลื่อมล้ำ กับศักยภาพได้ปานกลาง ระบบสวัสดิการ นำเสนอในการอภิปรายทางวิชาการ เรื่อง “ความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรต่อ ความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทย” วันที่ 12 มกราคม 2567 ณ ห้องประชุมปชาบดี ชั้น 19 กระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์

- นอกจากนั้นหากส่งเสริมให้ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 - 64 ปีขึ้นไปเข้ามาร่วมเป็นกำลังแรงงาน จะช่วยเพิ่มอัตราส่วนเกื้อหนุนผู้สูงอายุ จาก 3.2 คนต่อผู้สูงอายุ 1 คน เป็น 5.2 คนต่อผู้สูงอายุ 1 คน²⁷ และหากนำกลุ่มประชากรอายุตั้งแต่ 60 - 69 ปีเข้ามาร่วมเป็นกำลังแรงงาน อัตราส่วนเกื้อหนุนผู้สูงอายุก็จะเพิ่มสูงขึ้นเป็นถึง 8.6 คน ต่อผู้สูงอายุ 1 คน²⁸ และใน 5 ปีข้างหน้าหากสามารถนำเอากลุ่มประชากรวัยสูงอายุตอนต้น (60 - 64 ปี) คงไว้ในกำลังแรงงานได้ทั้งหมด อัตราส่วนศักยภาพการเกื้อหนุน ก็จะอยู่ที่ประมาณ 4.1 คน ต่อผู้สูงอายุ 1 คน แทนที่จะเป็น 2.6 คนต่อผู้สูงอายุ 1 คน

ปี พ.ศ.	อัตราส่วนเกื้อหนุนผู้สูงอายุ		
	เกษียณที่ 60 ปี	ขยายกำลังแรงงาน	
		ไปจนอายุ 64 ปี	ไปจนอายุ 69 ปี
2567	3.2	5.2	8.6
2568	3.1	5.0	8.2
2569	2.9	4.7	7.9
2570	2.8	4.5	7.5
2571	2.7	4.3	7.2
2572	2.6	4.1	6.9
2573	2.5	3.9	6.5
2574	2.4	3.7	6.2
2575	2.3	3.6	5.9
2576	2.2	3.4	5.6
2577	2.2	3.3	5.3

- เร่งสร้างความตระหนักและการเตรียมความพร้อมของประชากรกลุ่มสีนามิที่มีอายุ 40 - 59 ปี ทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม และเทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อให้มีระยะเวลาที่เพียงพอในการเตรียมการล่วงหน้าก่อนเป็นผู้สูงอายุ พร้อมทั้งเสริมทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต และดำรงชีวิต เช่น ความรอบรู้

²⁷ อัตราส่วนเกื้อหนุนผู้สูงอายุ หากขยายอายุการทำงานไปจนอายุ 64 ปี คำนวณจาก จำนวนประชากรอายุ 15-64 ปี จำนวนประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป

²⁸ อัตราส่วนเกื้อหนุนผู้สูงอายุ หากขยายอายุการทำงานไปจนอายุ 69 ปี คำนวณจาก จำนวนประชากรอายุ 15-69 ปี จำนวนประชากรอายุตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป

ด้านสุขภาพ (Health Literacy) ความรอบรู้ด้านการจัดการเงิน (Financial Literacy)
ความรอบรู้ด้านดิจิทัล (Digital Literacy)

- สุขภาพ: เปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ เน้นการป้องกันสุขภาพ ลดโรคเรื้อรัง เพื่อลดโอกาสและระยะเวลาที่ต้องติดเตียงในยามสูงวัย
 - เศรษฐกิจ: เพิ่มความรู้ในการจัดการการเงิน เน้นความพอเพียง ส่งเสริมการออม และลดหนี้สิน ส่งเสริมค่านิยมให้ยังคงทำงานเชิงเศรษฐกิจต่อไปแม้จะสูงวัย
 - สังคม: ใฝ่รู้และแสวงหาการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต การวางแผนด้านการอยู่อาศัยว่าจะอยู่อย่างไร อยู่กับใครในยามสูงอายุ การส่งเสริมการทำกิจกรรมเพื่อสังคม และการสร้างเครือข่ายทางสังคม
 - สภาพแวดล้อม: เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมภายในที่อยู่อาศัยในยามสูงอายุ
 - เทคโนโลยีนวัตกรรม: เรียนรู้การใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และเสริมศักยภาพการทำงานในยามสูงวัย
- ปฏิรูประบบการวางแผนและการบริหารจัดการด้านแรงงานต่างด้าว เพื่อเสริมกำลังแรงงาน รักษาระดับผลิตภาพ และการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนของประเทศไทยและภูมิภาคอาเซียน
 - การย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติในหลายทศวรรษที่ผ่านมาของประเทศไทยไม่เพียงแต่สะท้อนถึงภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ดึงดูดให้แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านย้ายถิ่นเข้ามา แต่ยังสะท้อนถึงแนวโน้มของการขาดแคลนแรงงานในบางกลุ่มอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มไร้ฝีมือซึ่งแรงงานไทยเลือกที่จะไม่ทำ พร้อมกับการขาดแคลนแรงงานอันเนื่องมาจากจำนวนประชากรไทยในวัยแรงงานลดลงเป็นลำดับ
 - แม้ว่าในปัจจุบันผู้ประกอบการจะเริ่มนำเทคโนโลยีนวัตกรรมด้านปัญญาประดิษฐ์ และหุ่นยนต์มาใช้ แต่ในระยะ 5 - 10 ปีข้างหน้าแรงงานมนุษย์ก็ยังคงมีความสำคัญกับผลิตภาพของประเทศกำลังพัฒนาเช่นประเทศไทย ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยได้เป็นแหล่งหลักในการย้ายถิ่นเข้าของแรงงานในภูมิภาคเนื่องด้วยแรงดึงดูดทางเศรษฐกิจและงานในบางสาขาที่มีลักษณะไม่ถูกสุขอนามัย เสี่ยงและต้องตรากตรำลำบากที่แรงงานไทยเลือกที่จะไม่ทำ ประกอบกับในช่วงประมาณ 5 ปีที่ผ่านมาสัดส่วนประชากรในวัยแรงงานของไทยต่อประชากรทั้งหมดเริ่มลดลงเป็นลำดับ

ส่งผลให้ความต้องการย้ายถิ่นข้ามชาติยังคงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับตามความต้องการของผู้ประกอบการ²⁹

- การย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาตินี้กล่าวกันว่ามีส่วนสำคัญต่อผลิตภาพและการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการก่อสร้าง การเกษตร การผลิต งานบ้าน การประมง การแปรรูปสัตว์น้ำ และการบริการ คาดประมาณกันว่าในปี พ.ศ. 2565 แรงงานต่างด้าวมีประมาณร้อยละ 10 ของแรงงานในประเทศไทยทั้งหมด และจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจไทยมีการเจริญเติบโต GDP ประมาณร้อยละ 4 - 6 หรือ 25 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ³⁰
- อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมามาประเทศไทยยังขาดนโยบาย และแนวทางการบริหารแรงงานต่างด้าวที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ หากจะให้ประเทศก้าวต่อไปได้อย่างมั่นคงในบริบทของสังคมสูงวัยที่รวดเร็วและรุนแรง ประเทศไทยต้องกำหนดนโยบายและการวางแผนที่ชัดเจนว่าต้องการแรงงานต่างด้าวจำนวนมากน้อยเพียงใด ในประเภทงานใดบ้าง ซึ่งในส่วนนี้ต้องอาศัยระบบข้อมูลที่เชื่อถือได้ ด้วยการจัดระบบการขึ้นทะเบียนให้มีประสิทธิภาพ พร้อมกับการปฏิรูประบบการบริหารจัดการและมีมาตรการจูงใจที่จะเชิญชวนให้ผู้ประกอบการหรือนายจ้าง และแรงงานข้ามชาติเข้ามาสู่การขึ้นทะเบียนตามกฎหมาย ลดขั้นตอนที่ซับซ้อนยุ่งยากในการขึ้นทะเบียนและต่ออายุการทำงาน รวมทั้งต้องมีมาตรการที่จะดูแลสวัสดิภาพ คຸ້ມครองและพิทักษ์สิทธิของแรงงาน รวมถึงโอกาสในการพัฒนาศักยภาพหรือทักษะของแรงงานเหล่านี้ ต้องเปลี่ยนให้ระบบการนำแรงงานต่างด้าวเข้ามาเป็นระบบที่ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ กล่าวคือ ก่อให้เกิดประโยชน์กับผลิตภาพและเศรษฐกิจของประเทศไทย และเกิดประโยชน์กับครอบครัวและประเทศต้นทางที่แรงงานส่งเงินกลับ
- นอกจากนี้จะช่วยในด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในฐานะกำลังแรงงานทดแทนแล้ว แรงงานต่างด้าวยังเข้ามาเสริมกำลังของครอบครัวในการทำงานบ้านหรือเป็นลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล รวมทั้ง โดยจากข้อมูลในปี 2566 พบว่ามีแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านตามมาตรา 59 มาตรา 63/2 และมาตรา 64 ตามพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2560 และพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2561 เข้ามาทำงานบ้าน/เป็นลูกจ้าง

²⁹ กองเศรษฐกิจแรงงาน กระทรวงแรงงาน 2564. รายงานสถานการณ์ภาวะเศรษฐกิจ การแรงงานระหว่างประเทศ และการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ กองเศรษฐกิจการแรงงาน สำนักรงานปลัดกระทรวงแรงงาน ไตรมาสที่ 1/2564 <http://warning.mol.go.th/uploadFile/pdf/pdf-2022-08-29-1661761146.pdf>

³⁰<https://thailand.iom.int/sites/g/files/tmzbd1371/files/documents/IOM%20Info%20sheet%20%28Thai%29%20-%20Joint%20SDG%20Programme.pdf>

ครัวเรือนส่วนบุคคล จำนวน 111,455 คน ซึ่งการทำงานบ้านหรือเป็นลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคลนี้น่าจะรวมถึงการดูแลสมาชิกในครอบครัวที่อยู่ในวัยพึ่งพิงทั้งในวัยเด็ก วัยสูงอายุ อย่างไรก็ตามอุปสงค์และอุปทานแรงงานในส่วนนี้ยังขาดข้อมูลที่เป็นระบบชัดเจน แต่ด้วยแนวโน้มที่ประเทศไทยเป็นสังคมสูงวัยด้วยความเร็วสูงนี้ ความต้องการผู้ดูแลผู้สูงอายุหรือช่วยเหลือในการทำงานบ้านในกลุ่มประชากรสูงอายุน่าจะยิ่งเพิ่มขึ้น การกำหนดนโยบายในส่วนนี้จึงต้องมีความชัดเจนทั้งด้านอุปสงค์ต่อแรงงาน การพัฒนาศักยภาพแรงงานต่างด้าวให้สามารถทำหน้าที่ผู้ดูแลที่มีคุณภาพได้ การกำกับการทำงานรวมทั้งการดูแลด้านสวัสดิภาพและสวัสดิการของแรงงานที่ทำงานอยู่กับครอบครัวของนายจ้างด้วย

- ในปี พ.ศ. 2566 มีแรงงานต่างด้าวที่ขึ้นทะเบียนประมาณ 2.74 ล้านคน³¹ นอกจากนี้ยังมีแรงงานต่างด้าวที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนอีกจำนวนหนึ่ง แรงงานต่างด้าวที่ขึ้นทะเบียนนี้มีเพียงร้อยละ 5.7 เท่านั้นที่เป็นแรงงานที่มีทักษะ แรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือหรือมีทักษะต่ำ ซึ่งหากมีข้อมูลที่ครบถ้วนแยกตามกลุ่มอาชีพและมีการวางแผนให้ดีขึ้นทั้งด้านอุปทานและอุปสงค์แรงงาน ประเทศไทยก็น่าจะมีแรงงานในกลุ่มไร้ฝีมือหรือกึ่งมีฝีมือเข้ามาชดเชยจำนวนประชากรในวัยแรงงานที่ลดลงไปได้อีกประมาณ 3 - 4 ล้านคน อย่างไรก็ตามการใช้แรงงานต่างด้าวนี้อาจสามารถบรรเทาความรุนแรงของปัญหาจากสึนามิประชากรในช่วงระยะสั้นเพียง 5 - 10 ปีข้างหน้า แต่หลังจากนั้นจำนวนประชากรในวัยแรงงานของประเทศเพื่อนบ้านเองก็จะลดลงเนื่องจากการเปลี่ยนโครงสร้างอายุทางประชากรสู่ประชากรสูงวัยเช่นกัน

นโยบายที่ 2 เพิ่มคุณภาพและผลิตภาพของเด็กและเยาวชน: “เด็กน้อย แต่เปี่ยมด้วยคุณภาพ”

ประเด็นท้าทาย

- แม้ว่าเด็กจะเกิดน้อยลงมาก แต่ก็ยังประสบกับปัญหาในหลากหลายมิติ เช่น การเกิดจากมารดาที่ไม่พร้อม ขาดการดูแลที่ให้มีพัฒนาการสมวัย การใช้ความรุนแรงในครอบครัว เด็กที่ด้อยโอกาส เยาวชนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาและตลาดแรงงาน
- เรียนรู้ทางวิชาการเพิ่มขึ้น แต่ผลการเรียนรู้ยังไม่สามารถพัฒนาให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ และสมรรถนะตามมาตรฐานสากล
- ก้าวทันโลก แต่มีแนวโน้มที่จะติดสื่อสังคม (Social Media) ขาดทักษะในการดำเนินชีวิต

³¹ กรมการจัดหางาน 2566. สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กลุ่มงานพัฒนาระบบควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว สถิติจำนวนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร ฉบับประจำเดือนมีนาคม 66.

<https://www.doe.go.th/alien> ฝ่ายทะเบียนและสารสนเทศ กกจ.ที่ 09/2566 สบต.7

นโยบาย

- **เร่งปฏิรูปคุณภาพการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพประชากร** ประเด็นท้าทายต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศไทย คือ ปัญหาการศึกษา ทั้งด้านคุณภาพของหลักสูตร คุณภาพครูผู้สอน รวมทั้งปัญหาการจัดสรรทรัพยากร และการกระจายตัวของครู ต้องเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่มวัย และความต้องการของตลาดแรงงาน ปรับนิเวศการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตร ระบบการสอน เทคโนโลยี นวัตกรรม สื่อการเรียนการสอน และการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอน (ทั้งด้านทักษะการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการและทักษะในการพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะและคุณสมบัติที่พึงประสงค์) นอกจากนี้ต้องพัฒนาให้ระบบการศึกษาสามารถตอบสนองการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตไม่เพียงแค่เป็นระบบที่ให้วุฒิบัตรหรือประกาศนียบัตรรับรอง แต่ต้องเป็นระบบสร้างกำลังคนให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะตนได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งนี้ต้องส่งเสริมบทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะท้องถิ่นในการสนับสนุนระบบนิเวศการเรียนรู้ ทั้งนี้เป้าหมายสุดท้าย คือ การพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพ ประกอบไปด้วยมีความรู้และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการสร้างตนและสร้างสังคม บนพื้นฐานของคุณธรรม และการมีจิตสาธารณะ
- **ลดความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษา เพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพและลดปัญหาความยากจนข้ามรุ่น**
- **เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาระบบอาชีวศึกษาควบคู่กับการศึกษาสามัญ** โดยเน้นพัฒนาให้สอดคล้องกับการเติบโต และทิศทางการพัฒนาและอุปสงค์แรงงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการของประเทศ
- **พัฒนาให้ระบบการศึกษาสามารถตอบสนองการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต** ไม่เพียงแค่เป็นระบบที่ให้วุฒิบัตรหรือประกาศนียบัตรรับรอง แต่ต้องเป็นระบบที่สร้างกำลังคนให้สามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ได้จริง ทั้งนี้ต้องส่งเสริมบทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะท้องถิ่นในการสนับสนุนระบบนิเวศการเรียนรู้
- **พัฒนา Platform การเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อปรับเปลี่ยนและเพิ่มพูนทักษะพร้อมทั้งรัฐและภาคเอกชนร่วมให้การสนับสนุน** โดยอาจเน้นเฉพาะประชากรบางกลุ่ม เช่น กลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป กลุ่มประชากรที่มีการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น และแจกเป็นคู่มือหรือให้เป็นโคเวต้า
- **สร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจถึงการวางแผนชีวิตครอบครัวให้แก่เด็กและเยาวชน** ตั้งแต่การวางแผนพัฒนาตนด้วยการศึกษาหาความรู้และพัฒนาทักษะ

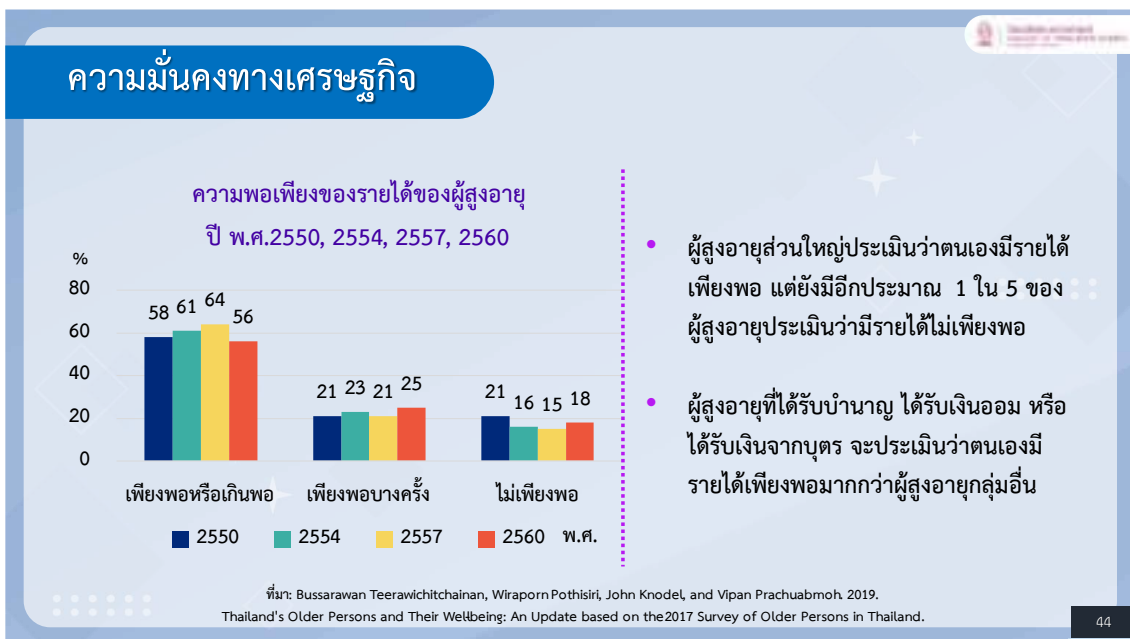
อย่างต่อเนื่อง วางแผนชีวิตการทำงาน วางแผนการสร้างครอบครัว เพื่อลดปัญหา การตั้งครภไม่พร้อม และส่งเสริมให้สร้างครอบครัวที่มั่นคงเมื่อพร้อม

- ปรับบทบาทของโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนสามวัย เมื่อมีเด็กน้อยลง โรงเรียนสามารถใช้พื้นที่ในการอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมกับประชากรวัยทำงานและวัยสูงอายุ รวมทั้งเป็นพื้นที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างประชากรสามวัยผ่านระบบโรงเรียน
- เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาระบบอาชีวะควบคู่กับการศึกษาสามัญ โดยเน้นพัฒนาให้สอดคล้องกับการเติบโต ทิศทางการพัฒนา และอุปสงค์แรงงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการของประเทศ

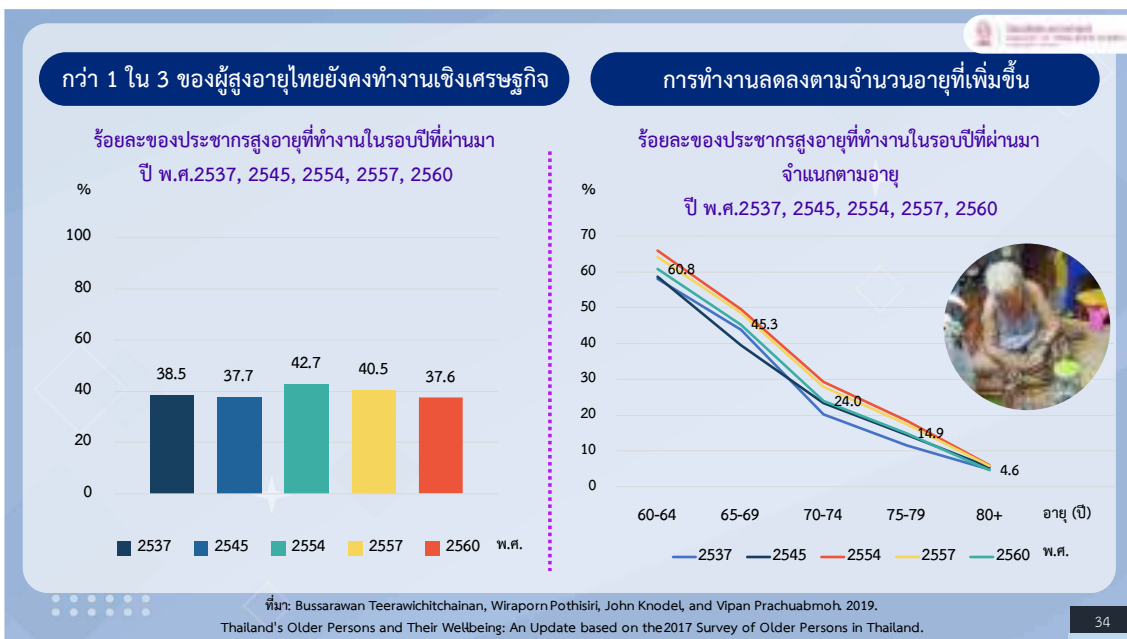
นโยบายที่ 3 สร้างพลังผู้สูงอายุ ผ่อนหนักให้เป็นเบา พลิกวิกฤตทางประชากรให้เป็นโอกาส

ประเด็นท้าทาย

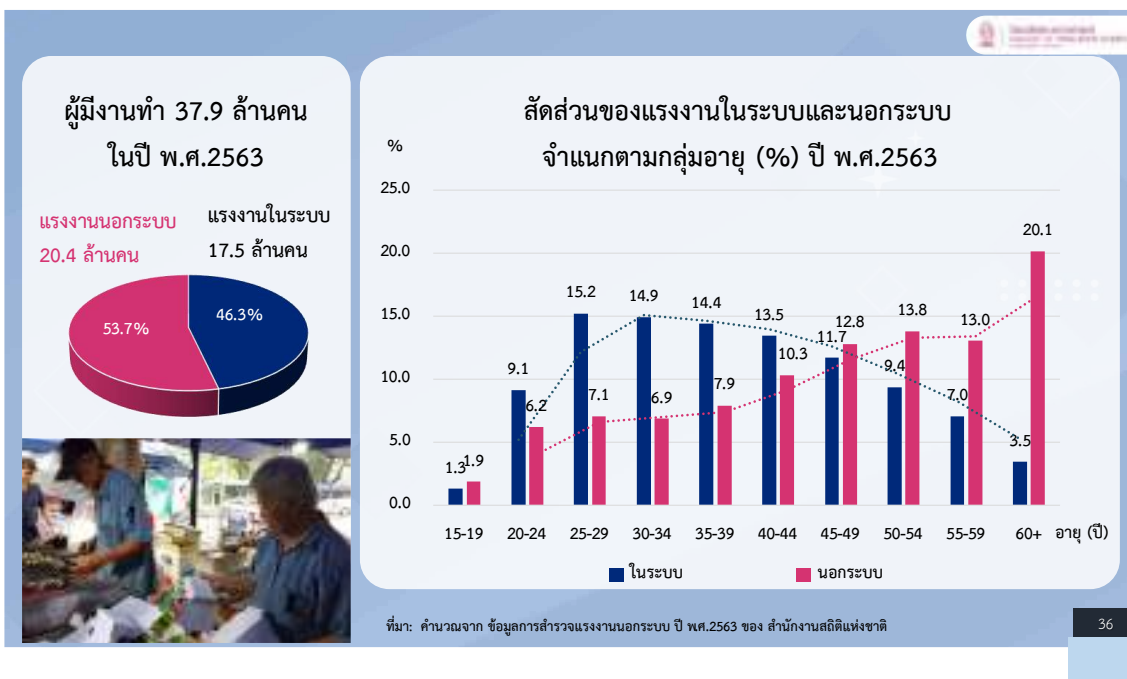
- “ยิ่งสูงอายุ ยิ่งจน” ขาดหลักประกันที่มั่นคงทางเศรษฐกิจ ทั้งยังพบว่า ผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยยังคงมีหนี้สิน

- ราว 1 ใน 3 ของผู้สูงอายุยังคงทำงานเชิงเศรษฐกิจ และมีแนวโน้มที่จะทำงานลดลงตามวัย

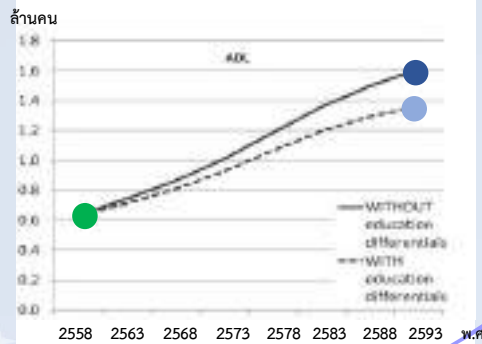
- ผู้สูงอายุที่ยังทำงานส่วนใหญ่ทำงานในภาคนอกระบบ รายได้ต่ำและไม่แน่นอน

- “โรครุมเร้า” มีโอกาสที่จะเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง และมีแนวโน้มที่จะอยู่ในภาวะพึ่งพิงหรือติดเตียงเพิ่มขึ้น สุขภาพของผู้สูงอายุไม่ได้ดีขึ้นตามอายุที่ยืนยาวขึ้น ผู้สูงอายุมักมีปัญหาสุขภาพอันเนื่องมาจากโรคเรื้อรัง และมีโอกาสที่จะนำไปสู่ภาวะพึ่งพิงหรือติดเตียงได้ จากการคาดการณ์แนวโน้มผู้สูงอายุที่จะอยู่ในภาวะพึ่งพิง พบว่า อาจจะเพิ่มจาก 6 แสนคน ในปี พ.ศ. 2558 เป็นกว่า 1.4 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2593

การคาดประมาณสัดส่วนผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง (มีข้อจำกัดในการทำกิจกรรมประจำวัน - ADL)

6 แสนคน
ในปี พ.ศ.2558

เพิ่มขึ้นประมาณ

1.4 - 1.6 ล้านคน

ภายในปี พ.ศ.2593

ที่มา: Loichinger, Elke, and Pothisiri, W. 2018. "Health prospects of older persons in Thailand: the role of education". Asian Population Studies, Vol. 14 (3), 322.

32

- ขาดการพัฒนาทักษะในการทำงาน ทักษะในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม

ความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

ร้อยละของประชากรอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปที่ใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต หรือโทรศัพท์มือถือ และซื้อสินค้าออนไลน์

Age (years) อายุ (ปี)	ใช้คอมพิวเตอร์	อินเทอร์เน็ต	โทรศัพท์มือถือ	ซื้อสินค้าออนไลน์
6-9	43.8	45.5	47.2	
10-14	85.3	82.7	77.3	1.5
15-19	73.7	94.1	96.6	
20-24	36.5	88.9	97.1	26.6
25-29	32.4	85.7	97.0	
30-34	29.1	83.0	97.2	32.5
35-39	27.1	75.5	96.8	
40-49	18.0	55.8	96.4	29.8
50-59	12.2	34.1	94.7	
60+	2.2	10.3	77.2	9.6

ผลจากโลกาภิวัตน์ - โลกาภิวัตน์

- การพลิกโฉมทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม
- ผู้สูงอายุเข้าไม่ถึงรู้ไม่ทันเทคโนโลยี

ที่มา: National Statistical Office. 2018. The 2018 Household Survey on the use of Information and Communication Technology.

- สูงวัย ไม่สูงค่า ช่องว่างระหว่างวัย ประชากรในวัยหนุ่มสาวมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติในเชิงลบต่อผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น จากข้อมูลการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ในระยะที่ 1 และ 2 พบว่า สัดส่วนของประชากรอายุ 18 - 59 ปีที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุในเชิงบวกลดลงจากร้อยละ 62 ในปี 2554 เหลือเพียง ร้อยละ 57 ในปี พ.ศ. 2554 ³²

³² วิพรรณ ประจวบเหมาะและคณะ. 2554. การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 ระยะที่ 1 และ 2

- ด้วยข้อจำกัดด้านสมรรถนะทางกาย และความถดถอยและเสื่อมสภาพตามวัยทำให้ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่เสี่ยงสูงต่อพิบัติภัยต่าง ๆ

นโยบาย

- บรรเทาความรุนแรงจากคลื่นประชากรสูงวัย ที่จะส่งผลอย่างรุนแรงใน 5 - 10 ปีข้างหน้า เพื่อ “ผ่อนหนักให้เป็นเบา และเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส”
- เสริมสร้างพลังผู้สูงอายุในทุกมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ และการมีส่วนร่วมในครอบครัวและสังคม ต้องทำให้สังคมตระหนักว่าผู้สูงอายุมีพลังแฝงคือ ผู้เชี่ยวชาญชีวิตและเปี่ยมไปด้วยประสบการณ์ที่มีค่า ไม่ใช่ผู้รอรับการสงเคราะห์หรือสวัสดิการ ต้องเปิดโอกาสผู้สูงอายุเข้ามาร่วมพัฒนาสังคม และเสริมทักษะในส่วนที่ผู้สูงอายุยังขาดหรือต้องการ
- ปรับเปลี่ยนระบบการจ้างงานให้มีความยืดหยุ่น (Flexible Working) ที่มีรูปแบบการจ้างงานที่หลากหลายให้เหมาะกับศักยภาพหรือสมรรถนะของลูกจ้างหรือผู้ปฏิบัติงาน มุ่งเน้นผลผลิต รวมทั้งมีความยืดหยุ่นในเรื่องของเวลา สถานที่ รวมทั้งมีระบบส่งและรับงานจากบ้าน หรือมีการใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมเข้ามาเสริมทำให้ประชากรทุกกลุ่ม ทุกวัย สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความคล่องตัว รวมทั้งสามารถสร้างชีวิตที่สมดุลระหว่างการงานและการสร้างและดูแลครอบครัว
- ขยายอายุการทำงานทั้งในภาครัฐและเอกชน ทั้งในรูปแบบการจ้างต่อและจ้างใหม่โดยเร็วที่สุด
 - ขยายอายุเกษียณราชการของกลุ่มข้าราชการที่มีศักยภาพและสุขภาพแข็งแรงออกไปอีก 5 ปี โดยไม่ทำงานในตำแหน่งบริหาร
 - ส่งเสริมให้ภาคเอกชนขยายอายุการทำงานของลูกจ้างสูงอายุด้วยการจ้างต่อ รวมถึงส่งเสริมการจ้างผู้สูงอายุที่มีศักยภาพเข้ามาใหม่ด้วย
 - เป้าหมาย คือ เพิ่มสัดส่วนของผู้สูงอายุที่สุขภาพแข็งแรง มีความพร้อม/เต็มใจที่จะทำงานหรือคงอยู่ในระบบแรงงานให้เพิ่มขึ้น

- มีระบบสนับสนุนครอบครัวและชุมชนในการดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เช่น ระบบบริหารชุมชน ระบบการดูแลสุขภาพระยะกลาง (Intermediate Care) ระบบดูแลสุขภาพระยะยาว (Long-term Care) บริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น
- มีระบบการให้ข้อมูลและข่าวสาร และการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตแก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และรู้ทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

นโยบายที่ 4 เพิ่มโอกาสและสร้างเสริมคุณค่าของคนพิการ และกลุ่มผู้เปราะบางหรือขาดโอกาส

ประเด็นท้าทาย

จากการสำรวจความพิการ พ.ศ. 2565 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ แสดงให้เห็นชัดว่า สัดส่วนของคนพิการเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 6 ของประชากรทั้งหมด จากร้อยละ 5.5 ในปี พ.ศ. 2560 และส่วนใหญ่ของคนพิการเป็นผู้สูงอายุ ลักษณะของความพิการส่วนใหญ่จะเกี่ยวเนื่องกับการเคลื่อนไหว ทั้งยังพบว่าคนพิการอยู่ในครัวเรือนที่ยากจนถึงยากจนมาก กว่าครึ่งหนึ่งของคนพิการได้รับการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษาหรือไม่ได้รับการศึกษา มีคนพิการในวัยทำงาน (อายุ 15 - 59 ปี) เพียงร้อยละ 35.9 ที่มีงานทำ

ในส่วนของสวัสดิการจากภาครัฐที่ยังไม่ได้รับตามที่ต้องการ ได้แก่ การส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ การกู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพ การให้คำปรึกษาแนะนำ

นโยบาย

- เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงระบบการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และระบบการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อเพิ่มความรอบรู้และทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ
- สร้างเส้นทางอาชีพ ปรับสภาพแวดล้อมในการทำงาน ปรับระบบการทำงานที่ยืดหยุ่น (Work anywhere) และสร้างระบบสนับสนุนการทำงานสำหรับคนพิการ เพื่อให้คนพิการมีรายได้ที่มั่นคงและเป็นพลังในการพัฒนาสังคม
- ส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรมและเพิ่มการเข้าถึง เพื่อลดข้อจำกัดทางร่างกายของคนพิการในการดำเนินชีวิตและการทำงาน
- เสริมศักยภาพของครอบครัวและชุมชนในการดูแลคนพิการและกลุ่มเปราะบางที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้แบบองค์รวมอย่างมีคุณภาพ

นโยบายที่ 5 สร้างระบบนิเวศ (Eco-system) เพื่อพัฒนาความมั่นคงของครอบครัว

ประเด็นท้าทาย

สภาพแวดล้อมทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์และความมั่นคงของครอบครัว การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในกระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกโฉมในยุคดิจิทัล ทำให้วิถีชีวิต ทัศนคติ และค่านิยมเปลี่ยนแปลงไป

สังคมให้ความสำคัญกับการแข่งขันและความสำเร็จเชิงวัตถุของบุคคลมากขึ้น คุณค่าของครอบครัวลดลง การใช้เวลาในชีวิตการศึกษาและการทำงานมากขึ้น นอกจากนี้รูปแบบการทำงานที่เปลี่ยนจากภาคเกษตรเป็นภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ และเปลี่ยนเป็นภาคในระบบมากกว่านอกระบบ ยังส่งผลให้ทั้งหญิงและชายต้องเข้ามามีบทบาทในการทำงานเพื่อความก้าวหน้าของตนและเพื่อจุนเจือครอบครัว บทบาทในการทำงานเชิงเศรษฐกิจของสตรีในยุคปัจจุบันจึงมีความขัดแย้งกับกับการเลี้ยงดูบุตรอย่างชัดเจน พร้อมกันนั้นสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีความเสี่ยงสูง ทั้งจากอาชญากรรม ยาเสพติด ความรุนแรง ล้วนส่งผลทำให้ประชากรในวัยแรงงานแต่งงานช้าลง มีบุตรน้อยลง หรือเป็นโสดหรือไม่ต้องการสร้างครอบครัวเพิ่มขึ้น และไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มขึ้นด้วย

จากการสำรวจระดับประเทศเรื่องสังคมเด็กเกิดน้อย พ.ศ. 2562 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยพบว่าสาเหตุหลักที่ทำให้ประชากรไทยอยู่เป็นโสดหรือไม่มีคู่คือ ยังไม่เจอคนที่ใช่ กำลังศึกษาหรือกำลังวางแผนในการศึกษาต่อ ยังไม่ถึงอายุที่วางแผนไว้ และยังไม่พร้อมสำหรับความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูครอบครัว สำหรับเหตุผลหลักที่ไม่มีบุตรหรือไม่มีบุตรเพิ่มขึ้นเนื่องจากการมีบุตรหรือมีบุตรเพิ่มมีค่าใช้จ่ายสูงเกินไป ยังไม่ถึงอายุที่วางแผนไว้ ต้องดูแลครอบครัวและหรือคนในอุปการะต่อไป มีอายุมากขึ้นไป นอกจากนี้ยังพบว่า ร้อยละ 39.9 ของผู้หญิงต้องออกจากตลาดแรงงานเพื่อดูแลบุตร และอีกกว่าร้อยละ 5 ต้องออกจากตลาดแรงงานเนื่องจากดูแลบิดามารดา³³

จากการสำรวจประชากรอายุ 18 - 40 ปีโดยนิด้าโพลปี พ.ศ. 2566 ชี้ให้เห็นภาพเช่นเดียวกันคือ ไม่อยากเพิ่มค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดู และเป็นห่วงว่าลูกจะอยู่อย่างไรในสภาพสังคมปัจจุบัน ตามด้วยไม่อยากมีภาระ ต้องการมีชีวิตอิสระ และให้ความสำคัญกับงานมากกว่า นอกจากนี้ยังพบว่าราว 3 ใน 4 ของประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างไม่กังวลเลย หรือไม่ค่อยกังวลกับประเด็นที่ว่าจำนวนเด็กเกิดใหม่ในอนาคตจะมีน้อยมาก มีเพียงร้อยละ 17.9 ที่ตอบว่าค่อนข้างกังวล³⁴

จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าเป็นการยากที่จะส่งเสริมการเกิดเพื่อเพิ่มปริมาณประชากรเพราะเป็นประเด็นที่มีความซับซ้อนในเชิงจิตวิทยาสังคม ทั้งยังขัดกับความต้องการของประชากรในยุคปัจจุบัน นโยบายการส่งเสริมการเกิดเป็นนโยบายที่ต้องอาศัยเวลานานในการดำเนินการ และกว่าจะเห็นผล

นอกจากนั้นยังพบว่านโยบายในการสร้างแรงจูงใจที่เป็นตัวเงิน ไม่ค่อยประสบความสำเร็จเนื่องจากค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูและพัฒนาบุตรมีสูงมาก สวัสดิการต่าง ๆ ที่เน้นในรูปของตัวเงินจึงไม่เพียงพอที่จะจูงใจได้ เช่นในกรณีของประเทศญี่ปุ่นพบว่านโยบายในลักษณะดังกล่าวไม่สามารถทำให้การเกิดเพิ่มขึ้นได้³⁵

³³ สรภพ เกียรติพงษ์สาร และคณะ 2563. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เรื่องการรับมือกับอัตราการเจริญพันธุ์ต่ำในประเทศไทย กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและ สสส.

³⁴ อ้างอิงจาก : <https://nidapoll.nida.ac.th/data/survey/uploads/FILE-1696039154180.pdf>

³⁵ <https://www.eastwestcenter.org/publications/low-fertility-in-japan%E2%80%94no-end-in-sight>

ในกรณีของประเทศไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ได้มีความพยายามที่จะส่งเสริมการเกิด โดยมีการกำหนดนโยบายในหลากหลายรูปแบบซึ่งส่วนใหญ่เน้นไปที่การให้สวัสดิการในรูปของตัวเงิน เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

**มาตรการและสิทธิประโยชน์รับมือกับอัตราการเจริญพันธุ์ที่ต่ำลง
เพื่อส่งเสริมการเกิดและการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ**

มาตรการและสิทธิประโยชน์	รายละเอียด
1. สิทธิประโยชน์ด้านการตรวจและฝากครรภ์	1.1 สิทธิประกันสังคม 1.2 สิทธิข้าราชการ 1.3 สิทธิหลักประกันคุณภาพแห่งชาติ 1.4 สิทธิการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอื่น ๆ ทุกสิทธิ
2. ค่าคลอดบุตร	2.1 สิทธิประกันสังคม 2.2 สิทธิข้าราชการ 2.3 สิทธิหลักประกันคุณภาพแห่งชาติ 2.4 สิทธิการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอื่น ๆ ทุก สิทธิ
3. การให้เงินอุดหนุน/เงินสงเคราะห์บุตร	3.1 กลุ่มครัวเรือนที่เสี่ยงต่อความยากจน 3.2 ผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม
4. สิทธิการลาและเงินสงเคราะห์การหยุดงาน เพื่อคลอดบุตร	4.1 สิทธิประกันสังคม 4.2 สิทธิข้าราชการหรือลูกจ้างราชการ
5. มาตรการลดหย่อนภาษีจากค่าฝากครรภ์หรือ ค่าคลอดบุตร	
6. มาตรการลดหย่อนภาษีสำหรับบุตรโดยชอบ ด้วยกฎหมาย	
7. มาตรการภาษีเพื่อส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์รับ เลี้ยงเด็ก	
8. สวัสดิการการเรียนฟรี	
9. การตรวจคัดกรองเตรียมความพร้อมก่อนมี บุตร	
10. การรักษาภาวะมีบุตรยาก	

ที่มา: สรภพ เกียรติพิงษ์สาร และคณะ 2563. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เรื่องการรับมือกับอัตราการเจริญพันธุ์ต่ำใน ประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ สสส.

ด้วยเหตุนี้สิ่งต้องเร่งทำทันทีเพื่อแก้ปัญหาให้ตรงจุดและทันการณ์ คือ การสร้างระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการสร้างและดูแลครอบครัวให้มั่นคง ดังต่อไปนี้

นโยบาย

- **สวัสดิการแบบมุ่งเป้า เพื่อสร้างและพัฒนาครอบครัว**
 - เชื่อมระบบสวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความมั่นคงของครอบครัวทั้งหมดเข้าด้วยกัน
 - สร้างโอกาสในการมีที่อยู่อาศัยหรือบ้าน โดยการปรับปรุงสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยโดยมุ่งเป้าที่กลุ่มประชากรวัยแรงงานที่ต้องการสร้างครอบครัว หรือมุ่งเป้าให้แก่ครอบครัวที่ให้การดูแลผู้สูงอายุ เช่น การให้โอกาสเป็นเจ้าของหรือเช่าซื้อได้เป็นลำดับขั้นในราคาที่เข้าถึงได้ รวมทั้งให้การสนับสนุนในการปรับสภาพแวดล้อมภายในที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design)
- **ส่งเสริมให้และสร้างพลังให้ชุมชนและท้องถิ่นให้สามารถดูแลเกื้อหนุนและพัฒนาประชากรในพื้นที่ของตนได้ ทั้งในมิติสังคม สุขภาพ เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม เพื่อให้เป็นชุมชนน่าอยู่ และช่วยเสริมสร้างครอบครัวที่มั่นคง**
 - สนับสนุนให้ทุกชุมชนมีข้อมูลประชากรทุกคนในชุมชนที่แสดงทั้งสภาพความเป็นอยู่ ความต้องการ ปัญหา และศักยภาพ เพื่อพัฒนาศักยภาพครอบครัวในการดูแลเด็ก ผู้สูงอายุและกลุ่มเปราะบาง
 - พัฒนาศักยภาพชุมชนในการวางแผนและการขับเคลื่อนระบบเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัว และรองรับสังคมสูงวัยในชุมชน เน้นการดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชนแบบองค์รวม โดยมีกระทรวงที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนทั้งด้านองค์ความรู้และงบประมาณ
- **เร่งดำเนินการตามกฎหมายและจัดสรรงบประมาณของรัฐและของท้องถิ่นในการปรับพื้นที่สาธารณะตามหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design) ได้แก่ ทางเดิน ทางลาด ทางข้าม พื้นที่ทำกิจกรรม สนามกีฬา สวนสาธารณะ สถานที่ราชการ เป็นต้น**
- **ส่งเสริมการปรับสภาพแวดล้อมภายในที่อยู่อาศัย และสถานที่ทำงานให้เอื้อต่อการใช้ชีวิตอย่างสะดวกและปลอดภัยสำหรับคนทุกกลุ่มทุกวัย (รวมถึงคนพิการและผู้สูงอายุ)**
- **ส่งเสริมธนาคารอุปกรณ์สำหรับคนพิการและผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนกายอุปกรณ์ให้คนพิการ ผู้สูงอายุ และชุมชน**

- พัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งและบริการสาธารณะที่เอื้อและใส่ใจคนทุกกลุ่มทุกวัย ปรับทัศนคติของผู้ให้บริการสาธารณะที่ต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้บริการที่มีหลากหลายวัย ให้ดูแลให้บริการด้วยความเข้าใจและใส่ใจ
- ส่งเสริมสื่อสาธารณะที่สร้างสรรค์ในการสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวและความเข้าใจระหว่างวัย
- ส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีนวัตกรรม รวมทั้งการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ เสริมคุณภาพชีวิตประชากรแต่ละวัย และเพิ่มศักยภาพในการทำงาน เช่น การพัฒนาระบบโทรเวชกรรมเพื่อการป้องกันและดูแลสุขภาพของประชากร การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างสะดวกและปลอดภัยของผู้สูงวัยและคนพิการ เป็นต้น
- ใช้โอกาสจากการที่จำนวนประชากรกำลังลดลงเร่งพลิกฟื้นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยเร่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมประชากรให้ร่วมกันรักษาและฟื้นฟูธรรมชาติเพื่อลดภาวะโลกร้อน ส่งเสริมเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เพื่อเสริมสร้างความสมดุลของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งจะส่งผลย้อนกลับมาสู่ประชากรด้วยการลดการเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากมลพิษ พร้อมกับเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชากร และทำให้ชุมชนน่าอยู่ น่าสร้างครอบครัว
- ต้องติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนนโยบาย และปรับเปลี่ยนนโยบายให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ด้วยระบบข้อมูลด้านประชากรที่น่าเชื่อถือและเป็นปัจจุบัน ต้องมีการปรับเปลี่ยนกลไกที่ไม่เอื้อต่อการสร้างความมั่นคงของมนุษย์ ได้แก่
 - ปรับปรุงข้อกำหนดและระเบียบปฏิบัติที่เป็นอุปสรรคกับการดำเนินงานพัฒนาคน สร้างความมั่นคงของมนุษย์ และพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อรองรับสังคมสูงวัย เช่น ระเบียบข้อบังคับและแนวปฏิบัติที่ไม่เอื้อต่อการบูรณาการกำลังคน ทรัพยากร และงบประมาณในการทำงานอย่างมีบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ การสร้างความสมดุลระหว่างการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลกับการเข้าถึงและนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการสร้างความมั่นคงของมนุษย์ การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบข้อบังคับและวิธีการจัดสรรงบประมาณให้เอื้อต่อการลงทุนและการวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม
 - พัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agents) ในทุกระดับ ตั้งแต่รัฐบาล กระทรวง จังหวัด ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อร่วมมือกันขับเคลื่อนนโยบายและมาตรการทั้งหมดให้สำเร็จ

3.5 สรุป

วิกฤตทางประชากรจากการเกิดที่ลดลงต่ำมาก การสูงอายุทางประชากรที่เป็นไปด้วยอัตราเร่งและเร็วขึ้น ในขณะที่คุณภาพของประชากรยังอยู่ในระดับต่ำ จะทำให้โอกาสที่ประเทศจะก้าวจากกับดักรายได้ปานกลางเป็นไปได้อย่างเพราะตลาดเล็กลง ผู้ผลิตและผู้บริโภคน้อยลงมาก ทั้งยังอาจนำไปสู่การถดถอยลงของการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

นโยบายที่ต้องทำทันที และต้องทำอย่างครอบคลุมด้วยความร่วมแรงร่วมใจของทุกภาคส่วน คือ

1. เสริมพลังวัยทำงาน: (เน้น Proficiency x Quantity) โดยเร่งการพัฒนาคุณภาพในระยะสั้น และการหาแนวทางเพิ่มปริมาณในระยะยาว

2. ดึงพลังแฝงจากผู้สูงอายุ และคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสให้เป็นพลังสูงสุด

3. พัฒนาเด็กและเยาวชนทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา คุณธรรมและจิตใจ ให้รู้เท่าทันโลก ไม่หลงโลก เน้นให้เกิดและเติบโตอย่างมีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญของครอบครัวและของชาติต่อไปในอนาคต

4. ปฏิรูประบบสวัสดิการแบบสู่รุ่งเป้า

- คิดถึงผลลัพธ์และประโยชน์ที่จะเกิดกับประชาชน และต้องไม่เกินกำลังของรัฐหากเกินกำลังก็จะสร้างภาระหรือความไม่เป็นธรรมให้กับประชาชนผู้เสียภาษี
- รัฐไม่สามารถทำทุกอย่างได้โดยลำพัง ต้องสร้างพลังให้ครอบครัว และชุมชนรวมถึงภาคเอกชน เข้ามาร่วมกันรับผิดชอบด้วย

5. ปรับระบบนิเวศทั้งทางสังคมและกายภาพให้เอื้อต่อการสร้างครอบครัวที่มั่นคง ทั้งการมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและชุมชนน่าอยู่

- การเน้นแต่การให้เงินเพื่อสร้างแรงจูงใจ ให้คนมีลูกและสร้างครอบครัว ยากที่จะสำเร็จ เพราะถมเท่าไรก็ยากที่จะพอ ที่สำคัญคือสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อช่วยผู้ต้องการสร้างครอบครัวแต่ไม่พร้อม ให้พร้อมได้เร็วขึ้น สามารถดูแลสมาชิกในครอบครัวได้ดีขึ้น ขณะเดียวกันสร้างแรงจูงใจผู้ที่กังวล ผู้ที่ไม่มั่นใจ ให้เกิดความมั่นใจและเห็นทางเลือก ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมได้

ระยะสั้น การดำเนินนโยบายทั้ง 5 จะช่วยให้ประเทศไทยผ่านวิกฤตไปได้ และระยะกลางถึงยาว เมื่อครอบครัวมั่นคง คนไทยจะเปลี่ยนทัศนคติจากปัจเจกทัศน์กลับไปคิดถึงการมีส่วนร่วม เมื่อระบบนิเวศดีขึ้น ก็จะสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการมีครอบครัว นโยบายทั้ง 5 จึงเป็นการคืนลูกให้ครอบครัว คืนครอบครัวให้สังคม และคืนสังคมให้ประเทศอย่างแท้จริง

บทที่ 4

กระบวนการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย วิกฤตประชากรและสังคมสูงวัย

การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายวิกฤตประชากรและสังคม ได้ดำเนินการศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลด้านโครงสร้างประชากร อัตราการเกิด อัตราส่วนการเกื้อหนุน (Potential Support Ratio) การคุ้มครองทางสังคม รวมถึงการวิเคราะห์ช่องว่างของนโยบายสวัสดิการที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยได้รับแรงสนับสนุนและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนตั้งแต่ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ นักวิชาการ ผู้บริหารระดับสูง หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม องค์กรภาคเอกชน ในการร่วมกัน พัฒนาข้อเสนอมาตรการต่าง ๆ ให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยกระบวนการออกเป็น 4 ขั้นตอน รายละเอียดดังนี้

กระบวนการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายฯ

เวทีเสวนาวิชาการ “ความท้าทายของการเปลี่ยนแปลง
โครงสร้างประชากร ต่อความมั่นคงของมนุษย์
ในประเทศไทย เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2567

การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย
เพื่อการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่เหมาะสม
กับบริบทและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของประเทศไทย
เมื่อวันที่ 21 - 22 กุมภาพันธ์ 2567

การประชุมเชิงปฏิบัติการระดับชาติ
“พัฒนาความมั่นคงครอบครัวไทย ผ่านพันธกิจวิกฤต
ประชากร” เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2567

ดำเนินการประมวลผลข้อมูลและ
จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายวิกฤตประชากรและสังคม

4.1 เวทีเสวนาวิชาการ “ความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรต่อความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทย เมื่อวันศุกร์ที่ 12 มกราคม 2567 ณ ห้องประชาบดี ชั้น 19A อาคารกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งได้รับเกียรติจาก นายวราวุธ ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในการกล่าวเปิดเวทีเสวนาวิชาการ โดยได้เน้นย้ำให้เห็นถึงประเด็นสำคัญของความท้าทายในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร คือ ประชากรของประเทศไทยในอีก 30 ปีต่อจากนี้ จะลดลงจาก 60 ล้านคน เหลือเพียง 30 ล้านคน “ศักยภาพของประเทศไทยจะอยู่ตรงไหน” นั่นคือระเบิดเวลาลูกใหญ่ โครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะสังคมสูงวัยมีผลต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ยังไม่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของโลกด้านเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม ล้วนมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ ดังนั้น โจทย์สำคัญ คือ เราจะทำอย่างไร ที่จะกระตุ้นสังคมให้ตระหนักถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร การหาแนวทางที่เหมาะสม จะสร้างสภาพแวดล้อมอย่างไร ให้คนรุ่นใหม่มีความต้องการสร้างครอบครัว รวมถึงการสร้างสังคมที่ปลอดภัย และเศรษฐกิจที่ดี ประเทศไทยจะเป็นต้นแบบให้ประเทศอื่นได้มาเรียนรู้ได้ในที่สุด

สรุปผลจากเวทีเสวนาวิชาการ “ความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรต่อความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทย โดยมีการบรรยาย และการนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบาย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน รายละเอียดดังนี้

4.1.1 การนำเสนอประเด็น “ความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรต่อความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทย : สูงวัยในถิ่นเดิม” โดย รศ.ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร นักวิชาการเกียรติคุณ สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ได้นำเสนอถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมสูงวัย และการศึกษาผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรไทย ทำลายต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของมนุษย์ในทุกมิติ ได้แก่

- 1) ทำลายต่ออัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ และสถานภาพทางการเงินการคลังของประเทศ
- 2) ทำลายต่อการสถาปนาระบบคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสม ได้แก่ การประกันสังคม ระบบสวัสดิการ
- 3) ทำลายต่อความยั่งยืนของระบบการเงินของครัวเรือน ตลาดการเงิน และระบบการคลังของประเทศ
- และ 4) ทำลายต่อความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชน ได้แก่ การได้รับการศึกษา การทำงาน ระบบบริการสุขภาพที่เหมาะสม และที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและปลอดภัย และจากการที่ประเทศไทยเป็นสังคมสูงวัยในปัจจุบัน จึงถือเป็นข้อท้าทายต่อการกำหนดนโยบายสังคมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ดังกล่าว ผลจากการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุอยากอยู่บ้านของตนเองมากกว่าที่อื่น โดย 92% ของผู้สูงอายุในชนบทชอบอยู่บ้านตนเอง 72% ของผู้สูงอายุในเมืองต้องการอยู่บ้านจนวาระสุดท้าย จึงมีข้อเสนอและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุอยู่อาศัยในชุมชน และได้รับบริการที่สนับสนุนการดำรงชีวิตตามความจำเป็น

ในลักษณะ “สูงวัยในถิ่นเดิม” ให้ผู้สูงอายุมีเพื่อนมีกิจกรรมทางสังคม รวมทั้งมีงานมีอาชีพ มีงานอดิเรก และสามารถอยู่อาศัยอย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ด้วยความร่วมมือของทุกภาคส่วน

ข้อเสนอเชิงนโยบายประเด็นผู้สูงอายุ จำนวน 3 ข้อเสนอ ประกอบด้วย

1) ปรับความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับ “สังคมสูงวัย” โดยต้องเปลี่ยนผ่านจากนโยบายการสร้างสถานสงเคราะห์คนชราตามแนวคิด และแนวปฏิบัติแบบดั้งเดิม ไปสู่การให้ความสำคัญกับการดำเนินงานศูนย์พัฒนาศักยภาพและจากสวัสดิการสังคมสูงวัยเพิ่มมากขึ้น

2) กรมกิจการผู้สูงอายุ ควรเป็นผู้นำในการเป็นจัดทำกรอบแนวคิด และแนวทางการพัฒนา เพื่อเปลี่ยนผ่านสถานสงเคราะห์คนชรา ไปสู่การเป็นศูนย์บริการและพัฒนาจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ หรือศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ

3) รัฐควรมีนโยบายพัฒนาตลาดบริการผู้สูงอายุ : ทั้งด้านธุรกิจการให้บริการ การพัฒนาทักษะของผู้ให้บริการ และการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของบริการ เช่น การพัฒนาศักยภาพของคนทำงาน การปรับปรุงกฎหมายที่เป็นอุปสรรค เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนแนวคิด “สูงวัยในถิ่นเดิม” คือ การที่ผู้สูงอายุได้อยู่ในบ้านและชุมชนสภาพแวดล้อมที่คุ้นเคย มีอิสระ มีคุณค่า มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

4.1.2 การนำเสนอประเด็น “ประชากร ความเหลื่อมล้ำ กับตกประเททรายได้ปานกลางระบบสวัสดิการ” โดย ดร.สมชัย จิตสุชน ผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาอย่างทั่วถึง สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ได้นำเสนอถึงแนวโน้มโครงสร้างประชากรไทย ลักษณะของผู้สูงอายุไทย และความท้าทายเชิงนโยบาย ซึ่งพบว่า โครงสร้างประชากรไทยนอกจากแนวโน้มการเกิดของเด็กลดลงแล้ว ยังพบว่า เด็กที่เกิดมายังต้องอยู่ในครอบครัวที่ไม่พร้อมจะดูแลเด็กให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย ด้านการศึกษาพบว่า 61.7% ของประชากรไทย จบการศึกษาไม่เกินมัธยมต้น และกระจุกตัวในกลุ่มคนสูงอายุ ซึ่งการศึกษาระดับนี้ ไม่พอสำหรับการดำเนินชีวิตในโลกยุคใหม่ ทำให้คนกลุ่มนี้มีความเสี่ยงที่จะถูกทิ้งไว้ข้างหลังสูงมาก รวมถึงผู้สูงอายุมากกว่า 29% ยังต้องทำงานอยู่ เพราะความจำเป็นต้องทำ ไม่ได้ทำเพราะสมัครใจ แต่ทำเพื่อเลี้ยงชีพ นอกจากจะสูงวัยแล้ว ยังยากจน การศึกษาไม่สูง ได้รับเงินเดือนน้อย เพราะ Productivity ต่ำ เงินออมไม่เพียงพอ ปราศจากลูกหลานดูแลและอยู่ในครอบครัวแห่งกลางมากขึ้น

ข้อเสนอเชิงนโยบาย จำนวน 3 ข้อเสนอ ประกอบด้วย

1) มุ่งพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคปัจจุบัน และมีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสมัยใหม่ : โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพตั้งแต่เด็กที่อยู่ในโรงเรียน วัยแรงงาน แม้กระทั่งผู้สูงอายุที่มีอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป รัฐควรต้องมุ่งงบประมาณไปกับการ Upskill / Reskill ให้กับประชากรให้มากขึ้น

2) ให้ความรู้กับผู้สูงอายุ และทุกช่วงวัย และให้ความสำคัญกับการปรับอคติเชิงพฤติกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารจัดการการเงินการออม : จากการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุ ขาดความรู้ใน 2 เรื่องสำคัญ คือ เรื่องการบริหารจัดการการเงิน และเรื่องการดูแลสุขภาพ ซึ่งในความจริงแล้ว “ไม่ใช่ไม่รู้” แต่

ว่า “รู้แต่ทำไม่ได้” ทิศทางดำเนินการเรื่องนี้ จึงไม่เพียงแต่การ “ให้ความรู้” แต่ต้องเน้นไปที่ “การปรับพฤติกรรม” มากกว่า

3) บริหารจัดการการใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อจัดสวัสดิการในระบบต่างๆ อย่างเหมาะสม

4.1.3 การนำเสนอประเด็น “การพัฒนาเด็ก” โดย ดร.บุญวรา สุขะโน เจนพิงพร นักวิจัยอาวุโส สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ได้นำเสนอถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กและบริการสำหรับการดูแลเด็กเล็ก โดยชี้ให้เห็นว่า “ช่วงวัยที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาคน คือ ปฐมวัย” เพราะช่วงปฐมวัย คือจุดเริ่มต้นของชีวิต พัฒนาการในช่วงวัยนี้จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการในช่วงวัยอื่น ๆ นอกจากนี้ ผลงานวิจัย โดย The Economist พบว่า เมื่อเปรียบเทียบการลงทุนในบริการดูแลเด็กปฐมวัย กับนโยบายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีบุตร ไม่ว่าจะเป็นการลดหย่อนภาษี การปรับปรุงเรื่องระยะเวลาการลาคลอดที่มากขึ้น หรือการอุดหนุนเทคโนโลยีที่ช่วยในการเจริญพันธุ์ เมื่อเทียบกับการที่รัฐมีบริการดูแลเด็ก (Childcare Policy) การลงทุนในบริการดูแลเด็กเล็กเป็นนโยบายที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าในเชิงเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ความท้าทายของการดูแลเด็กปฐมวัยของประเทศไทยในปัจจุบัน คือ บริการดูแลเด็กเล็ก อายุระหว่าง 3 เดือน - 2.5 ปี มีจำกัดและเข้าถึงยาก ประเทศไทย ยังไม่มีบริการของรัฐ ที่พ่อแม่สามารถเข้าถึงได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย หรือค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด ต้นทุนของการดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก ปัจจุบันเป็นไปในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก

ข้อเสนอเชิงนโยบาย จำนวน 2 ข้อเสนอ ประกอบด้วย

1) รัฐสามารถส่งเสริมบริการดูแลเด็กให้เพิ่มขึ้น ทั้งการเพิ่มจำนวนสถานดูแลเด็กก่อนหรือลดเกณฑ์อายุของเด็กที่จะเข้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเพิ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กเล็กพร้อมทั้งปรับปรุงพื้นที่ในชุมชน เพื่อสนับสนุนให้มีสถานดูแลเด็กเพิ่มขึ้น

2) การใช้โมเดลการระดมทุนเพื่อการพัฒนาเด็กในลักษณะ Social Impact Bond : ซึ่งเป็นโมเดลที่เน้นการให้บริการเชิงป้องกัน โดยเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนหรือภาคประชาชนทั่วไป เข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนทางด้านสังคมด้วยการบริจาคเงินมาก่อน หากผลการดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้านสังคมที่ได้วางไว้ ภาครัฐ หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะจ่ายเงินคืนให้กับผู้ลงทุนหากโครงการสำเร็จ หากไม่สำเร็จจึงดำเนินการในลักษณะเงินบริจาค จึงอาจเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับประเทศไทย ในการมองหาแหล่งเงินงบประมาณจากแหล่งอื่น นอกเหนือจากภาครัฐ ซึ่งมีจำกัดอยู่มาก

4.1.4 การนำเสนอประเด็น “นโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบใหม่” โดย ศ.ดร.วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ปรึกษาฝ่ายหลักประกันทางสังคม สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ได้นำเสนอถึงเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ความเพียงพอและค่าใช้จ่ายในปัจจุบัน ซึ่งพบว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 รัฐจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำนวนกว่า 10 ล้านคน กว่า 86,000 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.5 ของ GDP อย่างไรก็ตาม มีการเรียกร้องกันมากเรื่องการปรับเพิ่มเบี้ยผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ช่วงที่มีการหาเสียงเลือกตั้ง เนื่องจากประเทศไทยเป็นสังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์แล้ว ปัจจุบันค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพขั้นพื้นฐานเพิ่มสูงขึ้น การปรับเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ให้เป็นเดือนละ 1,700 บาท ต่อเดือน เป็นอัตราที่เหมาะสมสำหรับการยังชีพ

ในยุคปัจจุบัน ซึ่งคำนวณจากค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนที่ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับวัยแรงงาน ปี 2563 เฉพาะค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงิน โดยพิจารณาหมวดค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่นำมาพิจารณา ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายในเรื่องที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภค ค่าเครื่องนุ่งห่ม รองเท้า ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ค่าโทรศัพท์ ค่าเดินทาง

ข้อเสนอทางเลือก จำนวน 3 ทางเลือก สำหรับการปรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ให้เป็น “บำนาญพื้นฐาน” โดยยึดหลักการในการเสนอทางเลือก คือ “เป็นธรรม ถ้วนหน้า และเพียงพอต่อการดำรงชีพ” รายละเอียดดังนี้

ทางเลือกที่ 1 จ่ายเบี้ยยังชีพตามอัตราขั้นบันได และคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเหมือนปัจจุบัน

วิธีการ ผู้ที่จะรับเบี้ยยังชีพจะต้องยินยอมให้ตรวจสอบยอดเงินฝาก หากมียอดเงินฝากต่ำกว่าเกณฑ์ ให้เพิ่มบำนาญไปจนเท่ากับ 1,700 บาท ดังนั้น Basic Pension จะเท่ากับ เบี้ยยังชีพอัตราเดิม (คือ 600 - 1,000 บาท) ซึ่งเป็นแบบจ่ายขั้นบันได แต่ผู้สูงอายุที่มีรายได้จากการทำงานหรือไม่ทำงานก็ตาม หากยอดรวมของเงินฝาก ต่ำกว่าเกณฑ์ ก็จะได้รับส่วนเพิ่มให้ครบ 1,700 บาท โดยจำนวนเงินบำนาญส่วนเพิ่มที่ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับมีดังนี้

- อายุ 60 - 69 ปี จะได้รับเงินบำนาญพื้นฐาน 600 บาท และหากมีเงินฝากต่ำกว่า 220,000 บาท จะมีสิทธิได้รับบำนาญเพิ่มเติม ซึ่งจะได้รับสูงสุด ไม่เกิน 1,100 บาท

- อายุ 70 - 79 ปี จะได้รับเงินบำนาญพื้นฐาน 700 บาท และหากมีเงินฝากต่ำกว่า 200,000 บาท จะมีสิทธิได้รับบำนาญเพิ่มเติม ซึ่งจะได้รับสูงสุด ไม่เกิน 1,000 บาท

- อายุ 80 - 89 ปี จะได้รับเงินบำนาญพื้นฐาน 800 บาท และหากมีเงินฝากต่ำกว่า 180,000 บาท จะมีสิทธิได้รับบำนาญเพิ่มเติม ซึ่งจะได้รับสูงสุด ไม่เกิน 900 บาท

- อายุ 90 ปี ขึ้นไป จะได้รับเงินบำนาญพื้นฐาน 1,000 บาท และหากมีเงินฝากต่ำกว่า 140,000 บาท จะมีสิทธิได้รับบำนาญเพิ่มเติม ซึ่งจะได้รับสูงสุด ไม่เกิน 700 บาท

ทั้งนี้ ปัจจุบัน มีผู้สูงอายุมีเงินออมร้อยละ 54.3 ในกลุ่มนี้ มีเงินออมต่ำกว่า 50,000 บาท มีมากถึงร้อยละ 41.4 รองลงมา มีเงินออม 50,000 - 99,999 บาท ร้อยละ 21.7 กลุ่มผู้มีเงินออม 100,000 - 399,999 บาท มีร้อยละ 25 และผู้มีเงินออม 400,000 บาทขึ้นไป มีร้อยละ 11.9 สำหรับทางเลือกนี้ หากดำเนินการในปี 2568 จะต้องใช้งบประมาณ 260,000 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 1.38 ของ GDP

ทางเลือกที่ 2 บำนาญพื้นฐาน 1,700 บาท ดูเกณฑ์เงินฝากและบำนาญจากแหล่งอื่น

วิธีการ ยกเลิกการจ่าย Basic Pension (600 - 1,000 บาท) โดยเปลี่ยนวิธีการมาจ่ายเป็นบำนาญพื้นฐาน ไม่เกินเดือนละ 1,700 บาท ซึ่งผู้มีสิทธิได้รับบำนาญพื้นฐาน จะต้องต้องมีเงินฝากต่ำกว่า 340,000 บาท หรือได้บำนาญจากแหล่งต่าง ๆ รวมกันต่ำกว่าเดือนละ 1,700 บาท ดังนั้น

- ผู้ที่ไม่มีรายได้เลย จะได้รับ 1,700 บาทต่อเดือน

- ผู้ที่มีรายได้ แต่ยังไม่ถึง 1,700 บาท จะถูกเติมให้ครบ 1,700 บาท

- ผู้ที่มีรายได้หรือบำนาญจากแหล่งอื่น มากกว่า 1,700 บาท จะไม่ได้รับ

ในส่วนนี้

สำหรับทางเลือกนี้ หากดำเนินการในปี 2568 จะต้องใช้งบประมาณ 270,000 ล้านบาท หรือร้อยละ 1.4 ของ GDP

ทางเลือกที่ 3 บำนาญพื้นฐานครอบคลุมผู้สูงอายุทุกคน

วิธีการ ผู้สูงอายุทุกคน จะได้รับ Basic Pension เดือนละ 1,700 บาทเท่ากันทั้งหมด

สำหรับทางเลือกนี้ หากดำเนินการในปี 2568 จะต้องใช้งบประมาณ 300,000 ล้านบาท หรือร้อยละ 1.58 ของ GDP

นอกจากนี้ ศ.ดร.วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์ ยังได้เสนอถึงแผนและแนวทางปฏิบัติ ต่อข้อเสนอทางเลือก โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย

- ระยะสั้น (1 - 2 ปี) จำเป็นจะต้องมีการลงทะเบียน เพื่อรับบำนาญพื้นฐานทุกปี ปีละ 1 ครั้ง และยินยอมให้ตรวจสอบสินทรัพย์สภาพคล่อง เพื่อนำเกณฑ์เพดานสินทรัพย์สภาพคล่องมาใช้ โดยเชื่อมโยงข้อมูลด้านสินทรัพย์ เงินฝาก และแหล่งรายได้จากบำนาญอื่น ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อเอามาใช้เป็นการตรวจสอบสิทธิ์

- ระยะกลาง มีความจำเป็นต้องแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ รวมถึงกฎระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และควรที่จะพิจารณาสร้างกลไกการปรับจำนวนเงินบำนาญพื้นฐาน ให้เข้ากับภาวะเงินเฟ้อและภาวะเศรษฐกิจด้วย

- ระยะยาว (5 - 20 ปี) เน้นไปที่การบูรณาการบำนาญพื้นฐานกับระบบบำนาญอื่น หรือระบบบำนาญเพื่อการเกษียณอายุ พร้อมทั้ง มีการปรับปรุงข้อมูลตรวจสอบสิทธิอัตโนมัติทุกเดือน

4.1.5 การนำเสนอประเด็น “แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงประชากร และการกำหนดนโยบายสวัสดิการสังคมของประเทศไทย” โดย ดร.สุพัฒน์ดา เลหาชัย ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนารายได้และการกระจายรายได้ และ ดร.ภัทรพร เล่าวงศ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการลงทุนพัฒนาสังคม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เสนอถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร และผลกระทบต่อเศรษฐกิจ โดยชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทย มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรแบบก้าวกระโดด เพราะประเทศไทย ใช้เวลาเพียง 22 ปี ในการเปลี่ยนจากประเทศที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป เพียงร้อยละ 7 เป็นร้อยละ 14 และยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วต่อเนื่อง ซึ่งคาดการณ์ว่าในปี 2583 ประชากร 1 ใน 3 ของประเทศ จะเป็นผู้สูงอายุ และข้อมูลจากบัญชีกระแสการโอนประชาชาติ (National Transfer Accounts: NTA) พบว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทยเพียงอย่างเดียว ทำให้เกิดการขาดดุลงบรายได้ (Life Cycle Deficit: LDC) ของประเทศเพิ่มขึ้น 1.34 เท่า ในช่วงปี 2562 - 2583 ทั้งยังทำให้ภาระทางการคลังเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้หนี้สาธารณะต่อ GDP ในปี 2583 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 5.41 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า และเมื่อพิจารณาถึงแหล่งที่มาของรายได้และรายจ่ายของโครงการที่เกี่ยวกับความคุ้มครองทางสังคมทั้งหมด รวมถึงกองทุนต่าง ๆ เช่น กองทุนประกันสังคม ในปี 2567 พบว่า ประเทศไทยยังมีช่องว่างของรายรับ กับรายจ่ายมากพอสมควร

เกือบร้อยละ 20 แต่หากคาดการณ์ไปข้างหน้า จนถึงปี 2583 จะพบว่า ช่องว่างนี้จะลดลงอย่างรวดเร็ว จนแทบจะไม่เหลือช่องว่างเลย เกิดจากการที่ประชากรวัยแรงงานซึ่งเป็นผู้สมทบจะน้อยลงเรื่อย ๆ ในขณะที่ผู้รับประโยชน์ที่จะดึงออกมาจากกองทุน เพิ่มขึ้นอย่างมหาศาลตามโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป

ข้อเสนอแนวทางในการกำหนดนโยบายสวัสดิการสังคมของประเทศไทย จำนวน 5 แนวทาง ประกอบด้วย

1) การเตรียมความพร้อมของประชากรในการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ ประเด็นสำคัญคือ จะต้องทำให้คนเหล่านั้น “รวยก่อนแก่” นั่นหมายความว่า ต้องส่งเสริมให้เกิดการออมให้มากขึ้น ทุกช่วงวัย พร้อมทั้งความสำคัญกับการ “ปรับพฤติกรรม” ให้สามารถทำได้จริง มากกว่าการ “ให้ความรู้” เพียงอย่างเดียว

2) ให้ความสำคัญกับแนวทางคุ้มครองทางสังคมอย่างต่อเนื่องให้กับประชาชน เปิดโอกาสให้สามารถย้ายข้ามระบบ/ถ่ายเท/เชื่อมต่อ ได้โดยได้รับประโยชน์ต่อเนื่องและสูงสุด เช่น ระบบประกันสังคมไปยังระบบอื่นๆ

3) ส่งเสริมการดำเนินงานสังคมด้วยโมเดลใหม่ ๆ เช่น Social Partnership Model หรือ Social Impact Bond ให้เกิดผลอย่างแท้จริง

4) พัฒนาศักยภาพของท้องถิ่น ให้สามารถบริหารจัดการโครงการด้านสังคมได้เอง ตามบริบทของพื้นที่ ให้เกิดการทำงานร่วมกันในพื้นที่ในลักษณะ Comprehensive Package ที่มีความเฉพาะเจาะจงในพื้นที่

5) ใช้งานวิจัยให้เกิดประโยชน์ในการกำหนดนโยบายของรัฐ รวมถึงการสร้างแพลตฟอร์มที่สามารถเชื่อมโยงและประมวลผลงานวิจัย เพื่อประโยชน์ในเชิงการออกแบบนโยบาย

4.1.6 การนำเสนอประเด็น “ความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรต่อความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทย” โดย คุณขวัญพัฒน์ สุทธิธรรมกิจ เจ้าหน้าที่ผู้อาวุโสธนาคารโลก ผู้รับผิดชอบประเทศไทย และ Mr. Robert Palacios, Lead Economist โดยได้เสนอถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรต่อตลาดแรงงาน โดยได้ระบุถึงความกังวลของจำนวนแรงงานที่ลดลง ดังนั้น จึงต้องเร่งให้ความสำคัญกับการพิจารณาวิธีเพิ่มผลิตภาพแรงงาน ไปพร้อมกันนโยบายที่มุ่งเป้าหมายไปที่ผู้สูงอายุ ประเทศไทยยังคงมีปัญหาเรื่อง Care Responsibility ซึ่งถ้าหากประเทศไทยมี Care Responsibility สูง ก็จะเป็นที่ดึงดูดชาวต่างชาติ ให้อยากเข้ามาทำงานในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น เป็นโอกาสในการสร้างเศรษฐกิจฐานใหม่ รวมถึงการเพิ่มอัตราการมีส่วนร่วมของแรงงานหญิง และรักษาจำนวนประชากรวัยทำงานให้คงที่ ซึ่งรวมถึงการมีกฎหมายการโยกย้ายถิ่นฐานที่ยืดหยุ่นมากขึ้น จะทำให้ประเทศไทยสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการเติบโตทางเศรษฐกิจได้ดีกว่า

ข้อเสนอเชิงนโยบาย จำนวน 3 ข้อเสนอ ประกอบด้วย

1) สนับสนุนนโยบายการขยายอายุเกษียณ หรือขยายอายุให้คนสามารถทำงานได้ต่อไป พร้อมกับการดำเนินนโยบายเพื่อพัฒนาระบบบำนาญสำหรับวัยเกษียณ เพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เพื่อความมั่นคงทางการเงินที่ยั่งยืนและเพียงพอ

2) การดำเนินการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในระดับท้องถิ่น เพราะ “การลงทุนในเด็ก เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าที่สุด” เป็นเรื่องที่สามารถทำได้ทันที โดยกระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรหาแนวทางร่วมกัน อย่างจริงจัง

3) สนับสนุนให้เกิดการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ (Human Capital) ทุกมิติ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-long Learning) ในประชากรทุกช่วงวัย ด้วยการเพิ่มค่าใช้จ่าย สาธารณะของนักเรียนต่อคน ครอบคลุมในระดับก่อนประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา

4.1.7 สรุปประเด็นสำคัญ“ความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ต่อความมั่นคงของมนุษย์ ในประเทศไทย” โดย ศ.ดร. วิพรรณ ประจวบเหมาะ คณบดีวิทยาลัย ประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวสรุปในภาพรวมของการเสวนา โดยแบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1) สถานการณ์จำนวนประชากรและโครงสร้างประชากรของประเทศไทย ไม่ใช่วิกฤต เพียงแค่จำนวนประชากรเกิดน้อย วัยแรงงานน้อย และวัยผู้สูงอายุเพิ่มแต่เพียงเท่านั้น แต่การเพิ่มขึ้น ของประชากรสูงอายุนั้น มีการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมาก ประเทศไทยเป็นสังคมสูงวัย เร็วมากเทียบเท่า ประเทศญี่ปุ่น การเป็นสังคมสูงวัยที่รวดเร็วและรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ อาจส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของ ระบบหลักประกันและสวัสดิการต่าง ๆ อย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก

2) การแก้ไขปัญหาจะต้องพิจารณาภาพใหญ่ของประเทศ เช่น เรื่องรายได้ ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องของการขาดดุลงบรายได้จากการบริโภคที่เปลี่ยนจากวัยเด็กมาเป็นวัยสูงอายุซึ่งมีค่าใช้จ่ายใน การดำรงชีวิตสูงมาก โดยเฉพาะรายจ่ายเรื่องสุขภาพ ที่สูงในแง่ของราคา และความยาวนานของการจ่าย ขณะเดียวกัน ประเทศก็ไม่มีกำลังแรงงานที่จะหารายได้เพิ่มขึ้นที่จะมาเป็นฐานภาษี ภาระทางการคลังก็ เพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงไม่ใช่เพียงการส่งเสริมให้คนมีลูกมากขึ้นเท่านั้น

3) การส่งเสริมอัตราการเกิด ต้องพิจารณาพร้อมกับการสร้างครอบครัวที่ดี ให้เด็กได้อยู่ใน สภาพแวดล้อมที่ดี ดังนั้น การพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชน ของสังคมให้เอื้อต่อการสร้างครอบครัว และการอยู่ร่วมกันของคนทุกวัย จึงเป็นสิ่งที่ต้องคิดไปพร้อม ๆ กัน

4) การเพิ่มกำลังแรงงานในเชิงปริมาณ เป็นนโยบายที่ ควรต้องพิจารณาอย่างเร่งด่วน ทั้งการขยายอายุการทำงาน ขยายอายุกับเกษียณ อีกทั้งนโยบายที่ยังไม่ค่อยพูดถึงกันอย่างชัดเจนนัก คือ เรื่องของการทดแทนด้วยแรงงานต่างชาติ หรือแม้แต่การเสริมพลังของกำลังแรงงานผู้สูงอายุ คนพิการ หรือเด็กและเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษา

5) ควรปรับมุมมองจากการกำหนดนโยบายสำหรับปัจเจกบุคคล หรือเฉพาะกลุ่มมาเป็น พิจารณาให้ครอบคลุมตลอดช่วงชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-long Learning) รวมถึงการสร้าง ความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน

4.2. การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อ การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่เหมาะสมกับบริบทและการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมของประเทศไทย เมื่อวันที่ 21 - 22 กุมภาพันธ์ 2567 ณ โรงแรมแม่น้ำ รามาดาพลาซ่า กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ สำคัญเพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่เหมาะสมกับบริบทและ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของประเทศไทย สำหรับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ ทีมหลัก (CORE TEAM) ซึ่งเป็นผู้แทนหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คณะวิทยากร ผู้สังเกตการณ์ และเจ้าหน้าที่กองพัฒนานโยบายและนวัตกรรม ทางสังคม รวมทั้งสิ้น 40 คน สำหรับกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ การปฏิบัติการกลุ่มย่อย การอภิปรายผล การให้ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อผลการปฏิบัติการกลุ่มย่อยใน 5 ประเด็น ประกอบด้วย 1) วัยทำงาน 2) เด็กและ เยาวชน 3) ผู้สูงอายุ 4) คนพิการและผู้ด้อยโอกาส และ 5) กลุ่มระบบนิเวศเพื่อความมั่นคงของครอบครัว ซึ่ง สรุปข้อเสนอมาตรการเพื่อขับเคลื่อนนโยบาย 5 มาตรการหลัก รายละเอียดดังนี้

4.2.1 วัยทำงาน

สถานการณ์สำคัญ : “Sandwich Generation” ที่วัยทำงานเป็นวัยที่ต้องรับภาระ การดูแลสมาชิกในวัยฟุ้งฟิงอื่น ๆ ในครอบครัว

ข้อเสนอมาตรการ จำนวน 5 มาตรการ

- 1) การพัฒนาทักษะอาชีพ (Upskill, Reskill) ให้สอดคล้องกับตลาดแรงงานในอนาคต
- 2) ส่งเสริมให้สถานประกอบการมีนโยบาย/มาตรการ Work-life Balance
- 3) เพิ่มกองทุน/เงินอุดหนุนและเพิ่มช่องทางการเข้าถึงสิทธิของผู้ดูแลผู้อยู่ในภาวะฟุ้งฟิง ในครอบครัว
- 4) เพิ่มโอกาสการเข้าถึงการลงทุนที่ปลอดภัยและมีคุณภาพ
- 5) พัฒนาระบบการศึกษาให้เด็กรู้ความถนัดและเตรียมความพร้อมสู่วัยทำงานที่มีคุณภาพ

มาตรการจูงใจ

- 1) รัฐบาลสนับสนุนเงินอุดหนุน/บัตรสวัสดิการเพื่อการ Upskill, Reskill ภายใต้ ความร่วมมือของสถานประกอบการ
- 2) เพิ่มสัดส่วนการจัดสรรงบประมาณสำหรับหน่วยงานที่มีการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ หรือมาตรการ
- 3) มาตรการเงินกู้ หรืออัตราดอกเบี้ยพิเศษ

4) ลดหย่อนภาษีสำหรับสถานประกอบการ หรือผู้สนับสนุนการลงทุนด้านการศึกษา

4.2.2 เด็กและเยาวชน

สถานการณ์สำคัญ อัตราเด็กเกิดต่ำ โดยจำนวนประชากรเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ มีจำนวน 19,357,785 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 29.31 ของประชากรทั้งประเทศ รวมทั้งภาวะเศรษฐกิจ สถานะทางการเงินของครอบครัวสภาพแวดล้อม ความเชื่อเรื่องการมีบุตร และความแตกต่างระหว่าง เพศในครอบครัว

ข้อเสนอมาตรการ จำนวน 7 มาตรการ

- 1) การให้สวัสดิการตั้งแต่ตั้งครรภ์ (5 - 9 เดือน)
- 2) การเพิ่ม/ปรับสวัสดิการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดถ้วนหน้า
- 3) การสร้างสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในชุมชน (อายุ 3 เดือนขึ้นไป)
- 4) การส่งเสริมสถานรับเลี้ยงเด็กในสถานประกอบการ/สถานที่ทำงาน
- 5) พื้นที่ในการเสริมสร้างพัฒนาการเด็ก/สนามเด็กเล่น
- 6) รัฐสนับสนุนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต (คู่มือเรียนเสริมทักษะ)
- 7) บทบาทผู้ชายในฐานะพ่อกับการเลี้ยงดูบุตร

มาตรการจูงใจ

- 1) เพิ่มมาตรการลดหย่อนภาษีบุตรสามารถลดหย่อนได้ คนละ 100,000 บาท
- 2) สถานประกอบการที่เป็นมิตร (FRIENDLY) สำหรับการมีบุตร โดยสถานประกอบการ ที่มีศูนย์รับเลี้ยงเด็ก สามารถได้รับเงินอุดหนุนและลดหย่อนภาษีได้
- 3) การเพิ่มมาตรการด้าน CSR โดยสนับสนุนให้ภาคเอกชนสร้างพื้นที่สำหรับเด็ก/ครอบครัว

4.2.3 ผู้สูงอายุ

สถานการณ์สำคัญ อัตราการเกิดลดลง ว่างแรงงานลดลง สัดส่วนประชากรสูงอายุ เพิ่มมากขึ้นคนแก่ก่อนรวย อัตราการพึ่งพิงเพิ่มขึ้น โอกาสที่ผู้สูงอายุที่ยังคงแข็งแรงและมีศักยภาพยังมี สัดส่วนมากที่สุด กว่าร้อยละ 97.04 (7,992,957 คน)

ข้อเสนอมาตรการ จำนวน 12 มาตรการ

- 1) สร้างระบบสนับสนุนครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ
- 2) สร้างผู้บริบาลและคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในชุมชนทั่วประเทศ
- 3) ส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ
- 4) พัฒนาบริการและผลิตภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ (Silver Economy)
- 5) ยกกระดับภูมิปัญญาผู้สูงอายุต่อยอดพลัง Soft Power สู่อุ้ประกอบการดิจิทัล
- 6) ส่งเสริมสุขภาพให้คนไทยมีสุขภาพดีให้นานที่สุด
- 7) จัดให้มีศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพผู้ป่วย ระยะกลาง (Intermediate Care)
- 8) ส่งเสริมการมีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัย

- 9) ส่งเสริมระบบขนส่งมวลชนสาธารณะที่ปลอดภัยแก่ผู้สูงอายุ
- 10) ส่งเสริมการมีพื้นที่ปลอดภัยแก่ผู้สูงอายุในชุมชน
- 11) สนับสนุนการเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมของผู้สูงอายุ
- 12) ส่งเสริมนวัตกรรมด้านผู้สูงอายุ

มาตรการจูงใจ

- 1) เงินค่าตอบแทน/เงินครอบครัวอุปถัมภ์
- 2) มาตรการทางภาษี (ลดหย่อน/ยกเว้น)
- 3) ตรวจสอบสุขภาพฟรี รวมถึงกลุ่มโรค NCDs
- 4) กลุ่มผู้บริโภคนขนาดใหญ่ที่จะมาใช้บริการ SILVER GENERATION

4.2.4 คนพิการ

สถานการณ์สำคัญ ประเทศไทยมีจำนวนคนพิการมากกว่า 2 ล้านคน โดยสถานการณ์คนพิการมีความสอดคล้องกับโครงสร้างประชากรที่เป็นสังคมสูงวัยและมีประชากรวัยแรงงานจำนวน 865,454 คน โดยมีผู้ประกอบอาชีพ 314,507 คน ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งหากสามารถผลักดันให้คนพิการสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ประเทศจะมีรายได้เพิ่มขึ้น 8 - 9 พันล้านบาทต่อปี

ข้อเสนอมาตรการ จำนวน 6 มาตรการ

- 1) มาตรการป้องกันความพิการตั้งแต่กำเนิด
- 2) การสร้างหลักประกันและความมั่นคงของครอบครัวที่มีเด็กพิการ
- 3) ส่งเสริมโอกาสการเข้าถึงบริการและการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ
- 4) การจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ
- 5) ส่งเสริมอาชีพอิสระและการจ้างงานคนพิการในตลาดแรงงานเปิด
- 6) การพัฒนานวัตกรรม และเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ

พิการ (อาจจะเชื่อมโยงกับชุดสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพ)

มาตรการจูงใจ

ทบทุนและผลักดันช่วยเหลือค่าใช้จ่ายเพื่อการดูแลคนพิการในครอบครัวหรือรับคนพิการจากสถานของรัฐไปดูแล

4.2.5 กลุ่มระบบนิเวศเพื่อความมั่นคงของครอบครัว

สถานการณ์สำคัญ สถานการณ์ครอบครัวไทยปัจจุบัน

- มีหนี้สินบ้าน/ที่ดิน ร้อยละ 42.53
- ครัวเรือนเข้าไม่ถึงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับรายได้ ร้อยละ 50
- แรงงานนอกระบบ ไม่มีสวัสดิการ รายได้ต่ำ ร้อยละ 52.3
- ภาวะพึ่งพิงวัยแรงงาน ร้อยละ 41.07
- ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ยังทำงานไม่มีเงินออม ไม่มีลูกหลานดูแล ร้อยละ 29

ข้อเสนอมาตรการ จำนวน 9 มาตรการ

- 1) Family Support Unit การวางแผนเตรียมความพร้อมครอบครัวในการเลี้ยงดูบุตรในทุกมิติ
- 2) การรับคนต่างด้าว หรือเปิดรับแรงงานเสรีเข้ามาเป็นพลเมือง
- 3) การส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำ และการดูแลสมาชิกในครอบครัวให้เอื้อต่อการทำงาน
- 4) One Stop Service สำหรับคนทำงาน
- 5) การทำงานที่มีความยืดหยุ่น
- 6) การลงทุนแบบหุ้นส่วนสำหรับการมีที่อยู่อาศัย เช่น ห้องเช่าคนละครึ่ง พัฒนาที่อยู่อาศัยในที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์
- 7) มาตรการทางการเงินช่วยเหลือสำหรับการซ่อมแซม (กรอบวงเงิน, ถ้ายโอนภารกิจให้อปท., ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการซ่อมแซม)
- 8) พื้นที่สร้างสรรค์สำหรับคนทุกช่วงวัย (Community Center)
- 9) ระบบบริหารจัดการงานอาสาสมัครในชุมชน

มาตรการจูงใจ

- 1) ลดหย่อนภาษี 2 เท่าแก่ครอบครัวที่มีภาระในการดูแลเด็กเล็กและผู้สูงอายุ
- 2) รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณให้อปท. ร่วมขับเคลื่อนมาตรการ
- 3) อุดหนุนผู้ประกอบการและกระตุ้นให้ผู้มีรายได้น้อยเช่าที่อยู่อาศัยของผู้ประกอบการ
- 4) จูงใจให้สถานประกอบการมาลงทุนในพื้นที่ และจ้างงานในพื้นที่

4.3. การประชุมเชิงปฏิบัติการระดับชาติ “พัฒนาความมั่นคงครอบครัวไทย ผ่านพันธกิจวิกฤตประชากร” เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 7 มีนาคม 2567 เวลา 08.00 - 14.00 น. ณ ห้องเพลนารี ฮอลล์ 1 (Plenary Hall 1) ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งจัดโดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับวิทยาลัยประชากรศาสตร์ สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โครงการจุฬาอารี และธนาคารโลก โดยมีผู้บริหารและผู้แทนระดับสูงจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง องค์กรประชาสังคม ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ สื่อมวลชน อินฟลูเอนเซอร์ และองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศ ได้แก่ JICA, Kenan Foundation Asia, KOICA, UN Woman, UNDP, UNFPA, UN-Habitat, UNICEF, UNV, WHO, และธนาคารโลก เข้าร่วมการประชุมทั้งสิ้นกว่า 550 คน สำหรับกิจกรรมสำคัญภายในงานออกเป็น 3 กิจกรรม รายละเอียดดังนี้

4.3.1 การประกาศนโยบาย “พัฒนาความมั่นคงครอบครัวไทย ผ่านพันธกิจวิกฤตประชากร” โดย นายวราวุธ ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย 5 ข้อเสนอ ได้แก่ เสาหลัก ๆ ละ 5 มาตรการ รวมทั้งสิ้น 25 มาตรการ (รายละเอียดตามภาคผนวก ค)

4.3.2 การหารือระดับสูง (High Level) ระหว่างกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และองค์การระหว่างประเทศที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย โดยองค์การระหว่างประเทศได้มีข้อเสนอสำคัญต่อกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดังต่อไปนี้

1) การพัฒนาระบบสวัสดิการและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและการออกแบบนโยบายที่มุ่งเปลี่ยนแปลงแนวคิด (MINDSET) ให้ประชากรต้องการสร้างครอบครัวและการมีบุตร

2) การทำงานแบบขาดการบูรณาการ (Silo) เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับทุกประเทศ ซึ่งรัฐบาลจำเป็นต้องให้ความสำคัญอย่างเร่งด่วน ซึ่งแนวนโยบาย 5 ด้านที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ แถลง มีความครอบคลุมและสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิตขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งจะนำไปสู่สังคมที่เท่าเทียมอย่างแท้จริง

3) การให้ความสำคัญกับอาสาสมัครที่ทำงานในทุกระดับ เพราะเป็นกลไกที่สามารถช่วยขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลได้ โดยใช้นวัตกรรมและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

4) การพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีมาตรฐาน จะช่วยลดภาระในการดูแลบุตร รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมในระบบเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น

5) การส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยสำหรับทุกคน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน โดยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจลักษณะของครอบครัวและความสัมพันธ์ที่เข้มแข็ง

6) การปรับเปลี่ยนโครงสร้างเมืองและบริการต่าง ๆ ให้กลุ่มเปราะบางเข้าถึงได้ มีความจำเป็นสำหรับการรับมือของประชากรสูงวัยที่เพิ่มมากขึ้น และการพัฒนานโยบายบ้านเช่าให้มีราคาที่เหมาะสม จะเป็นการช่วยลดภาระทางการเงินสำหรับกลุ่มคนรุ่นใหม่

7) การรับแรงงานต่างชาติเข้ามาในประเทศ เป็นวิธีการแก้ไขประการหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร รัฐจึงควรมีนโยบายส่งเสริมการเข้าถึงบริการและสวัสดิการแก่กลุ่มแรงงานต่างชาติ โดยร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศ

8) การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุ ไม่เพียงแต่เป็นวิกฤตของประเทศ แต่ยังเป็นโอกาสที่ทุกภาคส่วนจะได้ร่วมมือกัน โดยเฉพาะความร่วมมือด้านผู้สูงอายุ เช่น ระบบบำนาญ การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (LONG-TERM CARE) และการส่งเสริมพหุพลัง (Active Ageing) เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุและสังคม

9) การดำเนินการทุกประเด็นต้องเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการปรับตัวของประชาชน เนื่องจากทุกสิ่งในระบบสังคมและสภาพแวดล้อมมีความเชื่อมโยงกัน

10) การจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ที่มีความชัดเจน ทั้งในเรื่องงบประมาณ การติดตามและประเมินผล ที่เป็นกลยุทธ์ระยะสั้น (Quick Win)

บทที่ 5

ข้อเสนอเชิงนโยบาย "พัฒนาความมั่นคงครอบครัวไทย ผ่านพันธกิจวิกฤตประชากร"

5.1 เสริมพลังวัยทำงาน: ตั้งตัวได้ สร้างและดูแลครอบครัวได้ และพร้อมที่จะสูงอายุอย่างมีคุณภาพในอนาคต

มาตรการสำคัญ เร่งด่วน	หน่วยงานรับผิดชอบ	
	หลัก	ร่วม
ตั้งตัวได้ 1. การเพิ่มโอกาส และสร้างความตระหนักให้กับประชากรวัยทำงานพัฒนาทักษะ และเสริมศักยภาพ (Reskill / Upskill) รวมถึงการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อการประกอบอาชีพของแรงงานนอกระบบ และบูรณาการฐานข้อมูลด้านตลาดแรงงาน (ทั้งอุปสงค์และอุปทาน)	รง.	ศธ. / อว. / พม.
2. การส่งเสริมการมีงานทำและรายได้ด้วยการกระจายงานสู่พื้นที่สู่ชุมชน	มท. / (อปท.) รง. / พม.	
3. การส่งเสริมการออม สร้างแรงจูงใจให้ประชากรในวัยทำงานออมเพื่ออนาคตและเตรียมการเกษียณ (ออมภาคบังคับ)	กค. / กอช.	พม. (พอช.) / คปภ. / ภาคเอกชน
4. การส่งเสริมสุขภาพของประชากรในวัยทำงาน <ul style="list-style-type: none">ปรับสถานที่ทำงานให้เป็นสถานประกอบการที่คำนึงถึงความสุข และส่งเสริมสุขภาพของบุคลากรเพิ่มสิทธิประโยชน์ของหลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น	ศธ. / ภาคเอกชน	พม.
สร้างครอบครัวได้ 5. มาตรการส่งเสริมสมดุล ชีวิตการทำงานและชีวิตครอบครัว (เช่น สร้างแรงจูงใจด้านภาษีหรือการยกย่องทางสังคมให้แก่ นายจ้างที่จัดสวัสดิการดูแลเด็กปฐมวัย และผู้สูงอายุให้แก่ลูกจ้าง	พม. / รง.	ศธ. / อว.

มาตรการสำคัญ เร่งด่วน	หน่วยงานรับผิดชอบ	
	หลัก	ร่วม
การทำงานแบบยืดหยุ่น ส่งเสริมบทบาทชายหญิงในการร่วมกันดูแลครอบครัว)		

5.2 เพิ่มคุณภาพและผลิตภาพของเด็กและเยาวชน: เด็กน้อย แต่เปี่ยมด้วยคุณภาพ

มาตรการสำคัญ เร่งด่วน	หน่วยงานรับผิดชอบ	
	หลัก	ร่วม
1. การส่งเสริมสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษาให้มีความเข้มแข็ง	พม. / ศธ. / อว.	
2. การดูแลสุขภาพทางกายและจิตใจของเด็กและแม่ตั้งแต่ตั้งครรภ์	สธ.	พม.
3. การมีศูนย์เด็กเล็กใกล้บ้าน มีมาตรฐาน รับเด็กอายุน้อยลง มีความยืดหยุ่น ชุมชนช่วยจัดการได้	พม. / สธ.	
4. การพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะวิชาชีพตามวัย สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เป็นพลวัต	พม. / ศธ. / อว.	
5. การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างวัย	ดศ. / ศธ. / อว.	พม.

5.3 สร้างพลังผู้สูงอายุ ผ่อนหนักให้เป็นเบา พลิกวิกฤตทางประชากรให้เป็นโอกาส

มาตรการสำคัญ เร่งด่วน	หน่วยงานรับผิดชอบ	
	หลัก	ร่วม
1. การมุ่งการป้องกันโรคมามากกว่ารักษาโรค เสริมการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้สูงอายุ	สธ.	พม.

มาตรการสำคัญ เร่งด่วน	หน่วยงานรับผิดชอบ	
	หลัก	ร่วม
2. การขยายโอกาสทางเศรษฐกิจให้ผู้สูงอายุ ขยายอายุเกษียณ ส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ พัฒนาทักษะที่จำเป็น ส่งเสริมความรู้ด้านดิจิทัลเทคโนโลยี (Digital Literacy) ให้ผู้สูงอายุ และลดข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานของผู้สูงอายุ	รง. / พม. / กพร. / ดศ.	ศธ. / อว. / ภาคเอกชน
3. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เช่น จัดระบบบริการผู้สูงอายุในชุมชน พัฒนาระบบคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในชุมชนโดยชุมชน ส่งเสริมให้มีการเกื้อหนุนและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัวและชุมชน	อปท. / กทม. / เมืองพัทยา / พม.	ศธ. / วธ.
4. การส่งเสริมให้มีสภาพแวดล้อม ทั้งภายในบ้าน รอบบ้าน และในชุมชนที่เอื้อต่อการทำกิจกรรมประจำวัน การสัญจรและการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุ	มท./ พม.	อปท./ กทม./ เมืองพัทยา / ภาคเอกชน
5. การส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในทุกมิติเพื่อให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการอย่างครบวงจรกับผู้สูงอายุ	พม./ ศธ./ มท.	อว./ ดศ.

5.4 เพิ่มโอกาสและสร้างเสริมคุณค่าของคนพิการ

มาตรการสำคัญ เร่งด่วน	หน่วยงานรับผิดชอบ	
	หลัก	ร่วม
1. การสนับสนุนและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาสำหรับคนพิการ ตามศักยภาพ และพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับคนพิการ ตลอดจนเพิ่มการจ้างงานคนพิการในทุกภาคส่วน โดยส่งเสริมศักยภาพคนพิการและทำให้เกิดตลาดแรงงานสำหรับคนพิการ รวมทั้งปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงานให้เหมาะสมต่อการทำงาน	พม. / รง. / ศธ. / อว.	ภาคเอกชน / อปท. / องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร

มาตรการสำคัญ เร่งด่วน	หน่วยงานรับผิดชอบ	
	หลัก	ร่วม
2. การส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ที่ครบถ้วนของคนพิการ เพื่อความเท่าเทียมและเป็นธรรมสร้างทัศนคติที่เหมาะสมของ ชุมชนและครอบครัวในการอยู่ร่วมและดูแลคนพิการ ((เช่นระบบ การดูแลที่โรงเรียน และศูนย์บริการ ระบบการตรวจสอบสิทธิ์ที่มี ประสิทธิภาพ หน่วยบริการรักษาพยาบาลเคลื่อนที่ การให้ความ ช่วยเหลือในภาวะฉุกเฉิน การพัฒนาระบบการดูแลแทน ครอบครัวชั่วคราว (Respite Care) การสร้างแรงจูงใจให้ หน่วยงาน ชุมชนด้านการพัฒนาคนพิการด้วยการยกย่องทาง สังคม (Social Credit))	พม. / องค์กร คนพิการ	อปท. / กทม. /เมืองพัทยา / วธ. / ภาคเอกชน
3. การป้องกันความพิการแต่กำเนิด และความพิการทุกช่วงวัย (Prevention) รวมทั้งฟื้นฟูสมรรถภาพทางกายและทางใจ (Rehabilitation)	สธ.	พม. / ศธ. / อว.
4. การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้คนพิการดำเนินชีวิตได้ อย่างอิสระ เช่น ระบบขนส่ง สิ่งอำนวยความสะดวก โดยใช้ หลักการออกแบบเพื่อคนทุกกลุ่มทุกวัย (Universal Design) รวมทั้งใช้ระบบเทคโนโลยีและนวัตกรรมช่วยในการดำเนินชีวิต	พม. / อปท. / กทม. / เมืองพัทยา	มท. / ดศ.
5. การจัดทำฐานข้อมูลและพัฒนา Application เพื่อประโยชน์ ในการทำงานและการจ้างงาน	พม. / รง. / ดศ.	ภาคเอกชน

5.5 สร้างระบบนิเวศ (Eco-system) ที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาความ มั่นคงของครอบครัว

มาตรการสำคัญ เร่งด่วน	หน่วยงานรับผิดชอบ	
	หลัก	ร่วม
1. การพัฒนาระบบสวัสดิการที่เหมาะสมและทั่วถึงโดยรัฐ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และเป็นหลักประกันในยามที่เผชิญกับ วิกฤต (Social Safety Net)	พม. / สธ. / ศธ.	อปท. / ภาคเอกชน
2. ชุมชนนำอยู่สำหรับประชากรทุกกลุ่มทุกวัย (Community for all)	มท. (อปท.)	

มาตรการสำคัญ เร่งด่วน	หน่วยงานรับผิดชอบ	
	หลัก	ร่วม
- “ปลอดภัย ปลอดภัย เป็นมิตร และเอื้ออาทรต่อทุกคน”		
3. บ้านสำหรับคนทุกช่วงวัย (Housing for all) ทุกกลุ่มเป้าหมาย เข้าถึงได้ อยู่อย่างปลอดภัย	พม. (กคช., พอช.)	
4. การส่งเสริมเศรษฐกิจครัวเรือน เข้าถึงแหล่งทุนได้อย่างเท่าเทียม สร้างกลไกค้ำประกันเพื่อเสริมสภาพคล่องให้ครอบครัว บนหลักการพอเพียงและมีวินัย เสริมสร้างความรู้ในการบริหาร การเงินสำหรับครัวเรือน	กค.	พม. (สถานธนาฯ เคาระห์, พอช.)
5. การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เน้นการเปลี่ยน พฤติกรรมของประชากรในการหยุดทำร้ายธรรมชาติ ส่งเสริม Green Economy	ทส. / อก.	ศธ. / อว. / พม.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.)

1.	นายสมศักดิ์ เทพสุทิน	รองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมาย	ประธานกรรมการ
2.	นายวรารุช ศิลปอาชา	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
3.	นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์	ประธานสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
4.	ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์		กรรมการ
5.	ปลัดกระทรวงมหาดไทย		กรรมการ
6.	ปลัดกรุงเทพมหานคร		กรรมการ
7.	ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ		กรรมการ
8.	ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ		กรรมการ
9.	เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ		กรรมการ
10.	ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ		กรรมการ
11.	ปลัดกระทรวงแรงงาน		กรรมการ
12.	ปลัดกระทรวงสาธารณสุข		กรรมการ
13.	ปลัดกระทรวงการคลัง		กรรมการ

14. ประธานสมาคมสภาสังคม สงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์		กรรมการ
15. เลขาธิการสภาภาษาไทย		กรรมการ
16. นางสาวนีย์ ประทีปทอง		กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ
17. นายมงคล สุมาลี		กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ
18. นางธิดา ศรีไพพรรณ		กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ
19. นายแสวง ชูหนู		กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ
20. นางวลัย บุญพลอย		กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ
21. แพทย์หญิงสุวณี รักรธรรม		กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ
22. ศาสตราจารย์ ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ		กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ
23. ศาสตราจารย์ ดร.ศศิพัฒน์ ยอดเพชร		กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ
24. ศาสตราจารย์ ดร.วรเวศม์ สุวรรณระดา		กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ
25. นางสาวแรมรุ้ง วรวัช	อธิบดีกรมกิจการผู้สูงอายุ	กรรมการและ เลขานุการ
26. นางสาวพิรญา นพรัตน์	ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และ แผนงาน กรมกิจการผู้สูงอายุ	กรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ
27. ผู้อำนวยการสถาบันเวช ศาสตร์สมเด็จพระสังฆราช ญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ		ผู้ช่วยเลขานุการ

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการระดับชาติ “พัฒนาความมั่นคงครอบครัวไทย ผ่านพันธกิจวิกฤตประชากร” เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2567 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

1. นายวรารุท ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
2. ดร.สุวรรณา ศิลปอาชา ภริยารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
3. นางสาวกัญจนา ศิลปอาชา ที่ปรึกษา รมว.พม.
4. นายนิกร จำนง ประธานคณะที่ปรึกษาฯ รมว.พม.
5. ศ.ดร.กนก วงษ์ตระหง่าน รองประธานคณะที่ปรึกษาฯ รมว.พม.
6. ศ.ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ คณะที่ปรึกษาฯ รมว.พม.
7. นายอนรรฆ พิทักษ์ธานิน คณะที่ปรึกษาฯ รมว.พม.
8. ผศ.ดร.สันติ กิระนันท์ เลขานุการคณะที่ปรึกษาฯ รมว.พม.
9. ดร.อาชวิทธิ์ เจริญกลิ่นจันทร์ ผู้ช่วยเลขานุการคณะที่ปรึกษา
10. นายชาติชาย พยุหนาวีชัย ที่ปรึกษา รมว.พม.
11. ดร.อัษฎาพร ไกรพานนท์ ที่ปรึกษา รมว.พม.
12. นายธนศพล ธนบุญวัฒน์ เลขานุการ รมว.พม.
13. ดร.เอกสิทธิ์ อัครศักดิ์กิริติ คณะทำงานพัฒนากระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
14. นายอนุกุล ปัดแก้ว ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
15. นายอนันต์ ดนตรี รองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
16. นายโชคชัย วิเชียรชัยยะ รองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
17. นางสาวซาร่าห์ บินเย้าะ รองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
18. นางอภิญา ชมภูมาศ อธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน
19. นางสาวแรมรุ้ง วรวัช อธิบดีกรมกิจการผู้สูงอายุ
20. นายธนสุนทร สว่างสาลี อธิบดีกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
21. นางจตุพร โรจนพานิช อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

22.	นายกันตพงศ์ รังสีสว่าง	อธิบดีกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
23.	นางสาวสุนีย์ ศรีสง่าตระกูลเลิศ	หัวหน้าผู้ตรวจราชการกระทรวงกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
24.	นายกิตติ อินทรกุล	ผู้ตรวจราชการกระทรวงกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
25.	นางสาวชวนชม จันทะวงษ์	ผู้ช่วยปลัดกระทรวงกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
26.	นายทวีพงษ์ วิชัยดิษฐ	ผู้ว่าการการเคหะแห่งชาติ
27.	นายประสงค์ พันธุ์ลิมา	ผู้อำนวยการสำนักงานธนานุเคราะห์
28.	นายภฤชดา สมประสงค์	ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
29.	นางเตือนใจ คงสมบัติ	รองอธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน
30.	นายอุเทน ชนะกุล	รองอธิบดีกรมกิจการเด็กและเยาวชน
31.	นางสาวบุษยา ใจสว่าง	รองอธิบดีกรมกิจการผู้สูงอายุ
32.	นางพรนิภา มาลีรังสี	รองอธิบดีกรมกิจการผู้สูงอายุ
33.	นางสุดา สุหลง	รองอธิบดีกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
34.	นางสาวนภาพร เมฆาผ่องอำไพ	รองอธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
35.	นางสาวสุชาดา หมั่นกล้า	รองอธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
36.	นางสาวสนธยา บุญญชิต	รองอธิบดีกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
37.	นายพิสิฐ พูลพิพัฒน์	รองอธิบดีกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
38.	นางจิตตาภรณ์ ลากเกียรติเสรี	รองผู้ว่าการการเคหะแห่งชาติ
39.	นางสาวนภัส หลักคำ	รองผู้อำนวยการสำนักงานธนานุเคราะห์
40.	นางจิตติมา กรืออารี	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสมุทรปราการ
41.	นางสาวณิชภัทร วิบูลย์พานิช	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุพรรณบุรี
42.	นางดุสิตา เขาวรรณเลิศ	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดปทุมธานี
43.	นางสาวบุญยวีร์ ลูมาตกลมพันธ์	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนนทบุรี
44.	นางสาวศิริพร โรจนกาญจน	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครปฐม
45.	นางนันท์นันทดา ฤทธิมนตรี	ผู้อำนวยการกองพัฒนานโยบายและนวัตกรรมทางสังคม
46.	นางศิริลักษณ์ มีมาก	ผู้อำนวยการกองกลาง
47.	นางณัฐสุรีย์ อนุศาสนัน	ผู้อำนวยการกองมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
48.	นางวรรณภา สุขคง	ผู้อำนวยการกองตรวจราชการ
49.	นายพิชณะ ใหญ่แก่นทราย	ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน

50.	นางสาวเสาวลักษณ์ วิจิตร	ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
51.	นายอธิวัฒน์ ธาตาศรีสวัสดิ์	ผู้อำนวยการกองเผยแพร่และประชาสัมพันธ์
52.	นางเกศสุดา มงคลนาวิน	ผู้อำนวยการสถาบันพระประชาบดี
53.	นางสาวจามีกร ปิ่นสุข	หัวหน้าสำนักงานรัฐมนตรี
54.	นางสาวสิทธิอาพร เขยนาค	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1
55.	นางศิริทิพย์ ภาศรีสมบัติ	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2
56.	นางเบญจมาศ แก่นเมือง	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3
57.	นางรชธร พูลสิทธิ์	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 4
58.	นางสาวนงลักษณ์ ยะสูงเนิน	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5
59.	นางสาววรรณภา อธิญกุล	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 6
60.	นางสิรินุช อันตรเสน	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 7
61.	นางสาวเรืองลักษณ์ ทิพย์ทอง	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 8
62.	นางมิ่งขวัญ วีระชาติ	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 9
63.	นางอุบล ทองสลับล้วน	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10
64.	นางฉนิชาพัชฌ์ เพ็ชรพันธุ์	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 11
65.	นายตฤณ ศรีวงศ์	ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน
กรมกิจการเด็กและเยาวชน
66.	นางสาวกนกวรรณ
เหลือมงคลเลิศ	ผู้อำนวยการกองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ
กรมกิจการผู้สูงอายุ
67.	นางสาวนาตยา แจ็งอุบล	ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ
กรมกิจการผู้สูงอายุ
68.	นางหฤทัย ศิริสินอุดมกิจ	ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน
กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
69.	นายนพพร ปสันตา	เลขาธิการกรม
กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
70.	นายศราวุธ มูลโพธิ์	ผู้อำนวยการกองคุ้มครองสวัสดิภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต
กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
71.	นางรุ่งนภา ทองรักน้อย	ผู้อำนวยการกองพัฒนาสังคมกลุ่มเป้าหมายพิเศษ
กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
72.	นางภาวีณี สุมลตรี	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเยาวชน
กรมกิจการเด็กและเยาวชน
73.	นายศิริพงษ์ ศรีอาค๊ะ	นักวิทยาศาสตร์ชำนาญการพิเศษ
74.	นางสาวกฤตินี โกมลรัฐจิ	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ

75. นางปัทมา ปาณิวรรณ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ
76. นางธัญธิตา บุญญมณีกุล	รองเลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
77. นายปรัชญา คำเพ็ง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน
78. นางสาวรัชชก ตั้งแต่ง	นักวิชาการแรงงาน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน
79. นางสาวนพพรรัตน์ จจรจัญญ์	ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมการจัดหางาน
80. นางชนากานต์ ลีพิบูลย์สวัสดิ์	นักวิชาการแรงงานชำนาญการพิเศษ กรมการจัดหางาน
81. นายสิทธิชัย สุขสวาท	ผู้อำนวยการกองแผนงานและสารสนเทศ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
82. นายณัฐฤกษ์ฤกษ์ สุกิจมงคลกุล	นักวิชาการพัฒนาฝีมือแรงงานปฏิบัติการ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
83. นางสุภี สีทองทาบ	นักวิชาการแรงงานชำนาญการ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
84. นางวันทนา ญัฐพลวัฒน์	ผู้ตรวจราชการ สำนักงานประกันสังคม
85. นางธีรนุช ทองชีว	ผู้ช่วยเลขาธิการกองทุนการออมแห่งชาติ
86. นางอรุวรรณ อนันตพงษ์	ผู้อำนวยการกองบริหารการรับ - จ่ายเงินภาครัฐ กรมบัญชีกลาง
87. นางนวพร วิริยานุพงศ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านคุณภาพการออมและการลงทุน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
88. นางสุขมีนา ภาสะวงนิช	ผู้อำนวยการกองนโยบายการออมและการลงทุน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
89. นางจรรยา ส่งสัมพันธ์	เศรษฐกรชำนาญการ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
90. นายภาวิณ พาราพันธกุล	เศรษฐกรปฏิบัติการ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
91. นางสาววนิดา พันธุ์สอาด	รองปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

92. นางสาวสตตมกล เกียรติพานิช ผู้อำนวยการกองบริหารทุนวิจัยและนวัตกรรม 2
สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
93. นางสาวชนิดา เลิศศิลารักษ์ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
94. นางนงนภัส หมวดเดช ผู้อำนวยการกองกลาง
สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์
วิจัยและนวัตกรรม
95. นายพรชัย สุตันไชยนนท์ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
กระทรวงคมนาคม
96. นางสาวเพ็ญศรี เหลืองอร่ามศรี สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร
97. นางสาววันดี แบ้กระโทก นักวิชาการคอมพิวเตอร์ชำนาญการ
สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
98. นายกานตพันธุ์ พิศาลสุขสกุล ผู้ช่วยปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
99. นายธีรพงษ์ เหล่าพงศ์พิชญ์ ผู้อำนวยการกลุ่มวิเคราะห์ความเสี่ยงจากการ
เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม
100. นายสหรัฐ วงศ์สกุลวิวัฒน์ รองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
101. นายศรัณย์ศักดิ์ ศรีเครือเนตร รองอธิบดีกรมการปกครอง
กรมการปกครอง
102. นางสาวศิริวรรณ บุษยโกมุต เจ้าหน้าที่งานปกครองชำนาญการพิเศษ
กรมการปกครอง
103. นายวิชา จันทร์กลม ผู้อำนวยการกลุ่มงานยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาชุมชน
และส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
สำนักนโยบายและแผน
สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
104. นางสาวนิภา ทองก้อน ผู้อำนวยการสำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน
กรมการพัฒนาชุมชน
105. นางศิริพร ฤทธิสนธิ์ ผู้อำนวยการกลุ่มงานพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ
กรมการพัฒนาชุมชน
106. นางสาวชลิตา มะลิรส นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
กรมการพัฒนาชุมชน

107. นายวิษณุ วิทยวราวัฒน์ ผู้ตรวจราชการกรม
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
108. นางสาวปาเลวี งามขำ นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ
สำนักงานกิจการยุติธรรม
109. นางสุจรรย์จิรา ช่วยศรี นักวิชาการยุติธรรมปฏิบัติการ
สำนักงานกิจการยุติธรรม
110. นางสาวลิปิการ์ กำลั้งชัย รองอธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
111. นางเกษร กำเหนิดเพชร รองผู้อำนวยการสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย
สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย
112. นายพิภพ พิทักษ์ศิลป์ อนุกรรมการด้านนโยบายและแผนการศึกษา
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
113. นางสาวดารณี อรุณวารากรณ์ ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
114. นายชยุต วิจิตรวงศ์ นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
115. ว่าที่ร้อยเอกกวิสาร์ ปัญญาชุนท์ รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเรียนรู้
116. นายรังสันต์ เทพมนตรี นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา
117. นางสาววัชรภรณ์
ทรัพย์นรินทร์ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
118. นางสาวนพมาศ ธะโนลัพท์ พนักงานจ้างปฏิบัติงานนโยบายและแผน
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
119. นพ.ขวัญประชา
เชียงใหม่สกุลไทย นายแพทย์เชี่ยวชาญ
สำนักวิชาการสาธารณสุข
120. นายบุญฤทธิ์ สุขรัตน์ ผู้อำนวยการสำนักอนามัยการเจริญพันธุ์
กรมอนามัย
121. นางบุษกร โลหารชุน ผู้อำนวยการสถาบันเวชศาสตร์สมเด็จพระสังฆราชญาณ
สังวรเพื่อผู้สูงอายุ
122. นางสุจิตรา เนาวรัตน์ นักสังคมสงเคราะห์เชี่ยวชาญ
สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จพระเจ้าพระยา
123. ดร.นงลักษณ์ ยอดมงคล ผู้ช่วยเลขาธิการ
สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
124. นางดวงดาว ขาวเจริญ รองอธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

125. นางสาวสมพิศ โอสถานนท์ ผู้อำนวยการกลุ่มศึกษาและพัฒนาระบบส่งเสริมอุตสาหกรรม
กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
126. นางสาวกานต์ธิดา สินทร์พย์ นักวิชาการอุตสาหกรรมชำนาญการ
กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
127. นางสาวจันทิมา ยาเกิน นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
128. นางสาวศิรินารถ ปรีชา นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม
129. นางสาวผู้สดี พรหมายน รองผู้อำนวยการสำนักพัฒนาสังคม
กรุงเทพมหานคร
130. คุณรุจิรพรรณ เลิศศิลาทอง นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร
131. ผศ.ดร.ศรีบุญทิศา ชนะชัย ผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาสื่อสำหรับเด็กและเยาวชน
กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
132. นางสาววรพร เกวลิน หัวหน้าฝ่ายสวัสดิภาพเด็ก
มูลนิธิสงเคราะห์เด็กของสภากาชาดไทย
133. นางสาวสุชুমล มลิวัลย์ หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมคุณธรรมเครือข่ายทางสังคม
ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)
134. นางสาวนันทกาญจน์ เหมือนเพชร นักวิชาการส่งเสริมคุณธรรม
ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)
135. นางสาวพัชรมน จันทร์ดวงดี นักวิชาการส่งเสริมคุณธรรม
ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)
136. นายชาติ ศรีสันต์ ผู้อำนวยการสำนักงานสมาคมองค์การบริหารส่วนตำบล
สมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย
137. นายอนุวัตร จินตกลสิกรรม นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ
138. นายภาณุพันธ์ สมสกุล ผู้อำนวยการสำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์
สิทธิมนุษยชน
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
139. นายพิสิฐ ชินานุพันธ์ นักวิชาการสิทธิมนุษยชนปฏิบัติการ
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
140. นางสุดฤทัย เลิศเกษม อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์
กรมประชาสัมพันธ์

141. นางวนิดา คชเสนี ผู้อำนวยการสำนักพัฒนานโยบายและแผนการ
ประชาสัมพันธ์
กรมประชาสัมพันธ์
142. นางสาวชนิดา เกษมศุข ผู้ช่วยเลขาธิการ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
143. นายอัศรพล ลีลาจินดามัย รองผู้อำนวยการ
สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม
144. นางสาวเพชรวรรณ อุบลเลิศ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
145. นายธัญ ธรรมเสถียร นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
146. นางสาวสุกฤษฎี ภคกษมา นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ
147. นางสาววลัยลักษณ์ เศรษฐฤทธิ นักทรัพยากรบุคคลเชี่ยวชาญ
สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.)
148. นางสาวกนิษฐา มากมูล นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ
สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.)
- ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ผู้แทนสถาบันการศึกษา
149. รศ.ดร.อุ๋นเรื่อน เล็กน้อย ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
150. ดร.กิงกาญจน์ จงสุขไกล รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
151. ดร.ดลยา เทียนทอง รองผู้อำนวยการสถาบันเอเชียศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
152. รศ.ดร.กฤษณทศพิศ พานิชภักดิ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
153. รศ.ดร.รัตติยา ภูละออ รองคณบดีวิทยาลัยประชากรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
154. ผศ.ดร.รักชนก คชานูบาล รองคณบดีวิทยาลัยประชากรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
155. นางสาวปราณี แหวนทองคำ ที่ปรึกษาคณบดีวิทยาลัยประชากรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

156. รศ.ดร.เป็ทพร สุคนธมาน อาจารย์
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
157. อ.ดร.นพวรรณ พจน์พิศุทธิพงษ์ อาจารย์
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
158. อ.ดร.ชญาธาร โฆษีศ อาจารย์
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
159. อ.ดร.จุฑาภรณ์ อัมระपाल อาจารย์
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
160. ดร.ชลธิชา อัศวินรันดร อาจารย์
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
161. อ.ดร.อรวรรณ ประสิทธิ์ศิริผล อาจารย์
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
162. นางสาวปาริชาติ เขตสมุทร ผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
163. นางสาววรรณวดี จันทร์วังโป่ง เจ้าหน้าที่บริหารการศึกษา
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
164. นางสาวนันทวัน กิจประยูร เจ้าหน้าที่แผนและยุทธศาสตร์
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
165. นางสาวจุไรศ จันทร์จิเรศร์ศรีมี เจ้าหน้าที่สำนักงาน
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
166. นางสาววรินทร์พร
ตั้งตระกูลไพศาล ผู้ช่วยวิจัย
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
167. นายวิชณู ญาณเนตร หัวหน้างานสนับสนุนงานวิชาการ
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
168. นายสมศักดิ์ ตุ่มทอง เจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษา
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
169. นางสาวกัสมภาพร เฟ่งเล็งดี ผู้ช่วยวิจัย
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
170. นายธีรวิษุ อรรถศิริ ผู้ช่วยวิจัย
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
171. นายสมบูรณ์ พัฒนาปรีชาเสถียร ช่างภาพมหาวิทยาลัย
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

172. ดร.คัทลียา เหลี่ยมมดี นักวิจัย
สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
173. นายรัฐสิทธิ์ รัตนสิทธิโรจน์ นักวิจัย
สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
174. นายประดิษฐ์ เรืองดิษฐ์ กรรมการผู้จัดการ
สำนักงานกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
175. นางสิตติมา มุรธาทิพย์ ประธานสภาครอบครัวโรงเรียนเพลินพัฒนา
โรงเรียนเพลินพัฒนา
176. นางสาวปวีณา ชมาพันธ์ หัวหน้างานประชาสัมพันธ์
โรงเรียนเพลินพัฒนา
177. ผศ.ดร.วินัย วงษ์ไทย อาจารย์
มหาวิทยาลัยนเรศวร
178. ผศ.ดร.ขันทอง วัฒนประดิษฐ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
179. รศ.ดร.จงจิตต์ ฤทธิรงค์ รองศาสตราจารย์
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
180. ดร.กัณฐมณี ลดาพงษ์พัฒนา อาจารย์คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
181. คุณจินณรงค์ เลิศประเสริฐ อาจารย์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
182. ดร.สุขอรุณ วงษ์ทิม รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
183. นายเอก วงศ์อนันต์ รองคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
184. ดร.ศรีดา ตันทะอธิพานิช กรรมการและเลขานุการ
มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย
185. รศ.นพ.สุริยเดว ทรีปาตี ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม
ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)
186. รศ.กมลรัฐ อินทรทัศน์ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัย
ศูนย์วิจัยการจัดการความรู้การสื่อสารและการพัฒนา
187. ดร.อณูวรรณ วงศ์พิเชษฐ์ รองผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

188. ดร.ธีรดา ขำนอง อาจารย์
สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
189. รศ.ดร.หลี่ เหมินเหลียง รองคณบดีฝ่ายวิชาการ
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
190. ดร.ภูมิ เพชรกาญจนางค์ ผู้อำนวยการหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
191. ดร.สมชัย จิตสุชน ผู้อำนวยการวิจัยด้านการพัฒนาอย่างทั่วถึง
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)
192. รศ.ดร.ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ ผู้อำนวยการวิจัย ด้านการพัฒนาแรงงาน
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)
193. ดร.บุญวรา สุขะโน เจนพิงพร นักวิชาการอาวุโส
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)
194. นายสิทธิชาติ สมตา นักวิจัยโครงการ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
ศูนย์พัฒนาองค์ความรู้ด้านกิจกรรมทางกายประเทศไทย
195. นางสาวมะลิฉัตร สุขบรรณม์ คณะกรรมการบริหาร
สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย
196. นางสโรทร ม่วงเกลี้ยง ผู้ทรงคุณวุฒิ
197. นายณรงค์ศักดิ์ รัตนเวโรจน์ ผู้ทรงคุณวุฒิ
198. นางเมธินี เทพมณี ผู้ทรงคุณวุฒิ
199. นายชินชัย ชี้เจริญ ผู้ทรงคุณวุฒิ
200. คุณอรุณี ปริศนานันท์กุล กรรมการจริยธรรม พรรคชาติไทยพัฒนา
201. นายสุเมธ เลิศวีรนนทรรัตน์ ผู้ติดตาม พรรคชาติไทยพัฒนา
202. นายวีรชัย โชคชนะ ผู้สมัครผู้ว่า กทม.
203. นางสาวชนิกานต์ จุลสัตย์ สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย (สพท.)
204. นางสาวศุภานัน เจนธีรวงศ์ นายกสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย
สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย
205. นางสาวชรัญธร จาปะเกษตร์ ฝ่ายส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาแพทย์
สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย
206. นางสุจิตรา พิทยานรเศรษฐ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ อดีตอธิบดีกรมกิจการผู้สูงอายุ
ภาคเอกชน องค์กรภาคธุรกิจเอกชน ภาคีเครือข่าย NGOs และภาคประชาสังคม
207. นางสาวพรพรรณ มงคลสวัสดิ์ ผู้ดูแลผลิตภัณฑ์ MERCK LTD.
208. นายธณัฐพล ฉายรัศมี ผู้ประสานงานฝ่ายวิชาการ We Fair

209. นางสาวบงกชรัตน์ ตั้งชูกุล รองกรรมการผู้จัดการสายงานธุรกิจและการเงิน
บริษัท ทางยกระดับดอนเมือง จำกัด (มหาชน)
210. ดร.สัมพันธ์ พันธุ์ไธสง ผู้ช่วยรองกรรมการผู้จัดการสายงานปฏิบัติการ
บริษัท ทางยกระดับดอนเมือง จำกัด (มหาชน)
211. นายชัยภัฏ เตมีบุตร ผู้ช่วยรองกรรมการผู้จัดการสายงานธุรกิจและการเงิน
บริษัท ทางยกระดับดอนเมือง จำกัด (มหาชน)
212. นางสาวอัจฉรา เจริญพร ผู้อำนวยการฝ่ายอาวุโส สายงานพัฒนาความยั่งยืน
องค์กร บริษัท ทางยกระดับดอนเมือง จำกัด (มหาชน)
213. นายวันเฉลิม ดวงกันยา ผู้จัดการแผนกวิจัยและพัฒนา
บริษัท ทางยกระดับดอนเมือง จำกัด (มหาชน)
214. นางสาวพิชานันต์ ทูลฉลาด เจ้าหน้าที่วิจัยและพัฒนา
บริษัท ทางยกระดับดอนเมือง จำกัด (มหาชน)
215. นางสาวรำไพ ชมภู่อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์และระบบบริหาร
งานคุณภาพ
บริษัท ทางยกระดับดอนเมือง จำกัด (มหาชน)
216. นายจักรกฤษ ทองนาคะ ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารโครงการ / นักลงทุนสัมพันธ์
บริษัท ทางยกระดับดอนเมือง จำกัด (มหาชน)
217. นายศิริเมศวร์ อัครพงษ์พานิช รองผู้อำนวยการ
มูลนิธิ เอช เอช เอ็น เพื่อเด็กไทย
218. นายกฤตยรัฐ ปารมี ผู้จัดการทั่วไปด้านปฏิบัติการเพื่อสังคม
มูลนิธิเจริญโภคภัณฑ์พัฒนาชีวิตชนบท
219. นางธิดา สำราญใจ ผู้บริหารสำนักพัฒนาเด็กและเยาวชน
มูลนิธิเจริญโภคภัณฑ์พัฒนาชีวิตชนบท
220. นางสาวศินี แสงสาย หัวหน้าสถานรับเลี้ยงเด็กบ้านแห่งความหวัง
มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัมฯ
221. นางสาวปนิดา แพงตุ้ย หัวหน้าสถานรับเลี้ยงเด็กบ้านเด็กอ่อนเสียใหญ่
มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัมฯ มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัมฯ
222. นายเชษฐา มั่นคง ผู้อำนวยการมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก
มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก
223. นางสาวสุธาสนี แก้วเหล็กไหล ผู้จัดการ
มูลนิธิเพื่อสิทธิแรงงาน มสร.
224. ดร.นลิตรา ไทยประเสริฐ นักเศรษฐศาสตร์อาวุโส
มูลนิธิเอเชีย

225. นายสมพร หาญพรม	เลขาธิการมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย
226. นายอดิพันธ์ สุวัฒน์เมฆินทร์	นักวิจัย มูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพ
227. นายสมเกียรติ โภธิวีระยุทธ	พัฒนาองค์กร/พยาบาลวิชาชีพ มูลนิธิสงเคราะห์เด็ก พัทยา
228. คุณภัทรวดี กะรัตน์	ผู้ประสานงานด้านวิชาการ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย
229. นางสาววิจิตา รชตะนันท์กุล	กรรมการมูลนิธิสร้างสรรค์สถาบันครอบครัว มูลนิธิสร้างสรรค์สถาบันครอบครัว
230. นายเรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป	กรรมการผู้จัดการ มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก
231. นางสาวอัจฉรา สรวารี	เลขาธิการ มูลนิธิอิสรชน
232. นายลิขิต ลิ้มสรวย	ผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมภูมิปัญญาเพื่อสังคม สถาบันส่งเสริมภูมิปัญญาเพื่อสังคม
233. นางสาวศิริลักษณ์ ศรีส่าง	เลขานุการผู้อำนวยการ สถาบันส่งเสริมภูมิปัญญาเพื่อสังคม
234. นายนภพล จิตกรนานา	เหรียญก สภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย
235. นายบวรศักดิ์ กล้าหาญ	ที่ปรึกษา สภาองค์การนายจ้างแห่งประเทศไทย
236. นายขวัญทูล แดงสกุล	รองเลขาธิการ สภาองค์การลูกจ้างพัฒนาแรงงานแห่งประเทศไทย
237. นายร่มเย็น นาคำแยก	ฝ่ายการศึกษา สภาองค์การลูกจ้างพัฒนาแรงงานแห่งประเทศไทย
238. นายถาวร ชลัษเฐียร	รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
239. คุณอัครพัชร ไนเสนา	หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์ สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย
240. นางสาวอุไร หอมทวี	ผู้อำนวยการฝ่ายสุขภาพชุมชน สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน

241. นางสาวหนึ่งฤทัย มงคลวิบูลผล เจ้าหน้าที่วิจัย
สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน
242. นางสาวศนีกานต์ รศมนตรี ผู้จัดการวิจัยและพัฒนาโครงการ
สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทยฯ
243. นางสาวลัดดา จิตรวัฒนแพทย์ ที่ปรึกษาสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทยฯ
244. ผศ.ดร.สุกัญญา ศรีโพธิ์ เลขาธิการสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทยฯ
245. นายศุภชีพ ดิษเทศ นายกสมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย
สมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย
246. นายเทวพงษ์ พวงเพชร กรรมการ
สมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย
247. นายยงยุทธ แสงพรหม กรรมการ
สมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย
248. นายประเสริฐศักดิ์ น้อยเจริญ เจ้าหน้าที่สมาคมไปเป็นผู้ดูแลช่วยเหลือ
สมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย
249. นางสาวศิริรัช ไชยรัตน์ สมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย
250. นางสาวนันทนุช สุวรรณาวุธ สมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย
251. นางจุฑารัตน์ ขำประเสริฐ สมาคมสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย
252. นายธานินทร์ ธีวรงค์ชัย รองเลขาธิการสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย
253. คุณณัฐรา เพิ่มสุข หัวหน้าการประชุม
สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย
254. นางสุจิน รุ่งสว่าง ประธานสัมพันธ์ฯ
สมาพันธ์ศูนย์ประสานงานแรงงานนอกระบบแห่งประเทศไทย
255. นางสาวณัฐยา บุญภักดี ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะเด็กเยาวชนและ
ครอบครัว
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
256. คุณวัชรพรรณ นันทะกุล Red Agency
สื่อมวลชนและอินฟลูเอนเซอร์
257. นางสุภัคศิณี เหล่ารบ ผู้อำนวยการผลิตรายการ
รายการ talktoday ช่อง PPTV
258. นายขวัญชาติ ดาสา ผู้อำนวยการ สถานีเด็ก Kids Station
259. คุณวัชร ทองคำแปลง Nation Group

260. คุณกิตติยา พันธุ์ด้วง	Nation Group
261. นางสาวอริสา แดงเอียด	โปรดิวเซอร์ชำนาญการ Thai PBS
262. นางสาวเรวดี อັตตพงศ์พันธ์	โปรดิวเซอร์ Thai PBS
263. นายสุวิจักขณ์ ม่วงเกษมสันต์	AE อมรินทร์ทีวี
264. คุณวนารัตน์ บุญเนตร์	บรรณาธิการข่าว Clicknews.link
265. คุณสุพัชรี ผุดผ่อง	ผู้สื่อข่าว ข่าวอัปเดต
266. คุณอรวรรณ ฤทธิไกล	ผู้สื่อข่าว ช่อง 3
267. คุณอภิชญา พุ่มชื่น	ผู้สื่อข่าว หนังสือพิมพ์สยามธุรกิจ
268. คุณณัฐชัย นาคสุข	ผู้สื่อข่าว Spring
269. คุณกชพร วิเศษวงษา	ช่างภาพ Happy Season ช่อง 5
270. คุณวราพร ชัยศรีบุญเรียง	ผู้สื่อข่าว Thereporter.asia
271. คุณนภัสสร มงคลรัฐ	ผู้สื่อข่าว มติชน
272. คุณศศิตา จันทร์ทา	ผู้สื่อข่าว bkb today
273. คุณจงกล จันทร์สมัย	ผู้สื่อข่าว TheSocietyplus
274. นายบากบั่น บุญเลิศ	ประธานฐานเศรษฐกิจ
275. นายวีระศักดิ์ พงศ์อักษร	บรรณาธิการอำนวยการเครื่องเนชั่น เครื่องเนชั่น
276. คุณธรรมพงศ์ หิรัณย์ธนาคุณ	ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ บริษัท โปสตัดูเดย์ จำกัด
277. นายทิมมพร ศรีจันทร์	บรรณาธิการบริหาร บริษัท ฐานเศรษฐกิจ มัลติมีเดีย จำกัด

องค์การระหว่างประเทศ

278. Mr.Sakarn Bunnag	M.D. Executive Director ad Interim of ACAI (and Deputy Director General of DMS)
ACAI (and Department of Medical Services : DMS)
279. Dr.Ratchada Jayagupta	The Representative of Thailand to the ASEAN Commission on the Promotion and Protection of the Rights of Women and Children (ACWC) for Women’s Rights and Senior Researcher/Specialist Lecturer at Center of Excellence, the Asian Research Center for Migration (ARCM)
ACWC Thailand for Women’ Rights and Chulalongkorn University

280. นางสาวปนัดดา แพรดำ ผู้ช่วย Dr. Ratchada
ACWC Thailand for Women's Rights
281. Ms.Supitsara Tovanonte Internship Trainee
ACWC Thailand for Women's Rights
282. Dr.Apiwan Nuttamonwarakul Public Health Technical Officer, Professional
level ASEAN Centre for Active Ageing and
Innovation (ACAI)
283. นายพีรนนท์ โตวชิราภรณ์ Director, Geospatial Information
Asian Disaster Preparedness Center
284. นางสาวชินาภรณ์ มีฉัยยา Vulnerability Specialist
Asian Disaster Preparedness Center
285. Ms.Ratikorn Norasethaporn Senior Program Officer
JICA Thailand Office
286. นายกอบชัย ทรงศรีสง่า Senior Program Officer
JICA Thailand Office
287. นางสาวรัชส์สุดา เกียรติมณีรัตน์ Program Officer
JICA Thailand Office
288. Khunying Kasama Executive Committee
Varavarn Na Ayudhya Kenan Foundation Asia
289. Mr. Piyabutr Cholvijarn President and Vice Chairman
Kenan Foundation Asia
290. Ms.Panomporn Yapakai Senior Manager, Partnerships
Kenan Foundation Asia
291. Ms.Punnapa Yoswaris Consultant
Kenan Foundation Asia
292. Mr.Piyabutr Cholvijarn President and Vice Chairman
Kenan Foundation Asia
293. Mr.Park byung lyul Advisor of koica
KOICA
294. Mr.Krisda Tuprung Project Manager - Young Health Programme
Plan International Thailand
295. Ms.Sarah Knibbs Deputy Regional Director
UN Women Regional Office for Asia and the Pacific

296. Ms.Naruedee Janthasing Programme Analyst
UN Women Thailand
297. Mr.Renaud Meyer Resident Representative
UNDP Thailand
298. นางสาวสิริลักษณ์ เขียงว่อง หัวหน้าสำนักงาน
UNFPA ประจำประเทศไทย
299. Mr.Srinivasa Popuri Chief, Multi-Country Programme Office
UN-Habitat
300. ดร.กนต์ธีร์ นุชสุวรรณ ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายสังคม (การบริหารงานคลัง)
UNICEF Thailand
301. นางสาวกานต์กมล สิ้นเจริญ ผู้เชี่ยวชาญด้านการคุ้มครองทางสังคม
UNICEF Thailand
302. Ms.Kyungsun Kim Representative
UNICEF Thailand
303. นางสาวปวีณา สุวิวัฒน์สันติ Regional Talent Acquisition
United Nations Volunteers
304. นางสาวชมพูนุท สัปปีนนท์ Regional Communications Specialist
United Nations Volunteers
305. Mr.Christian Hainzl UNV Regional Manager for Asia and the Pacific
United Nations Volunteers
306. Mrs. Rattanaporn Ingham National Professional Officer
WHO Thailand
307. Dr.Olivia Nieveras Medical Officer
WHO Thailand
308. Dr.Jos Vandelaer WHO Representative to Thailand
WHO Thailand
309. นายขวัญพัฒน์ สุทธิธรรมกิจ Senior Country Officer
World Bank
310. Dr.Robert Palacios Lead Economist/Pension Specialist
World Bank
311. นางภมรรัตน์ ต้นสงวนวงษ์ Senior Social Development Specialist
World Bank

312. นายศุภธนา วิจิตรานนท์ Social Development Consultant
World Bank
313. Ms.Thanaporn Programme Assistant - Gender-based violence
Kornmatitsuk กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA)
314. นางสาวทอทอง ทิพรรัตน์ ผู้ช่วยงานโครงการ
กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA)
315. Mr.Daria Turavinina ผู้ช่วยงานโครงการ
กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA)
316. นายชมาวีร์ พงษ์ธัญญลีลา ผู้ประสานงานอาวุโส
องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM)
ประจำประเทศไทย

ภาคผนวก ค

การประกาศนโยบาย “พัฒนาความมั่นคงครอบครัวไทย ผ่านพันธกิจวิกฤตประชากร”

การประกาศนโยบาย “พัฒนาความมั่นคงครอบครัวไทย ผ่านพันธกิจวิกฤตประชากร” โดย นายวราวุธ ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 7 มีนาคม 2567 เวลา 08.00 - 14.00 น. ณ ห้องเพลนารี ฮอลล์ 1 (Plenary Hall 1) ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วย 5 ข้อเสนอ ได้แก่ เสาหลักหลักละ 5 มาตรการ รวมทั้งสิ้น 25 มาตรการ

ข้อเสนอที่ 1 **วัยทำงาน** มุ่งเสริมพลังวัยทำงานให้สามารถตั้งตัวได้ สร้างและดูแลครอบครัวได้ และพร้อมที่จะสูงอายอย่างมีคุณภาพในอนาคต ด้วยมาตรการสำคัญ เร่งด่วน ประกอบด้วย 5 มาตรการ ได้แก่

- 1) พัฒนาทักษะและเสริมศักยภาพ (Reskill/Upskill) กระจายงานสู่พื้นที่และชุมชน
- 2) ส่งเสริมการออมภาคบังคับ
- 3) ส่งเสริมสมดุลชีวิตการทำงานและครอบครัว อาทิ จัดหรือหาบริการดูแลเด็กปฐมวัย - ผู้สูงอายุช่วงกลางวัน
- 4) สวัสดิการลาเพื่อดูแลบุตร ทำงานแบบยืดหยุ่นไม่จำกัดสถานที่
- 5) ส่งเสริมบทบาทชายหญิงร่วมกันดูแลครอบครัว

ข้อเสนอที่ 2 **เด็กและเยาวชน** มุ่งเพิ่มคุณภาพและผลิตภาพของเด็กและเยาวชน “เด็กน้อย แต่เปี่ยมด้วยคุณภาพ” ประกอบด้วย 5 มาตรการสำคัญ เร่งด่วน ดังนี้

- 1) การส่งเสริมสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษาให้เข้มแข็ง
- 2) ดูแลสุขภาพกายและใจของเด็กและแม่ตั้งแต่ตั้งครรภ์
- 3) จัดตั้งศูนย์เด็กเล็กใกล้บ้าน รับเด็กอายุน้อยลง โดยชุมชนช่วยจัดการ
- 4) พัฒนาทักษะชีวิตและวิชาชีพตามวัย
- 5) ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อเสนอที่ 3 **ผู้สูงอายุ** มุ่งสร้างพลังผู้สูงอายุ ผ่อนหนักให้เป็นเบา พลิกวิกฤตทางประชากรให้เป็นโอกาส ประกอบด้วย 5 มาตรการสำคัญ เร่งด่วน ดังนี้

- 1) ส่งเสริมการป้องกันโรคมมากกว่ารักษาโรค
- 2) ส่งเสริมการจ้างงานและขยายอายุเกษียณ
- 3) ส่งเสริมการมี Digital Literacy
- 4) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน
- 5) ส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำกิจกรรมและการเดินทาง

ข้อเสนอที่ 4 **คนพิการ** มุ่งเพิ่มโอกาสและสร้างเสริมคุณค่าของคนพิการ ประกอบด้วย 5 มาตรการสำคัญ เร่งด่วน ดังนี้

- 1) เพิ่มโอกาสทางการศึกษา เพิ่มการจ้างงานในทุกภาคส่วน

- 2) ส่งเสริมพลังของคนพิการ
- 3) ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ อย่างทั่วถึง เท่าเทียม และเป็นธรรม ป้องกันการพิการแต่กำเนิดและการพิการทุกช่วงวัย
- 4) ส่งเสริมการฟื้นฟูสมรรถภาพ
- 5) ส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตได้อย่างอิสระ โดยใช้หลักการ Universal Design

ข้อเสนอที่ 5 ระบบนิเวศเพื่อพัฒนาความมั่นคงของครอบครัว มุ่งสร้างระบบนิเวศ (Eco-system) ที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาความมั่นคงของครอบครัว ประกอบด้วย 5 มาตรการสำคัญ เร่งด่วน ได้แก่

- 1) Family Support Services: ระบบสวัสดิการที่เหมาะสมและทั่วถึง
- 2) การสร้างชุมชนน่าอยู่สำหรับประชากรทุกกลุ่มทุกวัย (Community for All)
- 3) การสร้างบ้านสำหรับคนทุกช่วงวัย (Housing for All) ทุกกลุ่มเป้าหมาย
- 4) การส่งเสริมเศรษฐกิจครัวเรือน
- 5) ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ด้วยการหยุดทำร้ายธรรมชาติ และส่งเสริม Green Economy

4.3.2 การประชุมระดมความคิดเห็นในรูปแบบ WORLD CAFÉ โดย ศ.ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ และคณะ โดยแบ่งกลุ่มระดมความคิดเห็นเพื่อร่วมออกแบบนโยบาย มาตรการ และขับเคลื่อนนโยบายพัฒนาความมั่นคงของครอบครัวสู่ความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 5 กลุ่ม รายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มวัยทำงาน นโยบายเสริมพลังวัยทำงาน “ตั้งตัวได้ สร้างและดูแลครอบครัวได้ และพร้อมที่จะสูงอายอย่างมีคุณภาพในอนาคต”

มาตรการสำคัญ เร่งด่วน

- 1) ส่งเสริมการออม การลงทุน เช่น มาตรการทางภาษี กลไกภาษี ลดหย่อนภาษี
- 2) ส่งเสริมการมีงานทำและรายได้ รวมทั้งเพิ่มบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) การสร้างงานในท้องถิ่น
- 3) การพัฒนาทักษะ Reskill/Upskill
- 4) การสร้างสมดุลระหว่างการทำงานกับการใช้ชีวิต (Work Life Balance) เช่น สวัสดิการลาเพื่อดูแลบุตร Work from Anywhere
- 5) ส่งเสริมการดูแลสุขภาพ และการมีหลักประกันสุขภาพ
- 6) สวัสดิการด้านสภาพแวดล้อม เช่น สถานดูแลผู้สูงอายุ พื้นที่กิจกรรม Psychology Safety Workplace เพิ่มทักษะด้านเทคโนโลยี บูรณาการฐานข้อมูล

มาตรการจูงใจ (Incentives)

- 1) กลไกการออม กองทุนเงินออม
- 2) กลไกด้านภาษี

เพิ่มขึ้น

3) กลไกด้านกฎหมาย เช่น ระเบียบประกันสังคมให้แรงงานนอกระบบมีสวัสดิการ

2. กลุ่มเด็กและเยาวชน นโยบายเพิ่มคุณภาพและผลิตภาพของเด็กและเยาวชน

“เด็กน้อย แต่เปี่ยมด้วยคุณภาพ”

มาตรการสำคัญ เร่งด่วน

- 1) การส่งเสริมสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษาให้มีความเข้มแข็ง
- 2) มีศูนย์เด็กเล็กใกล้บ้าน มีมาตรฐาน รับเด็กอายุน้อยลง มีความยืดหยุ่น ชุมชนช่วย

จัดการได้

3) ดูแลสุขภาพทางกาย และจิตใจของเด็กและแม่ตั้งแต่ตั้งครรภ์

4) สร้างพื้นที่ชุมชน ให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี เริ่มที่ครอบครัว ชุมชน สังคม โรงเรียน

และสถานประกอบการ

5) สร้างเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาทักษะชีวิตและทักษะวิชาชีพตามวัย ที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างวัย

มาตรการจูงใจ (Incentives)

1) สร้างมาตรการจูงใจ สำหรับให้ผู้ประกอบการเอกชน เปิดพื้นที่สร้างสรรค์ให้ลูกหลานของพนักงานในบริษัท

2) ลดภาษี และให้สวัสดิการให้แก่ผู้ที่มีบุตรที่มีคุณภาพ

3) ลดอายุรับเข้าสถานรับเลี้ยงเด็กของภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กรุงเทพมหานคร (กทม.) จาก 2.5 ขวบ เป็น 3 เดือน

4) มีการประชาสัมพันธ์ถึงช่องทางการขอรับความช่วยเหลือ เมื่อเยาวชนถูกคุกคามให้เป็นที่รู้จักในกลุ่มเด็กและเยาวชนอย่างแพร่หลาย เพื่อเป็นการสร้างพื้นที่ปลอดภัย (Ensure Safety) ให้เยาวชน

5) ปรับแก้กฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการสนับสนุน และสร้างความร่วมมือให้มากขึ้นกับ อปท.

3. กลุ่มผู้สูงอายุ นโยบายสร้างพลังผู้สูงอายุ “ผ่อนหนักให้เป็นเบา พลิกวิกฤตทาง

ประชากรให้เป็นโอกาส”

มาตรการสำคัญ เร่งด่วน

1) ส่งเสริมการมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ของผู้สูงอายุ เน้นการป้องกันโรคมากกว่าการรักษาโรค

2) ขยายโอกาสทางเศรษฐกิจให้ผู้สูงอายุ ส่งเสริมการจ้างงานและขยายอายุเกษียณ พัฒนาทักษะและลดข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานของผู้สูงอายุ

3) ส่งเสริมให้มีการเกื้อหนุนและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างรุ่นในครอบครัว และชุมชน

4) ส่งเสริมบทบาทของชุมชนให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนผ่านระบบธนาคารเวลา

5) ส่งเสริมให้มีสภาพแวดล้อม ทั้งภายในบ้าน รอบบ้าน และในชุมชนที่เอื้อต่อการทำกิจกรรมและการเดินทางของผู้สูงอายุ

6) ส่งเสริมการมีตระหนักรู้และเท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) ให้ผู้สูงอายุ รวมถึงการระงับภัยการหลอกลวง

7) ส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในทุกระดับเพื่อให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการอย่างครบวงจรกับผู้สูงอายุ

8) เพิ่มศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

4. กลุ่มคนพิการ นโยบายเพิ่มโอกาสและสร้างเสริมคุณค่าของคนพิการ

มาตรการสำคัญ เร่งด่วน

1) เพิ่มการจ้างงานคนพิการในทุกภาคส่วน โดยส่งเสริมศักยภาพคนพิการและจัดทำฐานข้อมูลแรงงานคนพิการเพื่อเพิ่มโอกาสการจ้างงาน รวมทั้งปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงานให้เหมาะสมต่อการทำงาน

2) สนับสนุนและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาสำหรับคนพิการตามศักยภาพ

3) ส่งเสริมพลังของคนพิการ/empowerment รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งและทัศนคติที่ดีของชุมชนและครอบครัวในการดูแลคนพิการ เพื่อไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติ

4) ป้องกันการพิการแต่กำเนิด และการพิการทุกช่วงวัย รวมทั้งฟื้นฟูสมรรถภาพทางกายและทางใจ

5) ส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้คนพิการดำเนินชีวิตได้อย่างอิสระ เช่น ระบบขนส่ง สิ่งอำนวยความสะดวก โดยใช้หลักการ Universal Design รวมทั้งใช้ระบบเทคโนโลยีและนวัตกรรมช่วยในการดำเนินชีวิต

6) ส่งเสริมคนพิการให้เข้าถึงสิทธิประโยชน์ในด้านต่างๆ อย่างทั่วถึง เท่าเทียมและเป็นธรรม

5. กลุ่มระบบนิเวศเพื่อความมั่นคงของครอบครัว นโยบายสร้างระบบนิเวศ (Eco-system) ที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาความมั่นคงของครอบครัว

มาตรการสำคัญ เร่งด่วน

1) Family Support Services: ระบบสวัสดิการที่เอื้อต่อการเข้าถึงและมีมาตรฐานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ด้านสุขภาพ การศึกษา เศรษฐกิจ

2) ชุมชนที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันของคนทุกช่วงวัย (Community for All)

3) บ้านสำหรับคนทุกช่วงวัย (Housing for All) ทุกกลุ่มเป้าหมาย เข้าถึงได้ อยู่อย่างปลอดภัย

มาตรการจูงใจ (Incentives)

1) มาตรการทางภาษี Law, Loan

2) สิทธิประโยชน์จากการทำเพื่อสังคม เช่น ธนาคารความดี

3) เชิดชูเกียรติบุคคลต้นแบบ (Role Model)

ภาคผนวก ง

**การประชุมเสวนาวิชาการในประเด็น “ความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร”
วันที่ 12 มกราคม 2567 ณ ห้องประชุมประชาบดี ชั้น 19 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์**

การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
ที่เหมาะสมกับบริบทและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของประเทศไทย
เมื่อวันที่ 21 - 22 กุมภาพันธ์ 2567 ณ โรงแรมแม่น้ำ รามาคาพลาซ่า กรุงเทพมหานคร

การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
ที่เหมาะสมกับบริบทและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของประเทศไทย
เมื่อวันที่ 21 - 22 กุมภาพันธ์ 2567 ณ โรงแรมแม่น้ำ รามาดาพลาซ่า กรุงเทพมหานคร

การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการระดับชาติ “พัฒนาความมั่นคงครอบครัวไทย ผ่านพันธกิจวิกฤตประชากร”
เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2567 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอนโยบายวิกฤตประชากรและสังคมสูงวัย 100

การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการระดับชาติ “พัฒนาความมั่นคงครอบครัวไทย ผ่านพันธกิจวิกฤตประชากร”
เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2567 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

